

Izglītības un zinātnes
ministrija

SĀKOTNĒJAIS NOVĒRTĒJUMS
„Inovāciju granti studentiem”
Eiropas Savienības struktūrfondi 2014.-2020.gadam

Rīga, 2017

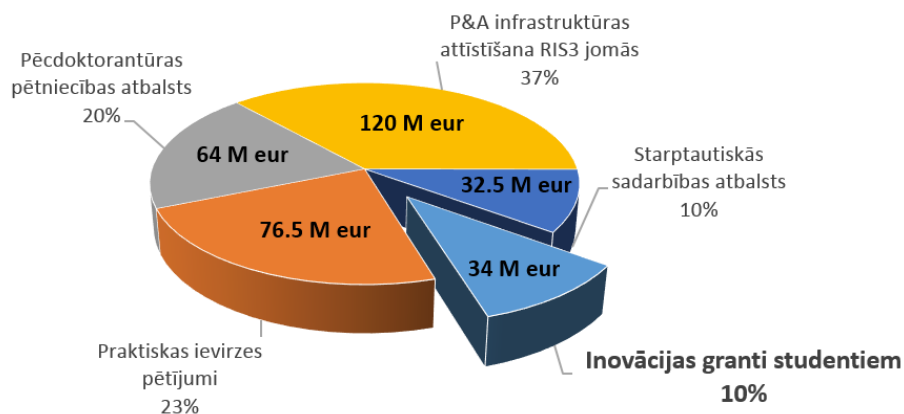
Saturs

IEVADS	3
1 Esošās sociāli ekonomiskās situācijas apraksts reģionālā un pašvaldību griezumā	5
1.1 Darba tirgus un inovāciju situācijas analīze	5
1.2 Mērķa grupas raksturojums	11
2 Ārvalstīs īstenoto studentu inovācijas un augstskolu un industrijas sadarbības modeļi un to ieviešanas mehānismi	16
2.1 Motivācijas pasākumu ieviešanas modeļa konceptuālais apraksts	16
2.2 Līdzvērtīgu ārvalstu prakses piemēru apraksts un analīze	17
2.2.1 Ārvalstu universitāšu un industrijas sadarbības un pasākumu studentu inovāciju un uzņēmējspēju attīstībai modeļi	17
2.2.2 Starptautiskā pieredze inovācijas kompetenču attīstībā un novērtēšanā augstākajā izglītībā	22
3 Ar studentu inovāciju saistīto programmu līdzšinējā pieredze, sadarbības starp augstskolām un industriju stimuli un barjeras Latvijā.....	25
3.1 Augstskolu un industrijas sadarbība.....	25
3.2 Līdzšinējās finansējums studentu projektiem.....	26
3.2.1 Vietējais atbalsts un starptautiskās atbalsta programmas Latvijā.....	26
3.2.2 Studentu uzņēmējdarbības attīstība un inovatīvās uzņēmējdarbības finansēšanas avoti.....	34
3.3 Darbs komandās, tīklošanās un mentorings	44
3.4 Latvijas augstskolu, studentu un industrijas sadarbība, to stimuli un barjeras	46
4 Inovācijas granti studentiem – ieviešanas nosacījumi Latvijā.....	54
4.1 1.1.1.3.pasākuma mērķis	54
4.2 Projekta īstenotāji, atbalstāmās darbības un to īstenošanas priekšnoteikumi	57
4.2.1 Finansējuma saņēmēji un sadarbības partneri	57
4.2.2 Projekta īstenošanas priekšnoteikumi un attiecināmās izmaksas	58
5 1.1.1.3. pasākuma atbilstība valsts atbalsta definīcijai un paredzamā ietekme uz konkurenci un tirdzniecību.....	66
6 Demarkācija un sinerģija ar citām atbalsta programmām	68
Pielikumi	
1.pielikums “Studējošo skaits augstākās izglītības institūcijās”	
2.pielikums “Pasākumu piemēri Studentu inovāciju programmas ietvaros”	
3.pielikums “Stimuli un barjeras augstskolas un industrijas sadarbībai”	

IEVADS

Lai sekmētu “Eiropa 2020” stratēģijā, Nacionālajā attīstības plānā 2014.-2020.gadam un Zinātnes, tehnoloģiju attīstības un inovācijas pamatnostādņēs 2014.-2020.gadam noteiktā mērķa – P&A ieguldījumi 1,5% no IKP 2020.gadā – sasniegšanu, plānoti ES struktūrfondu ieguldījumi pētniecībā, attīstībā un inovācijās atbilstoši RIS3 noteiktajam, sekmējot tautsaimniecības transformāciju uz augstākas pievienotās vērtības radīšanu un efektīvāku resursu izmantošanu. Augstskolām, kā Latvijas inovāciju sistēmā nozīmīgiem zināšanu centriem, šo mērķu sasniegšanai ir uzdevums (1) attīstīt pietiekamu plašu un dažādu zināšanu bāzi, (2) stiprināt uzņēmumu inovācijas kapacitāti, (3) radīt zinātnes un tehnoloģiju cilvēkkapitālu, kas ir vietēji iesakņots un globāli saistīts, kā arī (4) apvienot resursus visās nozarēs un reģionos. 1.1.1.3.pasākuma ietvaros paredzēts paplašināt iespējas un nodrošināt atbalstu studentiem, lai veicinātu inovatīvu ideju attīstību un jauno līderu un uzņēmēju radīšanu, kas sniegtu ieguldījumu Latvijas tautsaimniecības izaugsmei un sabiedrības vajadzību risināšanai.

Izglītības un zinātnes ministrijas (turpmāk – IZM) pārziņā esošā 1.1.1. specifiskā atbalsta mērķa (turpmāk – SAM) “Palielināt Latvijas zinātnisko institūciju pētniecisko un inovatīvo kapacitāti un spēju piesaistīt ārējo finansējumu, ieguldot cilvēkresursos un infrastruktūrā” ietvaros paredzēts īstenot vairākus pasākumus, tai skaitā 1.1.1.3. pasākumu “Inovācijas granti studentiem” (turpmāk – 1.1.1.3.pasākums) (skat. 1.att.)

1.att. 1.1.1. SAM pasākumu finansējuma sadalījums (ieskaitot snieguma rezerves finansējumu)

1.1.1.3. pasākuma mērķis ir (1) sekmēt studentu pētniecības un inovācijas projektu īstenošanu, kas veicina studentu inovāciju spēju attīstību un uzņēmīgumu, t.sk. uzņēmējspējas, un kuru mērķis ir inovatīvu risinājumu izstrāde praktisku sabiedrības vai nozares problēmu risināšanai, zināšanas izmantojot praksē un mācoties darot, (2) stiprināt augstskolu un studentu sadarbību ar uzņēmumiem un 3) piesaistīt privāto finansējumu studijām, kas vērstas uz inovāciju spējas un uzņēmīguma attīstību, īstenojot studentu inovāciju projektus.

IZM saskaņā ar Izglītības attīstības pamatnostādņem 2014.-2020.gadam (turpmāk – IAP 2020) ievieš jaunu *kompetenču¹ pieeju izglītībā*, kuras mērķis ir nodrošināt, lai līdz 2020.gadam visās Latvijas mācību iestādēs studējošie apgūtu IAP 2020 noteiktās un to rīcībspējai vitālās pamata un caurviju kompetences, kas tostarp sniedz ieguldījumu prasmēs labāku sociālekonomisko rezultātu sasniegšanai. 1.1.1.3.pasākums paredz ieguldījumu studentu pamata un caurviju kompetenču attīstībā, īstenojot studentu inovāciju projektus atbilstoši veicinošā un papildinošā augstākās izglītības vidē. Pasākuma ietvaros īstentajiem studentu inovācijas projektiem ir jābūt vēršamiem uz sabiedrībai kopumā vai kādai tās daļai nozīmīgu problēmu risināšanu, ar mērķi uzlabot esošo situāciju vai dzīvi, tie var būt vēršami uz konkrētu pasūtītāju attīstības vajadzību vai problēmu atrisināšanu, vai arī paredzēt inovatīvu ideju izstrādi virzībai uz studenta paša uzņēmuma izveidi vai pašnodarbinātību.

Sākotnējais novērtējums izstrādāts, lai veicinātu uz rezultātiem un iepriekšējo pieredzi balstītu Eiropas Savienības (turpmāk – ES) struktūrfondu ieguldījumu plānošanu un ieviešanu, nodrošinot efektīvu un kvalitatīvu 2014. – 2020. gada darbības programmas „Izaugsme un nodarbinātība” specifisko atbalsta mērķu īstenošanu.

1.1.1.3.pasākuma ieviešanas nosacījumu izstrādē izmantota arī informācija no pētījuma “*Studiju procesa un industrijas sadarbības veicināšanas pasākumu alternatīvu modeļu izpēte*”², kuru pēc Izglītības un zinātnes ministrijas pasūtījuma 2017.gada pavasarī īstenoja Latvijas Universitāšu asociācija. Pētījuma ietvaros ir sagatavots ziņojums, kurā veikta ārvalstu un Latvijas pieredzes analīze un datu apkopojums, kā arī sniegti priekšlikumi alternatīvo studentu inovācijas pētījumu grantu ieviešanas modeļu izstrādei. Pētījuma rezultātu publiskā apspriešana notika 2017.gada 23.maijā.

¹ *Kompetence* ir indivīda gatavība dzīves darbībai mūsdienu mainīgajā pasaulē; spēja izmantot zināšanas, prasmes un paust attieksmi, risinot problēmas mainīgās, reālās dzīves situācijās; spēja adekvāti lietot mācīšanās rezultātu noteiktā kontekstā (izglītības, darba, personīgā vai sabiedriski politiskā). Kompetence atšķirībā no prasmes ir kompleksa, tā ietver zināšanas, prasmes (kognitīvās, tehniskās, intrapersonālās u.c.), attieksmes (tās ir balstītas uz vērtībām un vienlaikus ir saistītas ar motivāciju un gribu).

² Pētījuma rezultāti pieejami (http://www.izm.gov.lv/images/ES_fondi/seminaru_DK/P%C4%93t%C4%Abjuma_rezult%C4%81ti_15.05.pdf).

Pētījuma uzdevumi atbilstoši tehniskajai specifikācijai:

1. Analizēt publiskajā telpā pieejamo informāciju, pētījumu rezultātus un zinātnisko literatūru par stimuliem, kas sekmē iesaistīto pušu sadarbību; 2. Apzināt un analizēt citu valstu un Latvijas labās prakses, veikt datu apkopojumu, izstrādāt pamatojumu augstskolas kā daudzfunkcionāla izglītības centra sadarbības ar industriju nodrošināšanai; 3. Analizēt ārvalstu pieredzi augstskolas un industrijas sadarbības modeļu veidošanā inovāciju ekosistēmas kontekstā; 4. Veikt Latvijas augstskolās īstentās prakses inovāciju, uzņēmējspēju (uzņēmīguma) un radošuma attīstīšanā izpēti un apkopšanu, tostarp analizēt Latvijas augstskolu un uzņēmumu sadarbības pieredzi; 5. Izvērtēt, kā augstskolu un industrijas fizisko un intelektuālo resursu pieejamība, akadēmiskā personāla intereses un aktīva līdzdalība ietekmē jauna veida attiecību un sadarbības veidošanos starp augstskolu, studentiem, industrijas pārstāvjiem, valsts iestādēm un apkārtējo kopienu/sabiedrību; 6. Izstrādāt priekšlikumus studentu inovāciju, uzņēmējspēju (uzņēmīguma) un radošuma attīstīšanai augstākajā izglītībā Latvijā.

1 Esošās sociāli ekonomiskās situācijas apraksts reģionālā un pašvaldību griezumā

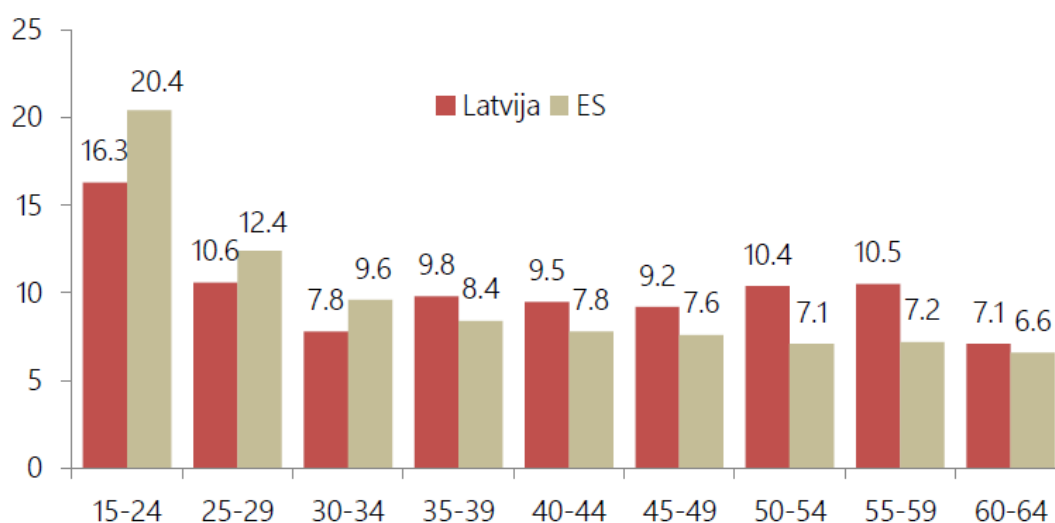
Šajā nodaļā analizēta darba tirgus un inovāciju situācija, kā arī sniegts studentu un absolventu situācijas raksturojums.

1.1 Darba tirgus un inovāciju situācijas analīze

Bezdarbs

Jauniešu iesaiste uzņēmējdarbībā ir gan Latvijas, gan ES līmeņa politikas dienaskārtībā kopš 2008.gada ekonomiskās krīzes, kad daudzās dalībvalstīs tieši jaunieši bija tā iedzīvotāju grupa, kas visizteiktāk izjuta darba tirgus sašaurināšanos un attiecīgi bezdarba krasu palielināšanos³.

Jauniešu bezdarbs (15-24 gadu vecumā) Eiropas valstīs joprojām ir gandrīz divas reizes augstāks nekā citās vecuma grupās, kaut gan tam ir tendence sarukt. Ekonomiskā krīze īpaši smagi skāra jauniešus un kopš 2008. gada jauniešu bezdarba rādītāji pieauga, sasniedzot augstāko punktu 2013. gadā, kad jauniešu bezdarbs bija 23,6%. 2015. gadā jauniešu bezdarbs saruka līdz 20,4%. ES valstīs jauniešu bezdarba līmenis joprojām ir ļoti atšķirīgs – no 10,6% Austrijā līdz pat 49,8% Grieķijā 2015. gadā. No Baltijas valstīm augstākais jauniešu bezdarba līmenis joprojām ir Latvijā un Lietuvā (16,3%), zemākais Igaunijā (13,1%).

1.1.att. Bezdarba līmenis pa vecuma grupām ES un Latvijā 2015.gadā, %⁴

15% no 15-29 gadīgiem Latvijas jauniešiem ir neaktīvi - nav iesaistīti ne nodarbinātībā, ne izglītībā, ne mācībās (tā sauktie NEET). Šo jauniešu grupu var uzskatīt par visproblemātiskāko, jo tie ir lielā mērā izolēti no sabiedrības sociāli ekonomiskās vides un attīstības. Tāpat kā ilgstošs bezdarbs, arī ilgstoša izolētība no

³ Pētījums *Latvijas jauniešu iesaiste uzņēmējdarbībā*, Excolo Latvia, 2016

⁴ EM informatīvais ziņojums par darba tirgus vidēja un ilgtermiņa prognozēm, 2016

izglītības un/vai sociālajām aktivitātēm rada būtiskus riskus šo jauniešu pilnvērtīgai socializācijai un integrācijai sabiedrībā⁵.

Jauniešu bezdarbs veidojas ne tikai tādēļ, ka pietrūkst atbilstošu jaunu darba vietu – darba tirgū aizvien ilgāk strādā gados veci cilvēki (daudzās ES valstīs tiek paaugstināts pensionēšanās vecums), kā arī sievietes pēc bērna kopšanas atvaļinājuma ātrāk atgriežas darba tirgū. Līdzdalības līmeņa pieaugums nozīmē lielāku konkurenci uz vakantajiem darbiem, uz kuriem jauniešiem savukārt trūkst darba pieredzes. Tikai 40% no visiem jauniešiem-darba meklētājiem bija darba pieredze, pie tam trešā daļa no tiem bija nodarbināti mazkvalificētās (vienkāršās) profesijās. Vēl viens no jauniešu bezdarba cēloņiem ir viņu izglītības līmenis. Jaunieši ar augstāku izglītības līmeni ir mazāk pakļauti bezdarba riskam – nenodarbināti jaunieši ar augstāko izglītību sastaādīja tika 9% no kopējā bezdarbnieku skaita.

Nozaru griezumā nodarbināto skaits ES 2015. gadā, salīdzinot ar 2008. gadu, saruka visās nozarēs, izņemot pakalpojumu sektoru. Straujākais nodarbināto skaita sarukums ES bija vērojams būvniecības nozarē (par 20,2%), savukārt Latvijā šajā nozarē nodarbināto skaits saruka par 42%. Nodarbināto skaita sarukums bija vērojams arī lauksaimniecībā un tādās rūpniecības nozarēs kā ieguves rūpniecība un karjeru izstrāde un elektroenerģija, gāzes apgāde, siltumapgāde un gaisa kondicionēšana. Nodarbināto skaita straujākais pieaugums ES bija vērojams pakalpojumu nozarē (gan komercpakalpojumos, gan sabiedriskajos pakalpojumos).

Saskaņā ar Ekonomikas ministrijas darba tirgus vidēja un ilgtermiņa prognozēm kā būtiskākie nākotnes izaicinājumi darba tirgū būs saistīti ar demogrāfijas ietekmi, iedzīvotāju skaita sarukumu darbaspējas vecumā, novecošanos un kvalificēta darbaspēka iztrūkumu atsevišķās nozarēs⁶ Nepieciešamība rast risinājumus jauniešu bezdarba mazināšanai un jauniešu integrācijai sabiedrības sociāli ekonomiskajos procesos ir būtiskākais arguments jauniešu uzņēmējdarbības kā ES politikas prioritātes definēšanai⁷.

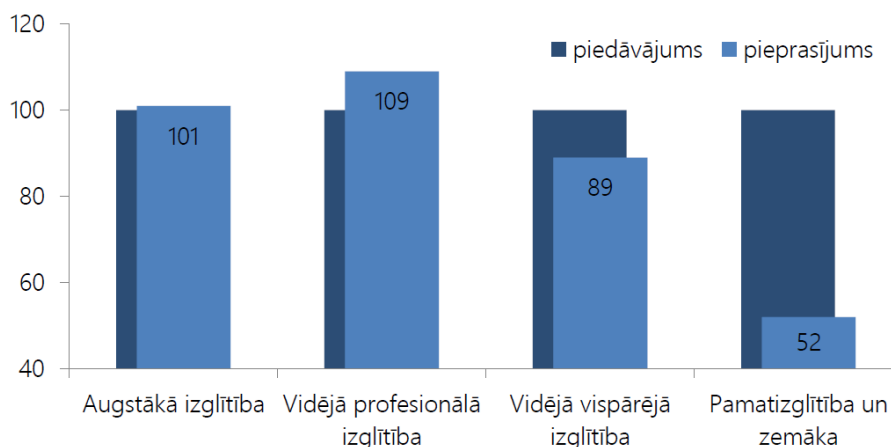
Darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma savstarpējā atbilstība

Nākamajos gados situācija darba tirgū turpinās pakāpeniski uzlaboties, tomēr vidējā termiņā saglabāsies jūtamas disproporcijas starp darbaspēka pieprasījumu un piedāvājumu. Darbaspēka pieprasījums kopumā turpinās pārkārtoties par labu pieprasījumam pēc speciālistiem ar augstāko izglītību (1.2. att.).

⁵ Pētījums *Latvijas jauniešu iesaiste uzņēmējdarbībā*, Excolo Latvia, 2016

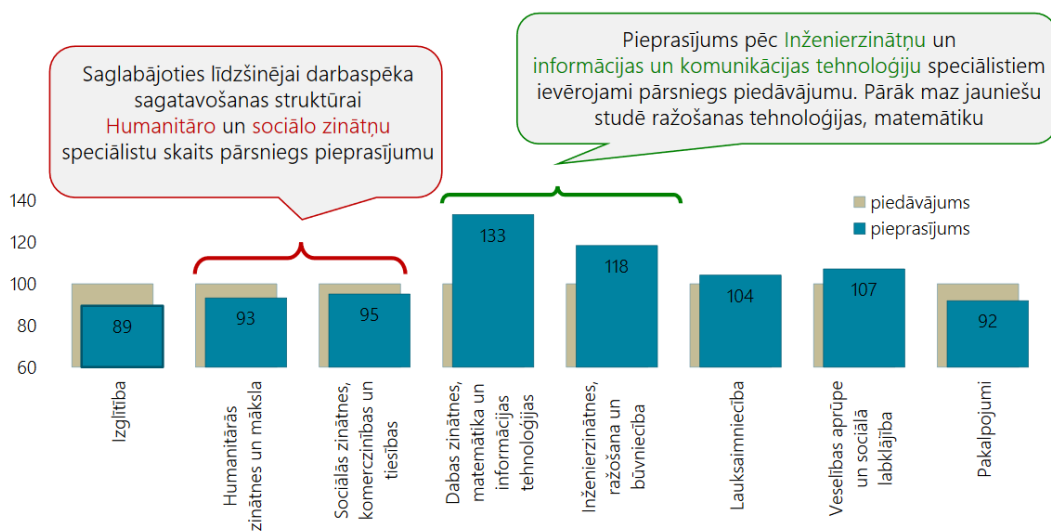
⁶ EM informatīvais ziņojums par darba tirgus vidēja un ilgtermiņa prognozēm, 2016

⁷ Pētījums *Latvijas jauniešu iesaiste uzņēmējdarbībā*, Excolo Latvia, 2016

1.2.att. Darbspēka pietiekamība pa izglītības līmeņiem piedāvājuma un pieprasījuma attiecība 2022.gadā, procentos pieprasījums pret piedāvājumu ⁸

Saskaņā ar EM prognozēm, saglabājoties esošai darbspēka sagatavošanas struktūrai un intensitātei, būtiskākais darbspēka pārpalikums augstākās izglītības grupā sagaidāms starp iedzīvotājiem ar izglītību pedagogu izglītības jomā, kā arī pakalpojumu, humanitārajās zinībās, kā arī sociālajās, komerczinībās un tiesību zinībās. Savukārt citās izglītības jomās var nākties saskarties ar nepieciešamo speciālistu iztrūkumu. EN prognozē, ka speciālistu visvairāk trūks dabaszinātņu, matemātikas un informācijas tehnoloģiju grupā. Ja netiks mainīta izglītības struktūra, līdz 2022. gadam var veidoties iztrūkums pēc speciālistiem ar augstāko izglītību inženierzinātnēs, ražošanā un būvniecībā, lauksaimniecībā, kā arī veselības aprūpē un sociālajā labklājībā (1.3.att.).

1.3. att. Darbspēka piedāvājuma un pieprasījuma prognozes ar augstāko izglītību sadalījumā pa izglītības tematiskajām grupām procentos, pieprasījums pret piedāvājumu 2022.gadā ⁹

⁸ EM informatīvais ziņojums par darba tirgus vidēja un ilgtermiņa prognozēm, 2016

⁹ EM informatīvais ziņojums par darba tirgus vidēja un ilgtermiņa prognozēm, 2016

Darba spēka pieprasījums augs jomās, kas saistītas ar progresīvo rūpniecību, galvenokārt nanotehnoloģijās, materiālajās zinātnēs, elektronikā, IKT un biotehnoloģijās. Līdz ar to pieaugs darba devēju interese rekrutēt jaunos darbiniekus ar zināšanām digitālajās tehnoloģijās, datorzinātnēs, cilvēkus ar analītisku domāšanu. Eiropas Komisija specializēšanos augstajās tehnoloģijās un zināšanu ietilpīgās jomās ir nosaukusi kā vienu no galvenajām ES konkurētspējas priekšrocībām pasaules tirgos. Šīs izmaiņas arī noteiks to, ka arvien pieprasītākas kļūs specifiskas prasmes un zināšanas. Darba tirgus prognozes¹⁰ liecina, ka nākotnē pieaugs arī darbaspēka pieprasījums pēc dizaina speciālistiem. Vidējā termiņā tiek prognozēts arī darbaspēka piedāvājuma samazinājums, kas nozīmē, ka darba tirgū var veidoties šīs jomas speciālistu iztrūkums. Latvijā pieprasījums pēc radošo industriju speciālistiem aizvien pieaugs, kopumā radot ietekmi uz kultūras un ekonomikas nozaru starpdisciplināritātes attīstību.

Latvijā lielākā daļa darba iespējas veidosies dēļ aizvietojošā pieprasījuma. Kopumā līdz 2025. gadam Latvijā būs pieejamas apmēram 580 tūkst. darba iespējas, no kurām apmēram 98% veidosies dēļ aizvietojošā pieprasījuma un tikai 2% veidosies dēļ paplašinošā pieprasījuma.

Jaunas darba iespējas veidosies galvenokārt dažādu speciālistu profesiju grupās (inženierzinātņu, IT, veselības u.c. jomās). ES, līdzīgi kā Latvijā, līdz 2025. gadam vispieprasītākās profesiju grupas būs speciālisti un vecākie speciālisti. Lai gan turpināsies orientācija uz pakalpojumiem vērstu ekonomiku, tomēr pieprasījums pēc zinātnes, tehnoloģiju, inženierzinātņu un matemātikas (STEM) prasmēm nemazināsies un tās būs nepieciešamas arī pakalpojumu nozarēs¹¹.

Inovācijas

Inovācijas ir nākotnes konkurētspējas stūrakmens visās attīstīto valstu ekonomikās, tāpēc ir svarīgi veicināt Latvijas uzņēmumu konkurētspēju, it īpaši ņemot vērā, ka Latvija atrodas starp pēdējām vietām Eiropā inovāciju jomā.

Ikgadējais Eiropas Inovācijas rezultātu pārskats sniedz novērtējumu par ES dalībvalstu pētniecības un jaunrades veiktspēju, kā arī to pētījumu un jaunrades sistēmu stiprajām un vājajām pusēm. Latvijas un pārējo ES valstu kopējais inovāciju indekss attēlots 1.4.att. grafikā, kur visas valstis sadalītas 4 inovatoru grupās. Atskatoties uz astoņu gadu periodu (2008.-2015.), Latvija piedzīvojusi vislielāko izaugsmi, uzlabojot sniegumu par 4 %, tādejādi no zemākās novatoru grupas nokļūstot dalībvalstu grupā, kurā inovācijas sniegums ir 50-90 % no visu dalībvalstu vidējā rādītāja. Vislielāko indeksa kritumu Latvija piedzīvoja 2013. gadā, taču 2015. gadā sekoja straujš pieaugums. Kaimiņvalstīs šajā periodā Lietuva uzlaboja savu sniegumu par 2.4 %, bet Igaunija par 1.1%.^{12 13}

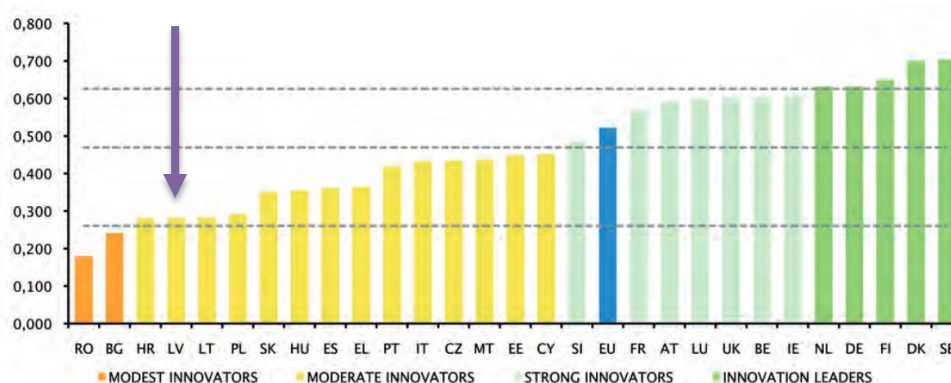
¹⁰ Saskaņā ar Ekonomikas ministrijas sniegto informāciju 2017. gada 8. augustā notikušajā Ministru kabineta sēdē un Atzinumu par studiju virziena "Mākslas" atvēršanu SIA "Biznesa augstskola "Turība"

¹¹ EM informatīvais ziņojums par darba tirgus vidēja un ilgtermiņa prognozēm, 2016

¹² <http://www.izm.gov.lv/aktualitates/1861-inovācijas-latvija-ir-visstraujāk-augosas-starp-eiropas-dalibvalstim>

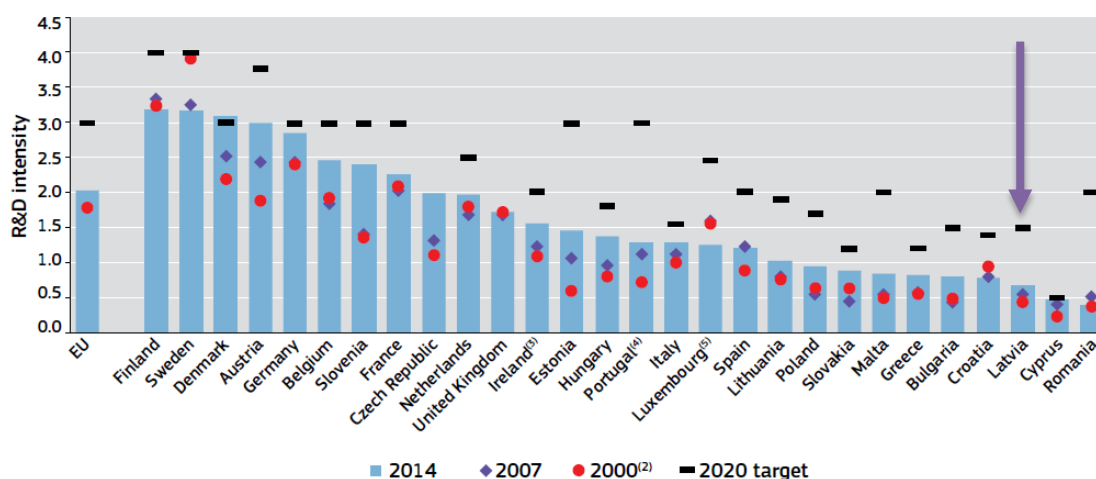
¹³ *European Innovation Scoreboard 2016*

Figure 1: EU Member States' innovation performance

1.4.att. 2016. gada Eiropas Inovācijas rezultātu pārskats: valstu sarindojums (Y ass — kopējais inovācijas rādītājs, X ass — ES valstis) ¹⁴

Nozīmīgs inovāciju priekšnosacījums ir P&A intensitāte gan valsts, gan privātajā sektorā. Kaut arī P&A intensitāte Latvijā kopš 2000. gada ir uzlabojusies, Latvija joprojām atrodas zemā pozīcijā ES28 valstu vidū, ieņemot 26. vietu no 28, kamēr Lietuva atrodas 19. vietā, bet Igaunija – 13. (1.5.att.).

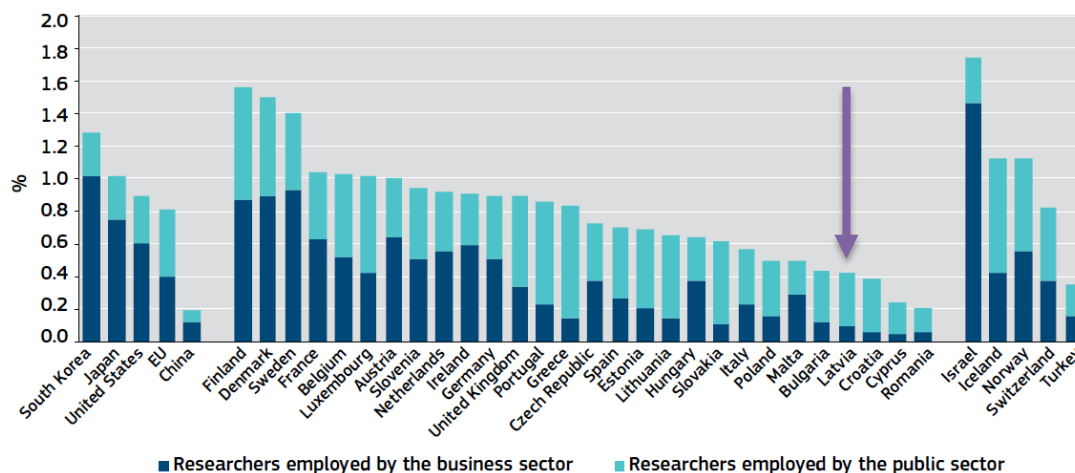
1.5.att. P&A intensitāte 2000., 2007., 2014. gadā un mērķis 2020. gadā ¹⁵

Zinātniskā darbaspēka īpatsvars atspoguļo ekonomiskās struktūru un ir tieši saistīts ar konkrētās valsts ekonomikas inovāciju produktivitāti. Valstis ar augstu zinātniskā darbaspēka īpatsvaru kopējā nodarbināto skaitā parasti ir līdera pozīcijās inovācijās. Kā redzams 1.6.att. starp ES valstīm vislielākā kopējā zinātnieku nodarbinātība un zinātnieku nodarbinātība uzņēmējdarbības sektorā ir Ziemeļvalstīs (Somija, Dānija, Zviedrija), savukārt Dienvidaustrumu valstīs (Horvātija, Bulgārija,

¹⁴ European Innovation Scoreboard 2016

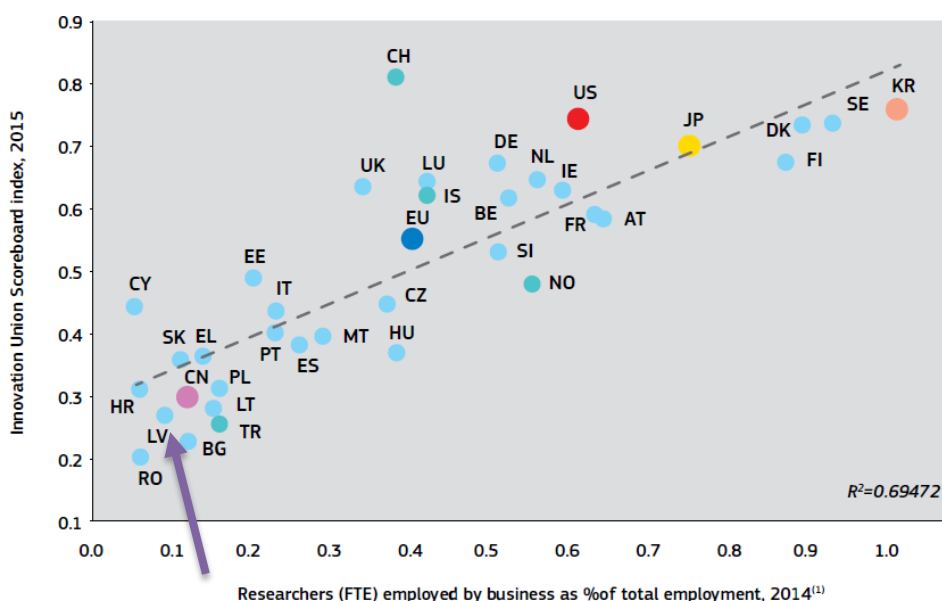
¹⁵ Science, Research and Innovation performance of the EU

Kipra, Rumānija) un Latvijā šie rādītāji ir zemi, īpaši pozīcijā zinātnieku nodarbinātība uzņēmējdarbības sektorā.

1.6. att. Zinātnieku nodarbinātība (kopējā zinātnieku nodarbinātība un zinātnieku nodarbinātība uzņēmējdarbības sektorā) kā % no kopējās nodarbinātības, 2014¹⁶

Grafikā (1.7.att.) ir skaidri redzama korelācija starp zinātniskā darbaspēka nodarbinātību uzņēmējdarbības sektorā un inovācijas rezultātiem / produktivitāti.

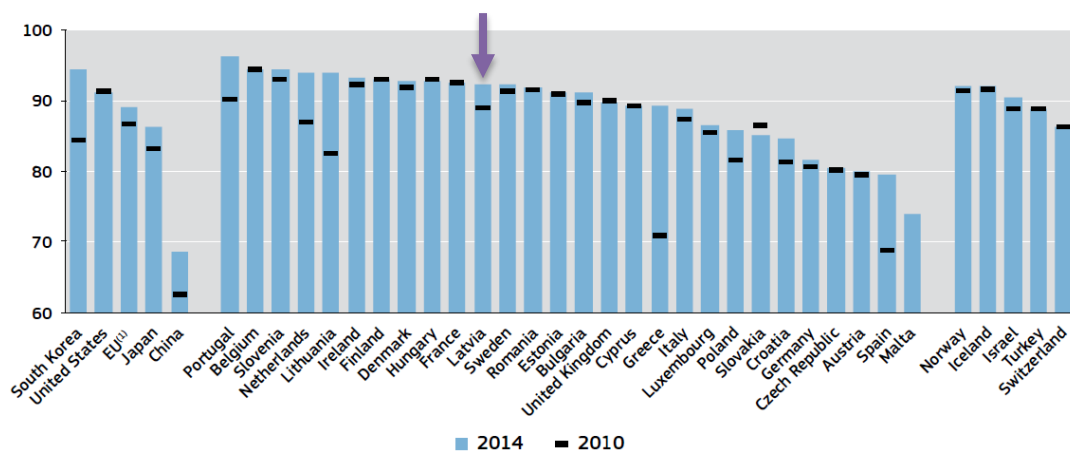
1.7. att. Inovāciju indekss (2015.g.) pret pētnieku nodarbinātību (pilna laika slodze) uzņēmējdarbībā kā % no kopējās nodarbinātības (2014.g.)¹⁷

Pasaules Bankas pilnajā *Doing Business 2017* pētījumā 190 valstu konkurencē Latvija ierindota 14.vietā, kas līdz šim ir augstākais sniegums. "*Doing Business 2017*"

¹⁶ Science, Research and Innovation performance of the EU

¹⁷ Science, Research and Innovation performance of the EU

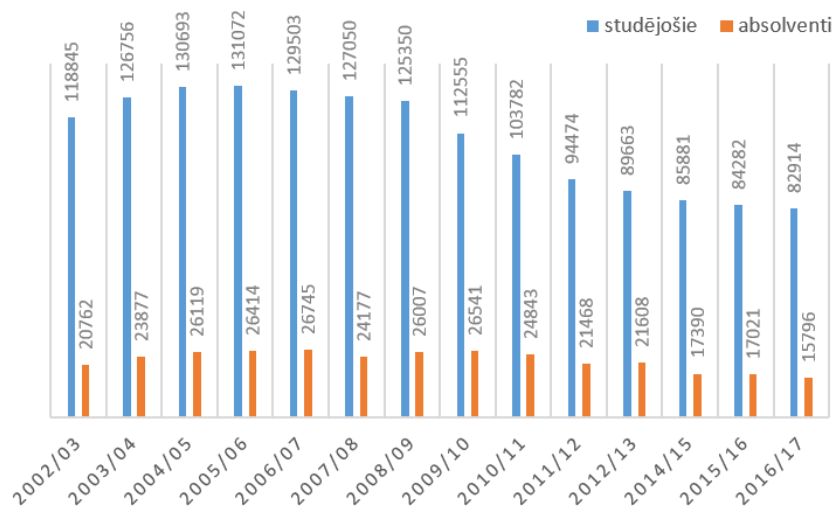
pētījums liecina, ka Latvija ir veikusi būtiskus uzlabojumus vietējā likumdošanā vairākos virzienos: ir izveidots Kredītinformācijas birojs, kas nodrošina labāku kredītinformācijas pieejamību, ir atvieglots nodokļu nomaksas process, uzlabojot tiešsaistes sistēmas uzņēmumu ienākumu nodokļu deklarācijas aizpildīšanai un darbaspēka nodokļu nomaksai¹⁸. Vērtējot pētījuma apakšrādītāju *biznesa uzsākšana*, Latvija atrodas diezgan labā pozīcijā – 11. no 28 (1.8.att.).

1.8. att. Biznesa uzsākšana¹⁹

1.2 Mērķa grupas raksturojums

Atbilstoši IZM statistikas datiem, 2016./2017. akadēmiskajā gadā Latvijas augstākās izglītības iestādēs studē 82,9 tūkstoši studentu, un gada laikā studējošo skaits ir samazinājies par 2 % (1.9.att.).

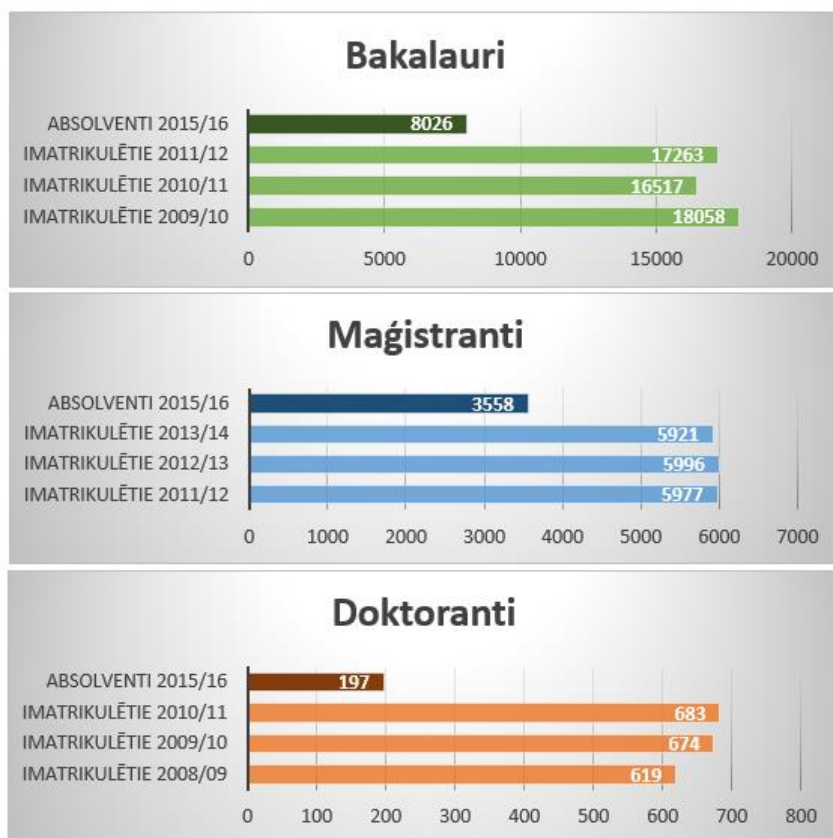
1.9. att. Studējošo skaita dinamika Latvijā un grāda / kvalifikācijas ieguvēju skaita izmaiņas augstskolās un koledžās²⁰

¹⁸ <https://www.em.gov.lv/lv/jaunumi/12200-latvijas-uznemejdarbibas-vide-sanem-vesturiski-augstako-pasaules-bankas-novertejumu>

¹⁹ Science, Research and Innovation performance of the EU

²⁰ Dati no: IZM Pārskats par Latvijas augstāko izglītību 2016. gadā

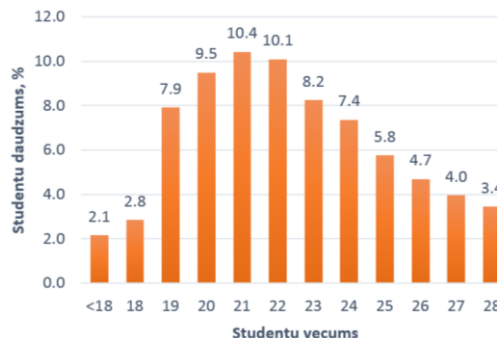
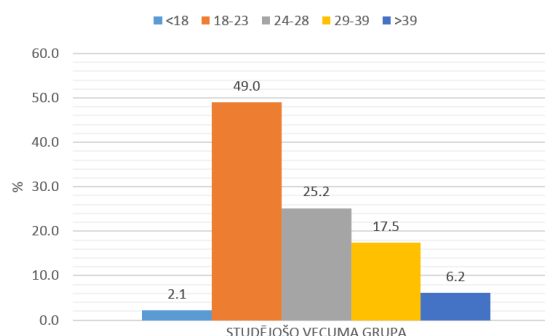
Sešu gadu laikā ir ievērojami sarucis absolventu skaits – 2016. gadā augstāko izglītību ieguva 15,8 tūkstoši studentu, kas ir par 7,2 % mazāk nekā 2015. gadā un par 36.4% mazāk nekā 2010. gadā. Grafikā (1.10.att.) ir redzams, ka studijas ar grāda iegūšanu nebeidzas ievērojamam skaitam studentu. Ja pieņem, ka 2015./16. mācību gadā piešķirtais bakalaura grāds tiek iegūts 3-5 gadu laikā, bakalaura studiju lietderības koeficients ir 44% – 49% (2012./13. m.g. absolventu lietderības koeficients bija 53% – 68%). Maģistra studiju lietderības koeficients ir 59 – 60%, ja pieņem, ka grāds tiek iegūts 2 – 4 gadu laikā (2012./13. m.g. absolventiem: 54% – 63%,). Savukārt doktora studiju lietderības koeficients ir 29 – 32 %, ja doktora grāds iegūts 4 - 6 gadu laikā (2012./13. m.g. absolventiem: 51 – 69%). Jāņem vērā, ka šie koeficienti ir indikatīvi, saistībā ar studentu akadēmiskajiem atvaļinājumiem, ko students mācību laikā var noformēt vairākas reizes, taču kopējā tendence joprojām norāda, ka absolventu skaits attiecībā pret imatrikulēto studentu skaitu attiecīgajā gadā nav pietiekams. Šāda atbiruma situācija liecina par nepieciešamību modernizēt augstākās izglītības saturu un procesus.

1.10. att. Imatrikulēto studentu skaits un absolventu skaits dažādos studiju līmeņos un gados²¹

Analizējot studējošos pēc vecuma struktūras, lielāko daļu veido 18 – 23 gadus veci jaunieši, no kuriem pārsvarā ir 21-gadnieki (1.11. att.).

²¹ Dati no: IZM Pārskats par Latvijas augstāko izglītību 2011 g. – 2016. g.

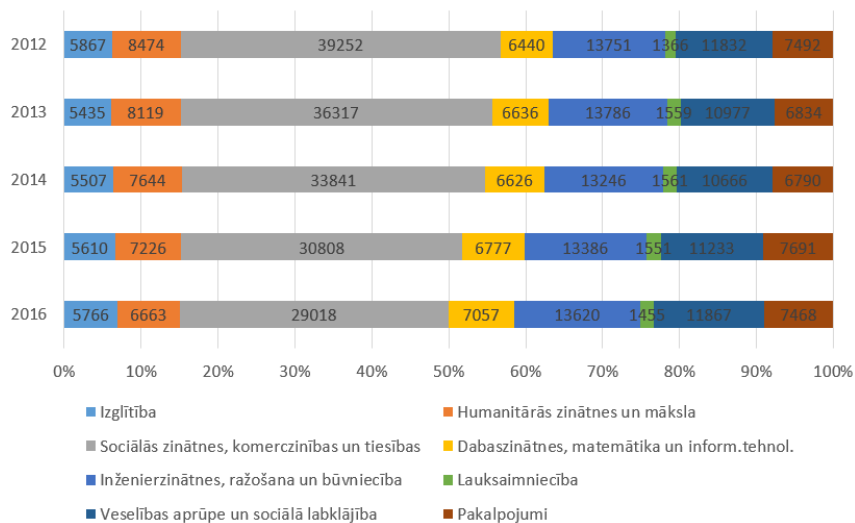

1.11. att. Studējošo vecuma struktūra augstskolās (koledžas neieskaitot) PL + NL²²

Lai gan valsts par prioritāti ir izvirzījusi STEM nozaru studijas, joprojām augstskolu un koledžu piedāvājumā joprojām dominē sociālo un humanitāro zinātņu programmas, ko apgūst 42,9 % studentu. Tai pat laikā ir pieaudzis un turpina palielināties inženierzinātņu un dabas zinātņu studentu skaits un proporcija. Šajā mācību gadā studentu skaits inženierzinātnēs un dabas zinātnēs palielinājies par 2,6 % bet sociālajās un humanitārajās zinātnēs samazinājies par 6,3 %.

Salīdzinot studentu skaita izmaiņas 5 gadu laikā pa izglītības tematiskajās grupām, secināms, ka uz 2016. gadu vislielākais studējošo studentu skaits visvairāk palielinājās Dabaszinātņu, matemātikas un informācijas tehnoloģiju grupā (+9.6%) un samazinājās Sociālo zinātņu, komerczinību un tiesību grupā (- 26.1%) un Humanitāro zinātņu un mākslas grupā (- 21.4%).

2016./2017. akadēmiskajā gadā studijas uzsāka 28,6 tūkstoši studentu, kas ir par 1,7 % mazāk nekā gadu iepriekš. No visiem pirmkursniekiem 40,9 % izvēlējās studēt sociālās un humanitārās zinātnes, bet 28,2 % – inženierzinātnes un dabas zinātnes. Iepriekšējā mācību gadā sociālās un humanitārās zinātnes uzsāka studēt 43,3 % un inženierzinātnes un dabas zinātnes – 26,9 %, savukārt veselības aprūpi – 12,9 % jauno studentu²³.

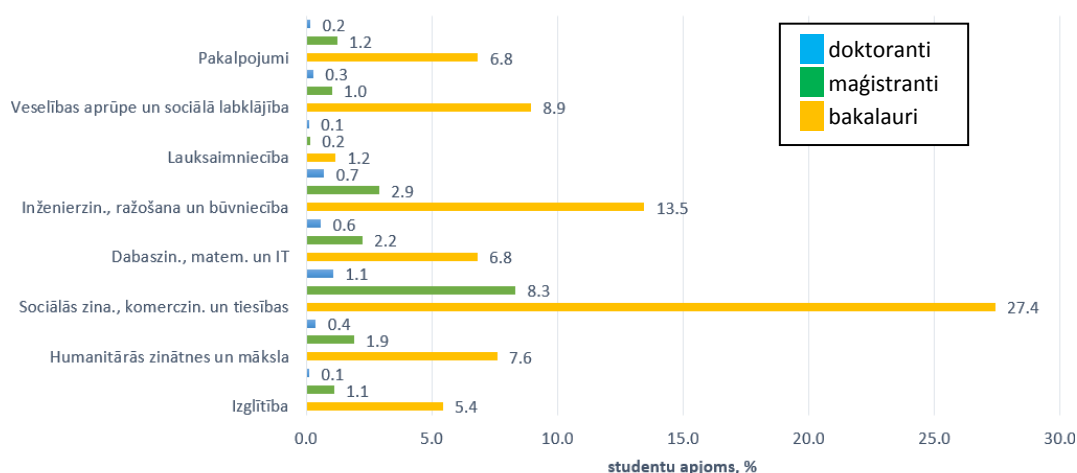
1.12. att. Studentu skaita izmaiņas 5 gadu laikā pa izglītības tematiskajās grupām²⁴

²² Dati no: IZM Pārskats par Latvijas augstāko izglītību 2016. g.

²³ <http://www.csb.gov.lv/notikumi/studejoso-skaitis-latvijas-augstakas-izglitibas-iestades-sarucis-par-2-45811.html>

²⁴ Dati no: IZM Pārskats par Latvijas augstāko izglītību 2012 g. – 2016. g.

Studentu apjoms dažādos izglītības līmeņos (bakalaurs, maģistrs, doktorants) pa izglītības tematiskajās grupām ir atspoguļots 1.13. att. Detalizētāks sadalījums pa augstskolām ir apkopots 1.pielikumā.

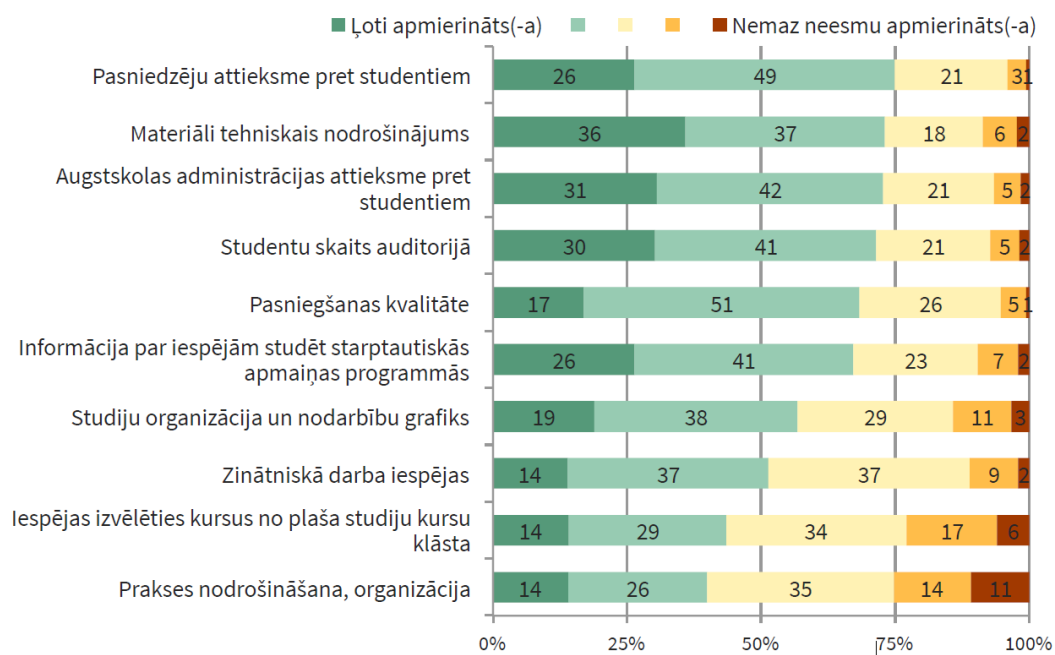

1.13. att. Studentu apjoms dažādos izglītības līmeņos pa izglītības tematiskajās grupām²⁵

Studējošo skaita samazinājumu primāri ietekmē Latvijas iedzīvotāju skaita izmaiņas. Pēc CSP datiem pastāvīgo iedzīvotāju skaits ik gadu samazinās – kopš 2007. gada katru gadu vērojama iedzīvotāju skaita lejupslīde par 0,8 – 2,6%, salīdzinot ar iepriekšējo gadu. Kopš 2007. gada Latvijas iedzīvotāju skaits 2017. gadā ir samazinājies par 11,7%, savukārt iedzīvotāju skaits vecuma grupā 20 – 34 gadi ir samazinājies par 20,2% (katru gadu samazinoties par 1,1 – 3,7%).

LU Filozofijas un socioloģijas institūta 2013. gada veiktajā pētījumā Studentu sociālie un ekonomiskie dzīves apstākļi Latvijā tika novērtēta augstākās izglītības kvalitātes, kuru veido pasniegšanas kvalitātes rādītāji, dažādi studiju procesa organizācijas un infrastruktūras aspekti (1.14.att.). Viszemāk studenti vērtē prakses nodrošināšanu un organizāciju, iespēju izvēlēties kursus no plašāka kursu klāsta un zinātniskā darba iespējas (ļoti apmierināti ar tām ir tikai 14%).

²⁵ Dati no: IZM Statistika par augstāko izglītību - Studiju programmas 2016. g. (excel fails)

1.14 .att. Apmierinātība ar dažādiem studiju aspektiem (%) (avots: Studentu sociālie un ekonomiskie dzīves apstākļi Latvijā 2013)

Augstākās izglītības augstākā līmeņa studiju programmām – maģistratūra un doktorantūra – ir nepieciešama produktīvāka vide mācībām un pētniecībai, tajā skaitā sadarbības īstenošanai ar uzņēmējiem un studentu biznesa ideju attīstībai [Izaugsme un nodarbinātība, 167]. EK ziņojumā *Kopīgs darbs cilvēkkapitāla, nodarbināmības un konkurētspējas stiprināšanai*²⁶ minēts, ka, lai palīdzētu mazināt plaisu starp izglītību un mācībām un darba tirgu, nepieciešams veicināt mācīšanos darbavietā, piemēram, mācekļību, kas ir atspēriena punkts, lai iegūtu labu darbu un attīstītu darba tirgū pieprasītas prasmes, tostarp transversālās un sociālās prasmes, kur parasti būtiska loma ir sociālajiem partneriem. Pašlaik tikai ceturtdaļa otrā posma profesionālās izglītības studentu apmeklē darbavietas (mācekļa) programmas, bet vispārējās un augstākās izglītības programmās vispār reti tiek iekļauta jebkāda darba pieredze. Šīs iespējas varētu izmantot, veidojot uzņēmējdarbības un izglītības partnerības, kurās iesaistītas visas izglītības un mācību nozares un līmeņi.

²⁶ <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2016/LV/1-2016-381-LV-F1-1.PDF>

2 Ārvalstīs īstenoto studentu inovācijas un augstskolu un industrijas sadarbības modeļi un to ieviešanas mehānismi

Šajā nodaļā aprakstītas dažādi ārvalstu studentu inovācijas projektu un augstskolu un industrijas sadarbības modeļi un analizētas vairākas ārzemju programmas, to nosacījumi un piedāvātās iespējas.

2.1 Motivācijas pasākumu ieviešanas modeļa konceptuālais apraksts

Pēc Izglītības un zinātnes ministrijas pasūtījuma LUA veiktajā pētījumā *Studiju procesa un industrijas sadarbības veicināšanas pasākumu alternatīvu modeļu izpēte* modeļi studentu inovācijas projektu īstenošanai tika iedalīti 3 galvenajās grupās:

1. Valsts/pašvaldību iniciatīvas projekti (dominē Ziemeļvalstīs, Izraēlā u. c.);
2. Augstskolu iniciatīvas projekti (dominē Eiropā, Kanādā, Austrālijā u. c.);
3. Industrijas (uzņēmumu) iniciatīvas projekti (dominē Eiropā).

Sasniedzamie rezultāti ir galvenokārt saistīti ar augstskolas un industrijas sadarbības stiprināšanu, uzņēmējdarbības vides pilnveidi reģionā, uzņēmējspēju attīstīšanu jauniešu vidū, reģionālās uzņēmējdarbības attīstību, bezdarba mazināšanu u.tml. Katrai mērķgrupai ir savi specifiski vēlamie sasniegtie rezultāti:

- **No uzņēmumu viedokļa** sasniegtais rezultāts ir talantīgu darbinieku atlasīšana, ātra un lēta uzņēmuma problēmu risināšana, piekļuve augstskolas infrastruktūrai un ekspertīzei;
- **No sabiedrības skatpunkta** sasniegtais rezultāts ir augstskolas un industrijas sadarbības veicināšana, socioekonomiskās situācijas uzlabošana, atsevišķu tautsaimniecības / ražošanas nozaru attīstība vai atjaunošana;
- **No augstskolas puses** sasniegtie rezultāti ir mērāmi jaunu zināšanu radīšanā, intelektuālā kapitāla attīstībā, piesaistīto naudas līdzekļu apjomā, sadarbības ar industriju nodrošināšanā, darba iespēju nodrošināšanā augstskolas absolventiem u. c.

Sadarbības modeļus var iedalīt 8 grupās atbilstoši pienākumu sadalījumam starp iesaistītajām pusēm:

1. **Sadarbība pētniecības un attīstības jomā (R&D)** – granti zinātniskās pētniecības prakses veikšanai, zinātnieka vai zinātnieku grupas iniciēta sadarbība noteiktā pētniecības jomā, kas iesaista lielu skaitu pētnieku, uzņēmēju, studentu, u. c. veida aktivitātes;
2. **Mācībspēku mobilitāte** uz uzņēmumiem vai citām pētniecības organizācijām var tikt veidotas, plānotas un motivētas pēc dažādām shēmām – granti, pētniecības projekti, vaučeri, brīvprātīgo darbs (promocijas/personāla attīstības kritēriji paredz stažēšanos uzņēmumos ne mazāk kā sešus mēnešus vēlēšanu periodā) u. c. veidi;

3. **Studentu mobilitāte** – līdzīgi kā mācībspēku gadījumā mobilitātes veidi un motivatori var būt dažādi. Visizplatītākais ir prakse uzņēmumos, ko finansē augstskola, uzņēmums vai valsts/pašvaldība, vai visas puses dažādās kombinācijās;
4. **Pētniecības un attīstības (R&D) rezultātu komercializēšana** – inkubatori, uzņēmējdarbības uzsākšanas attīstības fondi, akseleratori u. c. veida aktivitātes;
5. **Programmas (visbiežāk studiju programmas) izveide un īstenošana**. Parasti šādas aktivitātes iniciators ir universitāte, bet iespējams arī uzņēmums un/vai valsts, kas inicē uz augstskolas un industrijas sadarbību vērstu programmu realizēšanu;
6. **Mūžizglītība**. Lielākoties ar mūžizglītību šo modeļu kontekstā saprot pieaugušo izglītību, tostarp pamatizglītības iegūšanu vai izglītības turpināšanu (arī kvalifikācijas maiņu), kas nodrošina prasmju, zināšanu, attieksmes un uzvedības maiņu ikvienā dzīves cikla posmā, ko nodrošina augstākās izglītības iestādes. Mūžizglītība īpaši nozīmīga ir tad, ja uzņēmumi, sadarbojoties ar augstskolu, vēlas stimulēt savu darbinieku attīstību;
7. **Uzņēmējspējas attīstība** (*Entrepreneurship*) – aktivitātes, kas ir vērstas uz noteikta veida uzņēmējspēju attīstību ar mērķi stimulēt jaunu uzņēmumu rašanos un uzņēmējdarbības aktivitātes pieaugumu kādā neteiktā jomā. Bieži saistīta ar bezdarba samazināšanu vai kādas mērķgrupas uzņēmējspēju attīstību;
8. **Pārvaldība** – tiek definēta kā augstskolas un industrijas sadarbība vadības līmenī, kad augstskolas iekļauj biznesa līderus augstskolas padomēs, konventos un/vai lēmēj institūcijās²⁷.

2.2 Līdzvērtīgu ārvalstu prakses piemēru apraksts un analīze

Zemāk aprakstīti labās prakses piemēri, kuros ilustrēta veiksmīga universitātes un industrijas sadarbība un pasākumi studentu inovāciju un uzņēmējspēju attīstībai, kā arī analizēta sadarbības modeļa specifika, sniegts īss ieskats starptautiskajā pieredzē inovācijas kompetenču attīstības un novērtēšanas jautājumos augstākajā izglītībā.

2.2.1 Ārvalstu universitāšu un industrijas sadarbības un pasākumu studentu inovāciju un uzņēmējspēju attīstībai modeļi

Ālto Universitāte Somijā ir inovatīva un multidisciplināra augstākās izglītības iestāde, kas darbojas mākslas/dizaina, tehnoloģiju, ekonomikas un zinātnes jomās, kā arī vienlaikus īsteno ciešu sadarbību ar industriju.

Ālto Universitātē ir integrētas trīs eksperimentālās mācību platformas jeb fabrikas, kuru darbība notiek ciešā universitātes sasaistē ar industriju:

- Veselības fabrikas mērķis ir izstrādāt inovatīvus risinājumus sociāli nozīmīgiem veselības un labklājības problēmjautājumiem, kas tālāk tiktu pārvērsti komercializējamā rezultātā. Veselības fabrikā izstrādātos rezultātus novērtē jomas

²⁷ Projekta «Studiju procesa un industrijas sadarbības veicināšanas pasākumu alternatīvu modeļu izpēte» ārvalstu un Latvijas pieredzes analīze un datu apkopojums darbības programmas «Izaugsme un nodarbinātība» 1.1.1.3. pasākumam «Inovāciju granti studentiem» (http://www.izm.gov.lv/images/ES_fondi/seminaru_DK/P%C4%93t%C4%ABjuma_rezult%C4%81ti_15.05.pdf);

- speciālisti, produkta (izmēģinājuma) lietotāji, kā arī starpdisciplināra mentoru grupa. Veselības fabrikas darbu koordinē Ālto Universitātes Elektrotehnikas skola;
- Mediju fabrikas mērķis ir identificēt jaunas mediju pētniecības jomas un iniciēt kopīgus pētniecības projektus un studiju saturu starp Ālto Universitātes skolām. Mediju fabrikas interešu, darbības un pētniecības lauks ietver pilnu materiālu un komunikācijas spektru no izejmateriāliem līdz ziņas izstrādei, noformēšanai un uztveršanai, piemēram, nākotnes mediju uzvedība, mediju industrija, datorspēļu joma u.tml;
 - Dizaina fabrika apvieno tehnoloģiju, biznesa un dizaina skolas un tās princips ir nodrošināt atvērtu vidi, tostarp aprīkotas darba telpas (darbnīcas) praktiskas mācīšanās pieredzes gūšanai, tai skaitā produktu prototipu izstrādei, studentiem un pasniedzējiem reālu industrijas problēmjautājumu risināšanai vai savu ideju īstenošanai produktu attīstības jomā. Dizaina fabrikā akadēmiskā gada laikā tiek īstenoti ap 30 industrijas finansēti mācību projekti. Dizaina fabrika ir atvērta arī uzņēmumiem, tādējādi īstenojot dzīvē atvērtu inovāciju konceptu. Dizaina fabrika ir starptautiski visplašāk zināmā no Ālto Universitātes fabrikām, un pēc tās parauga izveidotas 12 Dizaina fabrikas visā pasaulē, tostarp Latvijā (Rīgas Tehniskajā universitātē).

Ālto Universitātes prakse ir orientēta pārsvarā uz maģistra vai augstāka līmeņa studentiem, kam ir noteikta zināšanu un prasmju pamatbāze. Studiju saturs un organizācija ir vērsta uz studentu akadēmisko zināšanu sasaisti ar to praktisku un komercializējamu pielietojumu, turklāt ne tikai attiecīgajā jomā, bet ciešā sasaistē ar citām saistītām jomām. Šāds uz praktisku industrijas problēmu risināšanu orientēts studiju saturs un darba organizācija prasa noteiktu attieksmi un sagatavotību no visām iesaistītajām pusēm:

- No studentiem – uzņēmīgumu, mērķtiecību, patstāvību, kā arī atbildību gan par darba procesu, gan tā rezultātu;
- No augstskolas šāda studiju pieeja prasa nodrošināt augsti motivētus, uz sadarbību ar nozari vērstus, kā arī industrijas darba specifiku pārzinošus mācībspēkus, kas vada studentu grupas, sniedzot tām konsultācijas, kontrolējot uzdevumu izpildi, tostarp kvalitāti, kā arī nepieciešamības gadījumā risinot problēmsituācijas gan studentu starpā, gan arī ar uzņēmumu, ar kura jautājumu studentu komanda strādā. Tāpat arī nepieciešams skaidri atrunāts augstskolas un uzņēmuma sadarbības mehānisms, tai skaitā sakārtots intelektuālā īpašuma tiesību jautājums;
- Uzņēmumiem ir jābūt motivētiem sadarbībai, tostarp motivētiem un varošiemsniegt finansiālu ieguldījumu projektos ar augstu riska līmeni, ņemot vērā, ka projektus īsteno studenti mācību procesā. Tas nozīmē, ka uzņēmuma ekspektācijām par sagaidāmā rezultāta zinātnisko un praktisko izpildījumu ir jābūt zemākām, kā tas būtu gadījumā, ja projektu īsteno jomas profesionāļi. Uzņēmumam ir jābūt gatavam uzņemties šādu risku, vai arī ir jāizstrādā mehānisms, kas kompensē uzņēmumam iespējamus zaudējumus neveiksmīga rezultāta gadījumā. Tāpat arī uzņēmumam ir skaidri jādefinē sākotnējo darba uzdevumu un sagaidāmo rezultātu, lai tas būtu saprotams visām iesaistītajām pusēm.

- No valsts puses šāds studiju organizācijas modelis prasa iniciēt un vadīt sadarbību starp augstskolām un nozari, veidojot sadarbības platformu un ietvaru atbilstoši valstī noteiktajām nozaru prioritātēm un iespējām, tostarp veikt izmaiņas likumdošanā, kur tas nepieciešams un iespējams.

Zinātnes un inovāciju parks *TecnoCampus* Mataró-Maresme Spānijā darbojas kā zināšanu, mācību, biznesa un inovāciju virzītājspēks, radot uz zināšanām balstītu, inovatīvu un starptautisku uzņēmējdarbībai labvēlīgu vidi. Zinātnes un inovāciju parks ir trīs augstskolu (Inženierzinātņu un tehnoloģiju skolas, Veselības zinātņu skolas un Biznesa un sociālo zinātņu skolas) sadarbības projekts, kā arī tā sastāvā ietilps biznesu parks (darbojas 120 uzņēmumi), tehnoloģiju pārneses un lietišķās pētniecības centrs *CETEMMSA* un vadošā IKT institūcija Katalonijā *TicSalut Foundation*.

TecnoCampus vadību un attīstību nodrošina bezpeļņas organizācija *TecnoCampus Mataró-Maresme* Fonds, ko pārrauga valde. Valdē darbojas valsts un pašvaldības pārstāvji, universitāšu pārstāvji, kā arī industrijas pārstāvji, tādējādi nodrošinot visu pušu iesaisti vadības un lēmumu pieņemšanas procesos.

TecnoCampus augstskolās 2015./2016. akadēmiskajā gadā studēja 2915 studenti. Studentu skaits kopš Zinātnes un inovāciju parka izveides ir pieaudzis par 98%, ir noslēgti un spēkā 751 augstskolas-industrijas partnerības līgums, 277 294 euro piesaistīti pētniecībai. Tāpat arī *TecnoCampus* darbojas 120 uzņēmumi, 18 uzņēmumi atradās inkubatorā, nodibināti 60 jaunuzņēmumi.

Biznesa un sociālo zinātņu skolā studiju laikā tiek izmantota reālu problēmsituāciju risināšanas metode (*case method*), kā arī obligāta studiju sastāvdaļa ir prakse uzņēmumā.

Veselības zinātņu skolā studiju laikā tiek izmantotas vairākas aprīkotas laboratorijas, kur tiek īstenotas simulācijas. Prakses vietas studentiem tiek piedāvātas apkārtņē esošās veselības aprūpes un sporta iestādēs.

Inženierzinātņu un tehnoloģiju skolā visiem studentiem ir prakses iespējas, kā arī ir pieeja inovāciju laboratorijai *InnoLab*, kas nodrošina pirmsinkubācijas fāzi.

TecnoCampus piedāvā arī plašu pakalpojumu klāstu uzņēmējiem, tostarp ofisa telpas uz noteiktu laiku kluba biedriem; tīklošanās pasākumus; starptautiskas atbalsta programmas ārvalstu uzņēmumiem, kas vēlas uzsākt darbību Spānijas tirgū, kā arī Spānijas uzņēmumiem, kas vēlas uzsākt darbību kādā no ārvalstu tirgiem; starptautisku biznesa klubu uzņēmumiem, kuru darbība vērsta uz Mataró reģionu.

Izvērtējot *TecnoCampus* darbības principu, tiek secināts, ka ekosistēma ir vērsta galvenokārt uz uzņēmējdarbības attīstību reģionā, sekundāri uz zinātnes attīstību. Šādā sadarbības modelī lielāku ieguldījumu sniedz augstskolu personāls, kam ir jābūt motivētam un orientētam uz sadarbības veidošanu un uzturēšanu ar nozari, ieinteresējot un iesaistot tās pārstāvjus dažādos sadarbības projektos ar augstskolu un studentiem (organizējot prakses vietas, ieinteresējot uzņēmējus piedalīties lekcijās un semināros utt.), kā arī piesaistot privāto finansējumu augstskolu darbībai. Tāpat nozīmīgs ieguldījums dažāda veida atbalstam ir nepieciešams no vietējās pašvaldības, kuras uzdevums ir nodrošināt labvēlīgus apstākļus ekonomiskās aktivitātes veikšanai

minētajā reģionā. Šādā modelī svarīgs aspekts ir radīt tādu mehānismu, kas motivē uzņēmējus ne tikai nodarboties ar savu pamatdarbību peļņas gūšanai, bet arī sniegt ieguldījumu, sadarboties ar studentiem.

Siemens zināšanu apmaiņas centrā pētniecības un attīstības sadarbība ar augstskolām tiek organizēta trīs līmeņos:

- Sadarbības partneru līmenis fokusējas uz līgumpētījumiem, kas ir ierobežoti laikā un tematikā; *Siemens* pētniecības grupas izvēlas konkrētā uzdevuma veikšanai atbilstošāko augstskolu uzņēmuma datu bāzē;
- Vadošā partnera statuss tiek piešķirts augstskolām, ar ko *Siemens* ir izveidota stratēģiskā sadarbība (ilggadējā pozitīvā sadarbības pieredze);
- Zināšanu apmaiņas centri ir augstākais sadarbības līmenis, kura ietvaros uzņēmums sadarbojas ar dažādu pasaules valstu universitātēm atvērtā inovāciju modelī, izmantojot universitāšu P&A infrastruktūru un cilvēkkapitālu, kā arī piesaistot darbam uzņēmumā talantīgākos jaunos speciālistus. Šobrīd pasaulē darbojas deviņi *Siemens* Zināšanu apmaiņas centri.

Analizējot *Siemens* iniciēto augstskolas un industrijas sadarbības modeli, tiek secināts, ka sadarbības pamatā ir zinātniskā izcilība un jauno talantu piesaiste. Uzņēmums ir ieinteresēts sadarboties ar tām augstskolām un studentiem, kas demonstrē augstus sasniegumus zinātnē, īpaši inženierzinātnēs un dabaszinātnēs, un kam tiek identificēts zinātniskās inovācijas potenciāls. *Siemens* izmanto atvērtās pieejas (*open access*) principu jaunu tehnoloģisko risinājumu izstrādei, gan arī vienlaikus zinātnes talantu piesaistei, kam ir potenciāls radīt produktus un risinājumus ar augstu pievienoto vērtību. Lai to īstenotu, uzņēmums sniedz finansiālu ieguldījumu augstskolas pētnieciskajā darbā, iniciējot dažādas pētniecības un attīstības sadarbības programmas, sniedz atbalstu studentiem studiju laikā (stipendijas), kā arī nodrošina mentora jeb darba vadītāja, kas ir uzņēmuma darbinieks, atbalstu studentiem – praktikantiem.

Šādas sadarbības nosacījumus veido uzņēmums – sadarbības iniciators un finansiālais nodrošinātājs. Savukārt no augstskolu un studentu puses būtiskākais kritērijs ir zinātniskā izcilība²⁸.

Callaghan Innovation ir valsts aģentūra, kas atbalsta augsto tehnoloģiju uzņēmumus Jaunzēlandē, un nodrošina:

- pieeju ekspertiem, kas palīdz attīstīt ideju no koncepta līdz konkurētspējīgam tirgus risinājumam;
- dažādas programmas inovāciju prasmju attīstībai - inovāciju pārvaldības spējas, intelektuālā īpašuma aizsardzība, biznesa procesu un vadības sistēmas novērtēšana, augstas veiktspējas darba iniciatīva augstas biznesa produktivitātes sasniegšanai, inovāciju ekspertu darbnīcas;
- uzņēmējdarbības sadarbību – partnerības vai kopprojekti, risinot kopīgas inovāciju un tehnoloģiju problēmas, iesaiste klasteros, iesaiste semināros un

²⁸ Augstskolas un industrijas sadarbība studentu inovāciju veicināšanai: Latvijas universitātes gadījuma izpēte (maģistra darbs), I.Stle, 2017

darbnīcās, kur pulcējas starptautiskas tehnoloģiskos risinājumus meklējošas delegācijas;

- pieeju P&A grantiem gan jaunuzņēmumiem, gan pieredzējušiem uzņēmumiem – uzsākšanas grants, projekta grants, izaugsmes grants, studentu grants.

Nacionālais zinātnes fonds (*National Science Foundation (NSF)*) (ASV) ir neatkarīga federāla aģentūra, kas atbalsta fundamentālos pētījumus (izņemot medicīnu) Amerikas augstskolās un universitātēs, tai skaitā augsta riska pētījumus. Daudzās jomās, piemēram, matemātikā, datorzinātnēs un sociālajās zinātnēs, NSF ir galvenais federālā atbalsta avots²⁹. Izmantojot Jaunzēlandes un ASV piemērus 2.1. tabulā apkopoti inovāciju programmu nosacījumi. Citu ārvalstu studentu atbalsta programmas (kopā 14 programmas) un to nosacījumi apkopoti 2.pielikumā.

2.1. tabula

Ārvalstu atbalsta programmu nosacījumu kopsavilkums

	<i>Callaghan Innovation R&D Fellowships, Jaunzēlande</i> ³⁰	<i>Grant Opportunities for Academic Liaison with Industry, ASV</i> ³¹
Mērķauditorija	Doktorantu vai maģistrantu pētījumi par jaunu produktu, procesu vai pakalpojumu uzņēmumam ar aktīvu P&A programmu.	Zinātnes, inženierzinātņu un matemātikas nozaru akadēmiskais personāls un studenti pieredzes iegūšanai ražošanas sektorā. Granta ietvaros tiek finansētas vairākas ar pētniecību saistītas aktivitātes, tajā skaitā arī fakultāšu, pēcdoktorantūras pētnieku un studentu iesaiste uzņēmumos, lai veiktu pētījumus un gūtu pieredzi rūpnieciskajā vidē
Atbalsta ilgums	<u>Maģistriem</u> : līdz 12 mēn (var pagarināt līdz 16 mēn.) <u>Doktorantiem</u> – līdz 36 mēn. (var pagarināt līdz 40 mēn.)	Atbalsta ilgums: <u>Maģistri / doktoranti</u> : 3 – 24 mēneši <u>Bakalauri</u> : 3 – 10 mēneši
Atbalsta apmērs	<u>Maģistriem</u> : Stipendija: 1357 EUR/mēn Pabalsts (ceļa izdevumiem): 723 EUR/g. ZI admin. izmaksas: 3617 EUR/g. <u>Doktorantiem</u> : Stipendija: 1696 EUR/mēn; Pabalsts (ceļa izdevumiem): 723 EUR/g.; ZI admin. izmaksas: 10853 EUR/g.	<u>Maģistru/ doktorantu stipendija/ prakse</u> 26 556 EUR/gadā, t.sk: Stipendija 1328 – 1593 EUR/mēn.; Ceļošanas izmaksas; Pētniecības izmaksas (līdz 10%) <u>Bakalauri stipendija/prakse</u> 8852 EUR/g (885 EUR/mēn): Projekta izmaksas; Ceļošanas izmaksas; Dzīvošanas izmaksas.
Fonda avots	<i>Callaghan Innovation</i> fonds	<i>The National Science Foundation (NSF)</i>
Līgums	Tiek noslēgts četru pušu līgums: komersants, ZI, students, fonds.	
Pieteicējs	Komersants	Zinātniskā institūcija (ZI)
Atbalsta izmaksāšanas kārtība	Finansējumu izmaksā universitātei, kas administrē grantu un izmaksā atbalstu studentam. Atbalsts apmaksā: • Studenta stipendiju un ceļa izdevumus; • ZI līdzdalības izmaksas; Atbalsts neapmaksā: • Uzņēmēja izmaksas, ko viņš nosedz pats, t.sk. personāla algas un projekta izmaksas.	

²⁹ <https://www.nsf.gov/about/>

³⁰ <https://www.callaghaninnovation.govt.nz/student-grants/rd-fellowship-grants>

³¹ <https://www.nsf.gov/pubs/2009/nsf09516/nsf09516.htm>

	<i>Callaghan Innovation R&D Fellowships, Jaunzēlande</i> ³⁰	<i>Grant Opportunities for Academic Liaison with Industry, ASV</i> ³¹
Nodarbinātība	Studentiem jāveic darbs ražošanas iestādē un/vai ZI par diploma tēmu. Students nevar vienlaicīgi būt nodarbināts citā darbavietā.	Studentiem jāveic pilna laika darbs (maģistriem / doktorantiem) jeb pilnas vai pus slodzes darbs vai darbs vasarā (bakalauri) ražošanas iestādē par diploma tēmu.
Vadītājs	Studentam jānosaka vadītājs ražošanas iestādē (var mainīt projekta laikā).	Studentam jābūt vadītājam gan ZI, gan ražošanas iestādē.
Projekta rezultāti	Darba rezultātā jānodrošina jaunu zinātnisku vai tehnisku spēju pārnesi biznesā un biznesa komerciālie ieguvumi, piemēram – jauns produkts.	
Iesniegumu vērtēšanas kritēriji	Vērtēšanas kritērijus nosaka komersants un universitāte.	Atbilstoši <i>National Science Board</i> kritērijiem: Intelektuālā vērtība un projekta ietekme (<i>broader impacts of the proposed effort</i>). Atsevišķām programmām tiek izvirzīti papildus kritēriji.
Iesniegumu vērtēšanas komisija	<i>Ad hoc Review</i> un/vai <i>Panel Review</i> , vai <i>Internal NSF Review</i>	Eksperts no NSF un 3 – 10 ārējie eksperti
Atskaites	Ceturkšņa pārskatu par projekta progresu sagatavo students un ZI, bet komersants to iesniedz fonda e-vidē. Studentam, ZI vai komersantam var tikt pieprasīta atskaite saskaņā ar noteikto pārskata grafiku jebkurā laikā no līguma sākuma datuma līdz datumam, kas atbilst 5 g. periodam pēc līguma beigu datuma.	Pārskatu par projekta rezultātiem (gada pārskats vai pārskats pēc projekta beigām) iesniedz NSF programmas uzraugam.

2.2.2 Starptautiskā pieredze inovācijas kompetenču attīstībā un novērtēšanā augstākajā izglītībā

Studentu inovāciju programmu būtiska komponente ir inovācijas kompetenču attīstība un novērtēšana un pedagoģiskās prakses pilnveide.

ES Mūžizglītības programmas ietvaros tika īstenots projekts “*INCODE – Innovation Competencies Development*”³², kura mērķis bija radīt instrumentu inovācijas pedagoģijas rezultātu mērīšanai, tostarp definējot inovācijas kompetences. Instruments orientējas uz studenta snieguma vērtējumu situācijās, kas demonstrē inovācijas kompetences iemaņas un kapacitāti. Šo projektu īstenoja 4 Eiropas univeristātes: 1) Turku Lietišķo zinātņu universitāte (*Turku University of Applied Sciences*) no Somijas, 2) Valensijas Tehniskā universitāte (*Universitat Politècnica de València*) no Spānijas, 3) Hamburgas Lietišķo zinātņu universitāte (*University of Applied Sciences Hamburg*) no Vācijas un 4) *Karel de Grote* Augstskola Antverpenē, Beļģijā. Projekta rezultātā ir izstrādāts augstākās izglītības rīks – *Inovācijas Kompetenču Barometrs*, kas pilotēts projekta īstenojājinstitūcijās, un palīdz testēt dažādu mācīšanas un mācīšanās metožu efektivitāti, kā arī jauna pedagoģiskā metode *REHA (Research Hatchery)* – “pētniecības inkubators”.

³² Project 518132-LLP-1-2011-1-FI-ERASMUS-FEXI “INCODE – Innovation Competencies Development”; <http://www.incode-eu.eu/en/> ;

Inovāciju Kompetenču barometrs novērtē studentu spējas un prasmes trīs dimensijās³³:

1. Individuālās – spēja izmantot pieejamos resursus atjautīgi un prezentēt mērķa orientētas un radošas idejas, t.sk. jaunus veidus to ieviešanai; identificēt mijiedarbību starp dažādiem dotā uzdevuma komponentiem un orientēt tos uz noteikto mērķi; vērtēt uzdevumu no dažādiem skatu punktiem, novērtēt potenciālo darbību priekšrocības un trūkumus, prognozēt notikumu tālāko attīstību; izrādīt entuziasmu, neatlaidīgi īstenot mērķus un uzņemties drosmīgus un vienlaikus saprātīgus riskus;
2. Starppersonu - spēja klausīties komandas biedros, izveidot konstruktīvas grupas attiecības, ko nodrošina dialogs, spēja efektīvi nodot idejas; aktīva sadarbība un ieguldījums grupas darbā; uzņemties iniciatīvu, rosināt citus rīkoties un vadīt konfliktus elastīgi, lai nodrošinātu vienošanās/ kompromisa panākšanu.
3. Tīklošanās – spēja piemērot ētiskās vērtības lēmumos un darbībās; ņemt vērā noteiktā uzdevuma ietekmi uz sabiedrību; spēja darboties multidisciplinārā un multikulturālā vidē, spēja izmantot sadarbības tīklus un kontaktus mērķa sasniegšanai.

Turku Lietišķo zinātņu universitāte ir izstrādājusi arī rokasgrāmatu par šīs jaunās inovāciju pedagoģijas (*innovation pedagogy*) metodes īstenošanu “*Research Hatchery as a cradle for new Innovators*”³⁴ (2013). Metode paredz, ka studijām ir jāveicina studentu spējas risināt problēmas, piemērot un testēt teorijas un pieredzes, un radīt informāciju multidisciplinārās komandās un sadarbības tīklos, tostarp tiecoties radīt reālas inovācijas mācīšanās procesa laikā. Tas prasa mainīt tradicionālo pedagoģā-balstīto (*teacher-based*) mācīšanās kultūru un mācīšanās novērtēšanas praksi. Inovāciju pedagoģija tiek definēta kā mācīšanās pieeja, kas jaunā veidā nosaka, kā zināšanas tiek pielīdzinātas, radītas un izmantotas, lai radītu inovācijas³⁵. Inovācijas pedagoģijas pamatmērķis ir likvidēt plaisu starp mācību kontekstu un darba dzīvi; radīt mācīšanās rezultātus, kas ir gan priekšmeta-specifiski, gan vispārēji. Turku Lietišķo zinātņu universitāte *REHA* mācīšanās un mācīšanas konceptu attīstīta jau kopš 2004.gada.

Tāpat vērā ņemams Erasmus+ projekts “*FINCODA – Framework for Innovation Competencies Development and Assessment*”, kura koordinators ir Turku Lietišķo zinātņu universitāte un kas ir turpinājums *INCIDE* projektam, iesaistot virkni universitātes un inovāciju-ietilpīgus uzņēmumus no piecām valstīm³⁶. Projekta rezultātā plānots izstrādāt un validēt *lietojumprogrammu (software application tool) inovāciju kompetenču novērtēšanai*, kas būtu alternatīva tradicionāliem testiem un

³³ Kopelyan S., Godonoga A, Güney I., Yasmin N. (2016) *Assessing innovation-related competences in the MaRIHE program: Teacher and student perspective*. *Procesia – Social and Behavioral Sciences* 228 (2016) 553 – 560; 2nd International Conference on Higher Education Advances, HEAd'16, 21-23 June 2016, València, Spain. Pp.2
<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042816310114>;

³⁴ <http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522164223.pdf>;

³⁵ <http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522164223.pdf>, 8.lpp.

³⁶ The partner universities in Fincoda project are TUAS (Turku University of Applied Sciences, Finland), HAW (Hamburg University of Applied Sciences, Germany), HU University of Applied Sciences/ Netherlands, MMU (Manchester Metropolitan University, UK) and UPV (Universitat Politècnica de València, Spain), and partner companies EENNW UK/ United Kingdom, Elomatic ltd/ Finland, Lactoprot/ Germany, ECDL Foundation/Netherlands, John Caunt Scientific Ltd.(JCS)/ United Kingdom, Carter & Corson Partnership Ltd/ United Kingdom, Celestica Valenciana S.A/ Spain, and Schneider Electric España SA/ .Spain.

eksāmeniem, un vērtīga gan universitātēm, gan uzņēmumiem. Universitātes varēs noskaidrot, kuras mācīšanas un mācīšanās metodes ir efektīvākas studentu inovāciju kompetenču attīstībai, tostarp ievērojot to, ka augstākajai izglītībai ir jābūt izmaksu efektīvai. Uzņēmumi, savukārt, projekta rezultātus varēs izmantot savās zināšanu vadības aktivitātēs, tostarp darbinieku darbā pieņemšanas procesā un slēdzot apakšlīgumus personāla mācību pakalpojumiem.

Kopumā inovācijas un uzņēmējspēju kompetences augstākajā izglītībā (inovāciju pedagoģija un fakultāšu kapacitāte veidot studentu inovācijas kompetences) ir nepietiekami izpētīts jautājums, tomēr ir pieejami atsevišķi pētījumi, kas sniedz praktiskus ieteikumus inovāciju kompetenču novērtēšanai, ievērojot dažādu iesaistīto pušu skatījumu, akcentē iespējamās nepilnības mācīšanā un mācīšanās procesā, kā arī sniedz ieguldījumu inovāciju pedagoģijas attīstībā augstākajā izglītībā. Piemēram, pētījumā “*Assessing innovation-related competences in the MaRIHE program: Teacher and student perceptions*”³⁷ (2016), kura ietvaros analizēta inovāciju kompetenču mācīšana un mācīšanās *Erasmus Mundus* kopīgajā maģistra studiju programmā “*Research and Innovation in Higher Education*” (MaRIHE), ko īsteno 4 institūcijas – Donavas Kremsas universitāte (Austrija) (*Danube University Krems*), Tamperes universitāte (*University of Tampere*) (Somija), Pekinas universitāte (*Beijing Normal University*) (Ķīna) un Osnabrikas lietišķo zinātņu universitāte (*University of Applied Sciences Osnabrück*) (Vācija).

³⁷ Kopelyan S., Godonoga A, Güney I., Yasmin N. (2016) *Assessing innovation-related competences in the MaRIHE program: Teacher and student perspective*. *Procesia – Social and Behavioral Sciences* 228 (2016) 553 – 560; 2nd International Conference on Higher Education Advances, HEAd'16, 21-23 June 2016, València, Spain.
<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042816310114>;

3 Ar studentu inovāciju saistīto programmu līdzšinējā pieredze, sadarbības starp augstskolām un industriju stimuli un barjeras Latvijā

Nacionālās attīstības plāns paredz, ka 2020. gadā tieši zinātnes un uzņēmēju kopdarbs turpinās radīt aizvien jaunus inovatīvus un radošus, globālajā tirgū konkurētspējīgus produktus un pakalpojumus. Atbilstoši Partnerības līgumam ES investīciju fondu 2014.– 2020.gada plānošanas periodam, ir jāatjauno un jāattīsta zinātnes un tehnoloģiju nozares cilvēkkapitāls, jāveicina zināšanu bāzes un pētniecībā un attīstībā nodarbināto cilvēkresursu kapacitātes koncentrācija.

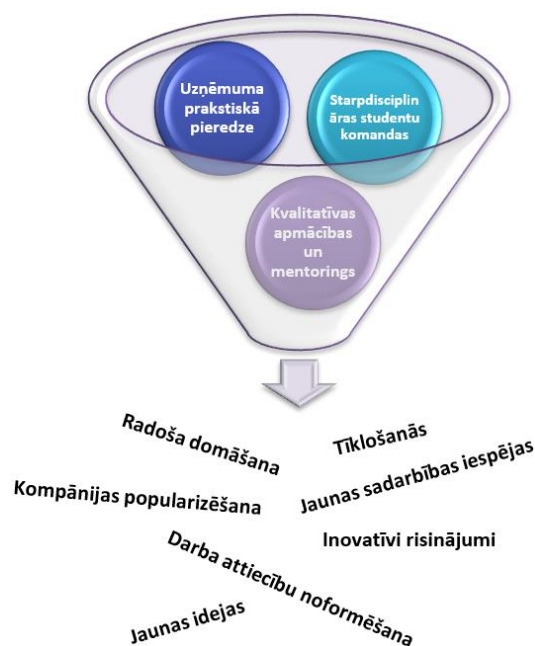
3.1 Augstskolu un industrijas sadarbība

Augstskolu un industrijas sadarbība ir vērsta uz studentu inovāciju projektu īstenošanu praktisku nozares un sabiedrības problēmu risināšanu, vienlaikus nodrošinot uzņēmējspēju, uzņēmīguma un radošuma attīstīšanu. Balstoties uz globālajām tendencēm un aktuālākajām ES iniciatīvām, kas raksturo Eiropas nākotnes virzību un kuru īstenošanā vitāli svarīga loma ir augstskolai, notiek augstskolu darbības transformācija: studiju process un tā īstenošana tiek nepārtraukti pilnveidoti, mainās augstskolu didaktika, arvien lielāka loma ir augstskolas sadarbībai ar industriju. Veidojas trešās paaudzes universitātes, kurās sadarbība ar industriju kļūst par trešo universitātes darbības pīlāru līdztekus klasiskajiem – studijām un zinātniskajai darbībai.

Iniciatīva, kas varētu nodrošināt studentu inovāciju veicināšanu, uzņēmējspēju un radošuma attīstīšanu augstākajā izglītībā Latvijā, ietverot sadarbības mehānismus uzņēmumu līdzfinansējuma piesaistei un zināšanu pārnesei, motivācijas mehānismus studentiem, dažādu iesaistīto pušu savstarpējo sadarbību, administratīvā sloga mazināšanu, ir Latvijas uzņēmējdarbības tirgus attīstībai nozīmīgs pasākumu kopums³⁸.

Veidojot studentu un mācībspēku grupas konkrētu problēmu risināšanai, integrējot studentu vai studentu grupas (t.sk. starpdisciplināras) uzņēmuma vidē un nodrošinot vadību un mentorus gan no zinātnieku (augstskolas, zinātniskās institūcijas), gan no praktiķu (uzņēmuma) puses, iespējams nodrošināt gan konkurētspējīga darbaspēka sagatavošanu, gan arī radīt priekšnosacījumus inovācijas virzošu komandu pētījumiem ar jaunu un modernu attīstības vīziju un citus ieguvumus (3.1. att.). Sadarbības rezultāti atkarīgi no daudziem faktoriem, tai skaitā no cilvēkresursu kvalitātes.

³⁸ Projekta «Studiju procesa un industrijas sadarbības veicināšanas pasākumu alternatīvu modeļu izpēte» ārvalstu un Latvijas pieredzes analīze un datu apkopojums darbības programmas «Izaugsme un nodarbinātība» 1.1.1.3. pasākumam «Inovāciju granti studentiem»

3.1. att. Veiksmīgas sadarbības ieguvumi³⁹

Starpdisciplināritāte⁴⁰ ir sadarbība starp dažādām nozarēm un specializācijām kā pamats jaunu un inovatīvu produktu radīšanai un mūsdienīgam studiju saturam. Darbs daudzdisciplinārās komandās, tai skaitā apvienojot dažādu jomu zinātniekus un uzņēmējus, ir ļoti nozīmīgs inovatīvu produktu izstrādē.

3.2 Līdzšinējās finansējums studentu projektiem

Šajā apakšnodaļā apkopota informācija par vietējiem (valsts un privātais) un starptautiskiem finanšu avotiem un programmām studentu projektiem Latvijā, ietverot apkopojumu gan par pieejamajām stipendijām un prakšu atbalstu, gan ārvalsts programmu nodrošinātajām iespējām ERASMUS+, EEZ un Norvēģijas finanšu instrumenta un Eiropas Sociālā fonda ietvaros plānošanās periodā 2007.-2013.gadam.

3.2.1 Vietējais atbalsts un starptautiskās atbalsta programmas Latvijā

Augstākās izglītības programmās studējošie, kuri uzņemti konkursa kārtībā un studē valsts finansētajās studiju vietās, var pieteikties valsts stipendijai. Atbilstoši Ministru kabineta (turpmāk – MK) 24.08.2004. noteikumiem Nr.740 “Noteikumi par stipendijām” studējošajiem minimālās mēneša valsts stipendijas nosaka šādā apmērā:

- bakalauri un maģistranti – 99,6 eur/mēn. (10 mēneši / gadā);
- doktoranti studiju apguvei – 113,8 eur/mēn. (11 mēneši / gadā);
- doktoranti zinātniskā grāda ieguvei – 85,4 eur/mēn. (11 mēneši / gadā).

³⁹ Adaptēts no: <https://www.fimecc.com/content/fimecc-innovation-camp>

⁴⁰ *Starpdisciplināritātes* pamats ir teorētisko vai/ un metodoloģisko pieeju integrēšana, savienošana vai pat jaunas pieejas radīšana (Meagher L and Lyall C. (2009) *Evaluation of the ESRC/ MRC Interdisciplinary Studentship and Postdoctoral Fellowship Scheme*; 50.lpp.).

Stipendiju kopējā summa tiek iedalīta fakultātei un sadalīta pēc studentu skaita pa institūtiem. Stipendija konkursa kārtībā tiek piešķirta labākajiem studentiem. Atbilstoši MK noteikumu Nr.740 4.3.apakšpunktam no augstākās izglītības iestāžu stipendiju fonda var piešķirt paaugstinātu stipendiju, kuras apmērs nepārsniedz minimālās stipendijas divkārtu apmēru. To piešķir saskaņā ar augstākās izglītības iestādes stipendiju piešķiršanas nolikumā noteiktajiem kritērijiem, lai veicinātu studējošo sekmes, zinātnisko pētniecību, izaugsmi un līdzdalību augstākās izglītības iestādes sabiedriskajā dzīvē, kā arī augstākās izglītības pieejamību (4 prim punkts).

Bez valsts stipendijas studenti var saņemt atbalstu arī no citiem avotiem, piemēram:

- Apmaksāta prakse;
- Stipendija - Atbalsts studijām un diplomdarba izstrādei;
- Stipendija - ESF Atbalsts studiju programmu īstenošanai (šīs stipendijas atbalsts ir beidzies);
- Stipendija - Starptautiskā mobilitāte (ERASMUS+);
- Stipendija - Starptautiskā mobilitāte (EEZ un Norvēģijas finanšu instruments);
- Stipendija / balva par pētījumu vai biznesa ideju.

Apmaksāta prakse

Daļai mācību programmu ir obligāta prakses daļa, ko studentam piedāvā mācību iestāde (prakse partneriēstādē) vai students atrod prakses vietu pats. Prakses mēdz būt gan ar atalgojumu, gan bez tā. Daļa augstākās izglītības institūciju savās interneta vietnēs izvieto aktuālo prakšu konkursu piedāvājumus – daži uzsaukumi ir apkopoti 3.1. tabulā. Prakses vietās ir dažāds atalgojums un stipendijas ilgums. Atbilstoši aktuālajiem (uz 2017.gada jūniju) RTU attīstības fonda sludinājumiem, vidējais prakses atalgojums ir 425 EUR/ mēn. un vidējais prakses ilgums – 10,4 mēneši (aprēķināts no 11 uzsaukumiem).

3.1. tabula

Apmaksātas prakses programmas un nosacījumi

Programmas nosaukums	Mērķauditorija un nosacījumi	Finansējuma apmērs un ilgums
“Latvenergo” praktisko iemaņu veicināšanas stipendijas https://fonds.rtu.lv/lat/content/%E2%80%9Clatvenergo%E2%80%9D-praktisko-iemaņu-veicināšanas-stipendijas	Augstākās un profesionālās izglītības iestāžu studenti profesionālajai izaugsmei un karjeras attīstībai. Praktisko iemaņu iegūšana šādos virzienos: <ul style="list-style-type: none"> ▪ IT un telekomunikāciju jomā; ▪ HES inženiertehniskajā jomā; ▪ TEC inženiertehniskajā jomā; ▪ Ražošanas plānošanas jomā. 	Ikgadējās prakses laikā 180 EUR/ mēn Kvalifikācijas prakses laikā 350 EUR / mēn. Prakses periods līdz 12 mēn.
NORDEA praktisko iemaņu veicināšanas stipendija	Latvijā augstākās izglītības iestādes pēdējo kursu studenti, vēlamā saistībā ar ekonomiku, banku darbību.	340 EUR/mēn. Prakses periods līdz 9 mēn.
„Industry Service Partner” praktisko iemaņu veicināšanas stipendija - Ēku inženiertīklu projektu vadītāja asistents	Rīgas Tehniskās universitātes Enerģētikas un elektrotehnikas, kā arī Būvniecības inženierzinātņu fakultātes Siltuma, gāzes un ūdens tehnoloģiju studenti.	600 EUR/mēn. Prakses periods 12 mēn.

Programmas nosaukums	Mērķauditorija un nosacījumi	Finansējuma apmērs un ilgums
https://fonds.rtu.lv/lat/content/sia-%E2%80%9Eindustry-service-partner%E2%80%9D-praktisko-iemanu-veicinasanas-stipendija-eku-inzeniertikl		
„Industry Service Partner” praktisko iemaņu veicināšanas stipendija - Metinātāja asistents https://fonds.rtu.lv/lat/content/sia-%E2%80%9Eindustry-service-partner%E2%80%9D-praktisko-iemanu-veicinasanas-stipendija-metinataja-asist	Rīgas Tehniskās universitātes un Transporta un sakaru institūta studenti, kā arī metālapstrādes specialitāšu arodskolu audzēkņi.	700 EUR/mēn. Prakses periods 12 mēn.
“Komfovent” praktisko iemaņu veicināšanas stipendija - Tehniskā konsultanta asistents https://fonds.rtu.lv/lat/content/sia-%E2%80%9Ckomofovent%E2%80%9D-praktisko-iemanu-veicinasanas-stipendija-tehniska-konsultanta-asistents	Rīgas Tehniskās universitātes inženierzinātņu studenti, sākot no 3. kursa, kā arī profesionālo tehnisko skolu audzēkņi/ vispārējo vidējo izglītības iestāžu audzēkņi, kuri apgūst ar būvniecību un inženiertīkliem saistītas profesijas, sākot no 3. kursa.	600 EUR/mēn. Prakses periods 6 mēn.
CBF SIA “Binders” praktisko iemaņu veicināšanas stipendijas https://fonds.rtu.lv/lat/content/cbf-sia-%E2%80%9Cbinders%E2%80%9D-praktisko-iemanu-veicinasanas-stipendijas-jaunakais-laborants	Jebkuras augstākās izglītības iestādes transportbūvju jomas studenti, sākot no 2. kursa.	500 EUR/mēn. Prakses periods 3 mēn.

Finansējums studijām un diplomdarba izstrādei

Studiju un diplomdarbu izstrādes stipendiju mērķis ir atbalstīt spējīgus un centīgus studentus, kas padziļināti veic zinātnisko vai pētniecisko darbību sev interesējošā studiju virzienā, pēta atbalstītājam nepieciešamo tematiku vai darbojas atbalstītāja noteiktajā nozarē. Atbalsta avoti parasti ir zinātnes fondi, kā arī mecenātu vai uzņēmēju finansējums. Stipendiju konkursa uzsaukumi ir atrodamī augstskolu/ zinātnisko institūciju interneta vietnēs. Visapjomīgāko finansējumu sniedz LU mecenāti – dimanta mecenātu kopējais finansējums ir virs 15 000 000 EUR, platīna mecenātu kopējais finansējums – virs 1 400 000 EUR. RTU sponsoru starpā mecenātu finansētā summa sākās ar zelta līmeni – virs 150 000 EUR. Pēc sponsoru skaita LU ir 140 atbalstītāji, bet RTU - 167 atbalstītāji (2015.gadā).

Tika apskatītas dažas no piedāvātajām stipendijām, to nosacījumu kopsavilkums apkopots 3.2. tabulā. Vidējais vienreizējo un ikmēneša gada stipendiju apjoms veido 1437 EUR / akad.gadā (no 9 uzsaukumiem).

3.2. tabula

Finansējuma nosacījumi studijām un diplomdarba izstrādei

Programmas nosaukums	Mērķauditorija un nosacījumi	Finansējuma apmērs un ilgums
Nipona Roiči Sasakavas Jauno līderu stipendiju programma Latvijas Universitātē http://www.lu.lv/studentiem/sks/stipendijas/nipona/	Stipendiju programma humanitārajās un sociālajās zinātnēs izcilākajiem LU maģistrantūras un doktorantūras studentiem. Tēmas: individuālas (noteiktas fakultātes)	Maģistrantiem: 1224 EUR/sem. (122,4 EUR/mēn.) Doktorantiem: 2855 EUR/sem. (285,5 EUR/mēn.)
LU dižmecenāta Kristapa Morberga stipendija http://www.fonds.lv/stipendijas/kristapa-morberga-stipendija/	Veicināt LU attīstību, finansiāli atbalstot izcilus un sabiedriski aktīvus studentus pilnvērtīgu studiju īstenošanai. Stipendijas no dižmecenāta fonda piešķir LU bakalauriem no 2.kursa. Citas universitātes ar saviem līdzekļiem arī var atbalstīt savus studentus, LU šo procesu administrē. Studentus šādā veidā ir atbalstījuši RTU, LLU, LMA. Tēmas: individuālas (noteiktas fakultātes)	LU studentiem 220 EUR / mēn (2200 EUR/gadā) RTU studentiem - 190 EUR / mēn (1900 EUR/gadā) Ikmēneša stipendija
SEB Bankas izcilības stipendija http://www.fonds.lv/stipendijas/jauno-petnieku-stipendijas/socialajas-zinatnes/seb-bankas-izcilibas-stipendija/	Ar mērķi atbalstīt izcilību ekonomikas un finanšu jomā, AS "SEB Banka" piešķir stipendiju vienam Latvijas Universitātes (LU) Ekonomikas un vadības fakultātes (EVF) maģistrantūras 1.kursa studentam	3000 EUR / gadā Vienreizēja stipendija
LEEA, SIA „Schneider Electric Latvija”, AS „Augstsprieguma tīkls” un „Draka Keila Cables” AS studiju noslēguma darbu stipendiju piešķiršana https://fonds.rtu.lv/lat/content/leea-sia-%E2%80%99Schneider-electric-latvija-%E2%80%9D-%E2%80%9Caugstsprieguma-tikls%E2%80%9D-un-%E2%80%9Cdraka-keila-cables%E2%80%9D-st	Rīgas Tehniskās universitātes, Latvijas Lauksaimniecības universitātes un Rīgas Tehniskās koledžas enerģētikas un elektrotehnikas virzienu studiju programmu absolventi, kuri 2016./2017. studiju gadā aizstāvējuši studiju noslēguma darbus: bakalaura darbus, maģistra darbus, kvalifikācijas darbus/inženieru projektus.	no 150 EUR līdz 300 EUR Vienreizēja stipendija
AS „Latvijas Gāze” noslēguma darbu stipendijas https://fonds.rtu.lv/lat/content/latvijas-gaze-nosleguma-darbu-stipendijas-0	RTU BIF SGŪT institūta studiju programmu studentus: bakalaura un maģistra darbu autorus, kuri 2016./2017. st.g. pavasara sesijā aizstāvējuši studiju noslēguma darbus, stipendiju konkursam izvirza stipendiju konkursa izvērtēšanas komisija	150 EUR Vienreizēja stipendija
Alfreda Raistera stipendija www.fonds.lv/stipendijas/jauno-petnieku-stipendijas/eksaktajas-zinatnes/raistera-stipendija/	LU maģistra un doktora līmeņa studentiem, kas studē eksaktās zinātnes. Viens no svarīgiem nosacījumiem atbalsta saņemšanai ir studenta gatavība pēc atbalsta beigām palikt Latvijā tik pat ilgi, cik saņēma atbalstu, lai sniegtu labumu Latvijas sabiedrībai.	3000 EUR Vienreizēja stipendija
"Olainfarm" stipendija http://www.fonds.lv/stipendijas/jauno-petnieku-stipendijas/eksaktajas-zinatnes/olainfarm-stipendija/	stipendijas LU Ķīmijas fakultātes bakalaura 3. kursa studentiem un 2 stipendijas LU Medicīnas fakultātes farmācijas programmas 3. kursa studentiem. <ul style="list-style-type: none"> • Studenta vidējai atzīmei jābūt ne zemākai par 8 ballēm; • Jāiziet 2-4 nedēļu ilgu praksi uzņēmumā • ir iespēja izstrādāt bakalaura darbu par uzņēmumam aktuālu tēmu 	1400 EUR (5 stipendijas) ~ 280 eur Vienreizēja stipendija
4FINANCE stipendija http://www.fonds.lv/stipendijas/jauno-petnieku-stipendijas/eksaktajas-zinatnes/4finance-stipendija/	Stipendijas LU Fizikas un matemātikas fakultātes profesionālā bakalaura studiju programmas <i>Matemātiskais statistiķis</i> bakalaura 4. kursa studentiem, kuri vislabāk ir izstrādājuši un aizstāvējuši bakalaura darbu.	1 vieta - 800 EUR 2 vieta - 450 EUR 3 vieta - 250 EUR Vienreizēja stipendija
Mēness aptiekas stipendija http://www.fonds.lv/stipendijas/jauno-petnieku-stipendijas/eksaktajas-zinatnes/meness-aptiekas-stipendija/	LU MF farmācijas maģistra programmas topošajie 1. un 2. kursa studentiem, kam vidējais sekmju vērtējums ir virs 7,0 ballēm.	Stipendija mācību maksas segšanai - 200 EUR/mēn; Prakses stipendija - 570 EUR/mēn.

ESF finansējums studiju programmu īstenošanai

2007.-2013. gada plānošanas periodā bija pieejamas Eiropas Sociālā fonda mērķstipendijas maģistratūras un doktorantūras studiju programmu īstenošanai. Programmu „Atbalsts maģistra studiju programmu īstenošanai” un „Atbalsts doktora studiju programmu īstenošanai” pieteikumu atlase notika divās kārtās (2009. un 2011. gads), projekta iesniedzējs - augstākās izglītības institūcija. Apakšaktivitātes ietvaros atbildīgās iestādes funkcijas nodrošināja Izglītības un zinātnes ministrija, bet sadarbības iestādes funkcijas nodrošināja Valsts izglītības attīstības aģentūra. Programmu mērķis bija palielināt augsti kvalificētu speciālistu skaitu, kuri spējīgi plānot, radīt un ieviest ražošanā augstas tehnoloģijas produktus un pakalpojumus ar augstu pievienoto vērtību, tādējādi veicinot tautsaimniecības, radošo industriju un izglītības attīstību uz inovāciju pamata. Programmu nosacījumu kopsavilkums apkopots 3.3.tabulā.

3.3.tabula

Eiropas Sociālā fonda programmu finansējums studiju programmu īstenošanai
ieviešanas nosacījumi

Nosacījums	Programma	
	Finansējums maģistra studiju programmu īstenošanai http://likumi.lv/doc.php?id=183727	Finansējums doktora studiju programmu īstenošanai http://likumi.lv/doc.php?id=183492
Finansējums	ESF – 89,53% (max) VB – 10,47%	ESF – 93,35% (max) VB – 6,65%
Projekta iesniedzējs	AII, kura īsteno vienu vai vairākas maģistra studiju programmas; gan VB AII, gan privātpersonu dibinātās AII	AII, kas īsteno vienu vai vairākas doktora studiju programmas jebkurā izglītības tematiskajā grupā; gan VB AII, gan privātpersonu dibinātās AII
Projektu atlase	Divās kārtās - 2009 un 2011. gads	
Projekta īstenošanas laiks	1.atlases kārtā: 2010.gada 1.janvāris - 2015. gada 31. augusts 2.atlases kārtā: 2012.gada 1.janvāris - 2015. gada 31. augusts	
Līgums	Līgumu ar studentu par mērķstipendijas piešķiršanu slēdz uz gadu; Sākot ar 2014./2015.mācību gadu uz RTU maģistra mērķstipendijas saņemšanu var pretendēt tikai viengadīgo studiju programmu studējošie un studējošie, kuri studē daudzgadīgās studiju programmas pēdējā kursā.	
Piešķiršanas nosacījumi studentam	Stipendiju studentam piešķir tikai vienas maģistra / doktora studiju programmas apguvei un viena maģistra / doktora grāda ieguvei. Pretendents nevar vienlaikus saņemt mērķstipendiju un valsts budžeta finansēto stipendiju, kā arī atlīdzību par darbu ES projektu ietvaros: <ul style="list-style-type: none"> ▪ “Cilvēkresursi un nodarbinātība” 1.1.1.2. aktivitātes “Cilvēkresursu piesaiste zinātnei”; ▪ “Uzņēmējdarbība un inovācijas” papildinājuma 2.1.1.1. aktivitātes “Atbalsts zinātnei un pētniecībai”, 2.1.2.1.1. apakšaktivitātes “Kompetences centri” un 2.1.2.2.1. apakšaktivitātes “Jaunu produktu un tehnoloģiju izstrāde”; ▪ “Cilvēkresursi un nodarbinātība” papildinājuma 1.1.2.1.2. aktivitātes „Atbalsts doktora studiju programmu īstenošanai” (maģistrantiem); ▪ “Cilvēkresursi un nodarbinātība” papildinājuma 1.1.2.1.1.apakšaktivitātes “Atbalsts maģistra studiju programmu īstenošanai” (doktorantiem); ▪ Citas kārtas “Atbalsts doktora studiju programmu īstenošanai” atbalstu (doktorantiem). 	

Vērtēšanas kritēriji	<p>LU 2012.gada nolikumā:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ dalība doktorantūras skolā; ▪ zinātniskā darba un pētnieciskās darbības vērtējums; ▪ ārpusstudiju aktivitātes pēdējos trijos gados; ▪ studenta sekmes. ▪ RTU 2013.gada nolikumā vērtē tikai studenta sekmes. 	<p>RTU 2014./15.g. vērtēšanas metodika:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Publikāciju skaits un kvalitāte; ▪ Promocijas darba vērtējums.
Rezultāta rādītāji	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 80 procentu Eiropas Sociālā fonda atbalstu saņēmušo maģistrantu ieguvuši maģistra grādu līdz 2015.gada 31.augustam; ▪ Eiropas Sociālā fonda atbalstu studijām maģistrantūrā pirms iestāšanās doktorantūrā saņēmuši 50 procentu doktorantu no kopējā doktorantūras studentu skaita. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 80 procenti doktorantu no kopējā doktorantūras studentu skaita 2007./2008.akadēmiskajā gadā ir saņēmuši Eiropas Sociālā fonda atbalstu studijām doktorantūrā; ▪ vismaz 50 procenti Eiropas Sociālā fonda atbalstu saņēmušo doktorantu līdz 2015.gada 31.augustam ir ieguvuši doktora zinātnisko grādu (attiecināms uz pirmo projektu iesniegumu atlases kārtu); ▪ vismaz 80 procenti Eiropas Sociālā fonda atbalstu saņēmušo doktorantu līdz 2015.gada 31.augustam ir ieguvuši doktora zinātnisko grādu (attiecināms uz otro projektu iesniegumu atlases kārtu).
Stipendijas apjoms un izmaksāšanas kārtība	<p>427 EUR/mēn. Katru mēnesi izmaksā pilnu summu.</p>	<p><i>Ja līgumu noslēgts līdz 29.04.2011:</i></p> <p>1. vai 2.kurss - 853,72 EUR/mēn (katru mēnesi izmaksā 83%); 3. vai 4.kurss vai zina. grāda pretendents - 1138,30 EUR/mēn. (katru mēnesi izmaksā 87%);</p> <p><i>Ja līgumu noslēgts pēc 29.04.2011:</i></p> <p>1. vai 2.kurss – 640,29 EUR/mēn (katru mēnesi izmaksā 78%); 3.kurss, (4 gadu programmā) - 853,72 EUR/mēn. (katru mēnesi izmaksā 83%); 3.kurss (3 gadu programmā), 4.kurss vai zina. grāda pretendents – 1138,30 EUR/mēn. (katru mēnesi izmaksā 87%); Atlikušo daļu par semestri izmaksā mēneša laikā pēc sekmīgas semestra atskaites izvērtēšanas. Kvalitātes atbalsta pasākumiem – 1422,87 EUR/gadā</p>
Stipendijas ilgums	10 mēneši / gadā	11 mēneši / gadā. Kopējais ilgums nepārsniedz 44 mēnešus; studiju pārtraukuma tiek ieskaitīts kopējā mērķstipendijas saņemšanas laikā.
Atskaites	Katru semestri tiek iesniegts rakstisks pārskats par iepriekšējā semestrī paveikto	

ES finansējums starptautiskajai mobilitātei

Mobilitātes un sadarbības veicināšanas nolūkos studenti studiju laikā var pretendēt uz ES programmas Erasmus+ atbalstu. Programma ir pieejama visiem studiju virzieniem un augstākās izglītības līmeņiem. Lai pieteiktos dalībai Erasmus+ programmā, studentam jāpabeidz vismaz pirmais studiju semestris, jābūt atbilstošam svešvalodu zināšanu līmenim, kā arī jābūt labām mācību sekmēm.

Erasmus+ studijas un prakse norisinās saskaņā ar Erasmus studenta Hartu. Stipendija paredzēta studiju vai prakses mobilitātei kādā no partneraugstskolām 1 vai 2 semestru laikā, saņemot stipendiju ikdienas izdevumu segšanai. Minimālais vienas studiju mobilitātes periods ir 3 mēneši, maksimālais - 12 mēneši vienā studiju līmenī. Erasmus+ stipendiju prakses mobilitātei var saņemt arī gada laikā pēc studiju beigšanas, ja pieteikums prakses mobilitātei ir bijis iesniegts pēdējā studiju gadā. Pieļaujamais stipendiju apjoms mobilitātei Erasmus+ programmā uz visām programmas valstīm noteikusi Eiropas Komisija (400 – 500 EUR/mēn. atkarībā no valsts). Paredzēta arī piemaksa 100 EUR/mēnesī prakses mobilitātes dalībniekiem vai maznodrošinātām personām.

Kaut arī atbalsta izlietošana netiek kontrolēta pa pozīcijām un students patstāvīgi var plānot atbalsta izlietošanas sadali, lielākoties stipendija daļēji nosedz tikai studenta mobilitātes un dzīvošanas izmaksas, līdz ar to pētījuma izmaksas studentam jāsedz pašam.

EEZ un Norvēģijas finanšu instrumenta finansējums starptautiskajai mobilitātei

Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Norvēģijas finanšu instrumenta 2009.–2014.gada perioda programmas "Pētniecība un stipendijas" aktivitātes "Stipendijas" ietvaros ir atbalstāma divpusēja sadarbība augstākās izglītības jomā, kas balstās uz studējošo un akadēmiskā personāla mobilitāti, nodrošina iegūto studiju rezultātu savstarpēju atzīšanu un akadēmiskā personāla sadarbību.

Programmas ietvaros bakalaura, maģistra un doktora līmeņa studentiem iespējams iegūt stipendijas studijām Norvēģijā, Islandē un Lihtenšteinā no 3 līdz 11 mēnešiem. Stipendijas apmērs no Latvijas uz Norvēģiju, Īslandi un Lihtenšteinu ir 1200 EUR mēnesī un studiju maksas segšana 1000 EUR apmērā vienai personai. Pēc projekta apstiprināšanas avansa maksājums projekta īstenošanai ir paredzēts 80% apmērā, bet atlikušie 20% tiek izmaksāti pēc tam, kad VIAA ir apstiprinājusi projekta noslēguma pārskatu. Finansējumu veido Norvēģijas finanšu instrumenta līdzfinansējums 44%, Eiropas Ekonomiskās zonas finanšu instrumenta līdzfinansējums 46% eiro un Latvijas valsts budžeta līdzfinansējums 10%.

Balva par pētījumu vai biznesa ideju

Studentiem ir iespēja iegūt finansiālo atbalstu arī par jau pabeigtu pētījumu. Šādas stipendijas izsludina ar mērķi atbalstīt Latvijas augstskolu studentu un jauno zinātnieku radošās spējas, rūpēties par to produktīvu izmantošanu un attīstības nodrošināšanu nākotnē. Konkursa laureātiem tiek izsniegtas vienreizējās stipendijas vai materiālās balvas. Daži uzsaukumi apkopoti 3.4. tabulā.

3.4. tabula

Atbalsta nosacījumi par pētījumu balvu vai biznesa ideju

Programmas nosaukums	Mērķauditorija un nosacījumi	Finansējuma apmērs un ilgums
Balva par pētījumu / biznesa ideju		
Venera fon Sīmensa Izcilības stipendija https://fonds.rtu.lv/lat/content/vernera-fon-simensa-izcilibas-stipendija-0	RTU un LU studenti, kuri aizstāvējuši maģistra vai promociju darbus kādā no jomām, kas saistīta ar Siemens darbības nozarēm.	Promocijas darbs - 800 EUR maģistra darbs 400 - 600 EUR veicināšanas stipendijas ar kopējo fondu 600 EUR. Vienreizēja stipendija
<i>ResearchSlam</i> balva https://fonds.rtu.lv/lat/content/researchslam-balva	RTU maģistrantūras un doktorantūras studenti, kuri veic darbus eksaktajās un dabas zinātnēs	Materiālas balvas - Apple datori, iPadi Vienreizēja balva
DNB granta programma Latvijas augstskolu studentu biznesa inkubatoriem https://www.dnb.lv/lv/jaunumi/dnb-pieskir-10-000-eur-studentu-biznesa-ideju-atbalstam	Studenti no visiem Latvijas biznesa inkubatoriem	10 000 EUR, sadalīts 3 laureātiem: 3605,12 EUR 3591,64 EUR 2803,24 EUR

Kopsavilkums un secinājumi par finansējumu studentu aktivitātēm Latvijā

Informācija par apskatīto finansējumu bakalauru, maģistrantu un doktorantu studijām, praksei un projektiem vidējo apjomu un vidējo izmaksāšanas periodu apkopota 3.5. tabulā, savukārt 3.6. tabulā redzamas finansējuma apjomu amplitūdas un to procentualais sadalījums. Šī informācija tālāk tiks ņemta vērā *Studentu inovāciju programmas* ieviešanas nosacījumu plānošanā, nosakot studentu komandu vai individuālu studentu stipendiju apjomu par inovācijas projekta īstenošanu.

3.5. tabula

Finansējuma vidējo apjomu un vidējo izmaksāšanas periodu kopsavilkums

Finansējuma veids	bakalauri un maģistranti			doktoranti	
	summa	periods	vienreizējā	summa	periods
VB stipendijas	99.6	10	99.6	113.8	11
Prakse	425	10.4			
Atbalsts studijām	1437 (akad.gadā)				
Atbalsts studijām, ESF	427*	10		925	11
Atbalsts mobilitātei	700	7.5			
Balva par pētījumiem	1966 (gadā)				

*tikai maģistrantiem

Finansējuma apjomu amplitūdas

Finansējuma veids	Stipendiju apjoma sadalījums, EUR / gadā					
	100-350	400-500	600-700	800-1000	1100-2500	2600 - 6000
	%					
Prakse (EUR /mēn)*	36	36	27	-	-	-
Atbalsts studijām (EUR /akad.gadā)**	40	7	-	7	27	20
Balva par pētījumiem (EUR /akad.gadā)***	-	17	17	17	-	50

* No 11 stipendijām, ** No 15 stipendijām, *** No 6 stipendijām

Finansējums jauniešu iesaistei Latvijā

Bez tam, jaunieši 17 – 29 gadu vecumā, kas nav iesaistīti ne nodarbinātībā, ne izglītībā, ne mācībās (tā sauktie NEET) var iesaistīties ES programmā Jauniešu garantija, kas nodrošina stipendiju līdz 115 eiro mēnesī, apmaksātu dienesta viesnīcu un praksi pie darba devēja⁴¹.

3.2.2 Studentu uzņēmējdarbības attīstība un inovatīvās uzņēmējdarbības finansēšanas avoti

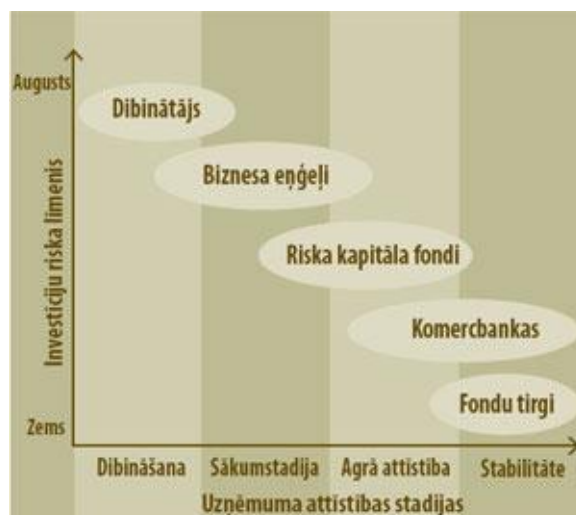
Inovatīvās uzņēmējdarbības finansiālais nodrošinājums ir būtisks inovācijas sekmīgas attīstības priekšnosacījums. Uzsākot inovatīvu uzņēmējdarbību, parasti nepieciešams iziet cauri šādai finansējuma secībai:

1. Uzsākšanas jeb "sēklas" kapitāls (finansējuma avots: draugi, ģimene, paša uzņēmēja uzkrājumi);
2. Uzņēmuma starta kapitāls (biznesa eņģeļi);
3. Agrās attīstības riska kapitāls (riskā kapitāla kompānijas);
4. Stabila attīstība (vērtspapīru emisija, komercbanku kredīti).

Šāda secība ir izskaidrojama ar investīciju riska līmeni, finansējot inovatīvā uzņēmuma aktivitātes noteiktā tā attīstības stadijā⁴² (skat. attēlu).

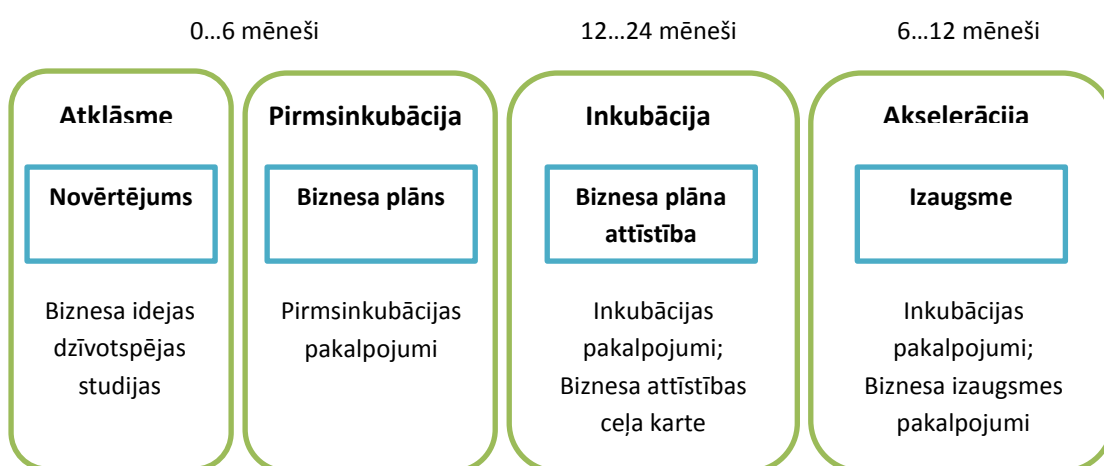
⁴¹ <http://www.niid.lv/JGprofesijas>

⁴² http://www.kvestnesis.lv/index.php?menu=doc&id=140557&fp_sadala=745

3.3. att. Investīcijas riska līmeņi pret uzņēmuma attīstības stadijām⁴³

Jaunuzņēmuma formešanos var iedalīt četrās dzīves cikla stadijās: atklāšana, pirmsinkubācija, inkubācija un akselerācija (x.att.) un katram posmam ir nepieciešams atbilstošs kompetenču attīstības un finanšu instrumentu kopums.

x.att. Jaunuzņēmuma četrās dzīves cikla stadijas⁴⁴

Šajā apakšnodaļā apkopoti inovatīvās uzņēmējdarbības kompetenču attīstības pasākumi un finansēšanas galvenie avoti Latvijā, kas ir mērķēti tieši studentu uzņēmējspēju uzlabošanai un jaunuzņēmumu (*start-up*)⁴⁵ izveidošanai un attīstībai –

⁴³ http://www.kvestnesis.lv/index.php?menu=doc&id=140557&fp_sadala=745

⁴⁴ http://www.tekel.fi/in_english/being_a technoentrepreneur/

⁴⁵ Atbilstoši LR Jaunuzņēmumu darbības atbalsta likumam (stājies spēkā 01.01.2017) jaunuzņēmums definējas kā agrīnās stadijas riska kapitāla ieguldījums — ieguldījums, ko veic komercsabiedrības pamatkapitālā tās saimnieciskās darbības pirmajos piecos gados kā finansējumu, kas paredzēts vismaz vienam no šādiem mērķiem: a) komercsabiedrības nodibināšana; b) komercsabiedrības izaugsme; c) komercsabiedrības darbības attīstīšana.

vasaras skolas, sacensības, platformas⁴⁶, biznesa inkubatori⁴⁷, jaunuzņēmumu akseleratori⁴⁸, jaunuzņēmumu konferences⁴⁹, interešu grupu saieti⁵⁰ (*meetups*) u.c.

3.7. tabula

Inovātīvās uzņēmējdarbības kompetenču attīstības pasākumi un finansēšanas avoti

Aktivitātes veids	Darbības princips, ieejas veids
Patstāvīga iesaiste (Iesaiste ārpus augstskolas)	
Kursi	<p>Kursi mācību centrā, piemēram:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Biznesa plāna izstrāde ▪ Finansējuma piesaistes iespējas ▪ Inovācijas uzņēmējdarbībā ▪ Mazā biznesa organizēšana ▪ Mikrouzņēmējdarbības uzsākšana un attīstība ▪ Uzņēmējdarbības tiesiskais regulējums <p><u>Iesaistes veids:</u> reģistrācija tīmeklī <u>Darbības veids:</u> maksas kursi <u>Aktivitātes ilgums:</u> 8 – 160 stundas <u>Finansējums:</u> paša ieguldījums <u>Rezultāti:</u> zināšanas uzņēmējdarbībā http://www.dialogs-ab.lv/category/lv/biznesa-attistiba/</p>
Vasaras skolas / nometnes	<p>LU Starptautiskā Biznesa un ekonomikas vasaras skola 2013 - Campus Europa rīkotā vasaras skola katru gadu norisinās citā partneraugstskolā. <u>Iesaistes veids:</u> piedalījās bakalaura, maģistra un doktorantūras studenti. <u>Darbības veids:</u> Intensīvā vasaras skolas programma veidota starpdisciplinārā formātā, apskatot inovāciju izaicinājumus no dažādiem aspektiem. Studenti apmeklēja lekcijas, seminārus, apskata konkrētus piemērus no vēstures, piedalās simulāciju spēlēs. http://www.bvef.lu.lv/zinas/t/21842/</p> <p>Rīgas Ekonomikas Augstskola (SSE Riga) un Entrepreneurship Support Centre organizētā vasaras nometne jauniešiem uzņēmējdarbībā <u>Iesaistes veids:</u> anketas aizpildīšana tīmeklī - dalībniekam jānosūta motivācijas vēstule un īss pieteikuma video. Kopumā tiks uzņemti 30 dalībnieki. Dalības maksa 50 EUR <u>Aktivitātes ilgums:</u> 6 dienas http://www.iksd.riga.lv/public/68020.html</p> <p>Accenture Vasaras Programmēšanas skola <u>Iesaistes veids:</u> reģistrācija tīmeklī <u>Darbības veids:</u> Mācības ir pietuvinātas ikdienas darbam projektos, kur uzsvars ir likts uz praktiskajiem uzdevumiem un sadarbību komandā. <u>Mācību mērķis</u> ir nodrošināt programmēšanas pamatzināšanas un meklēt jaunus darbiniekus, kuri pievienosies Accenture komandai. <u>Aktivitātes ilgums:</u> 1 – 4 nedēļas</p>

⁴⁶ Ziņojuma kontekstā platforma ir investoru, jaunuzņēmēju un citu iesaistīto pušu sadarbības forma

⁴⁷ Atbilstoši MK noteikumiem Nr.835 biznesa inkubatora mērķis ir veicināt jaunu, dzīvotspējīgu un konkurētspējīgu komersantu veidošanu un attīstību Latvijas reģionos, nodrošinot tos ar komercdarbībai nepieciešamo vidi un konsultatīvajiem pakalpojumiem.

⁴⁸ Finanšu un zināšanu instruments agrīnās stadijas uzņēmumu ekosistēmai, nodrošinot jaunuzņēmumam būtisku atbalstu, kapitālu, kontakttīklus utt. <http://gust.com/startups>

⁴⁹ Pasākums kontaktu un sadarbības dibināšanai starp jaunuzņēmumiem, investoriem, uzņēmējiem, līdzdibinātājiem, medijiem, mārketinga speciālistiem un citām pusēm.

⁵⁰ *Meetups* ir neformāla tikšanās, kas pulcē noteiktas cilvēku grupas ar kopīgām interesēm, kuri apspriež noteiktas tematikas pasākumus, parasti prezentāciju un tālāk diskusiju veidā. Saukti arī par mītapjiem.

Aktivitātes veids	Darbības princips, ieejas veids
	<p>Rezultāti: <u>Sekmīgākajiem dalībniekiem konkursa kārtībā tiks piedāvāta apmaksāta prakse Accenture.</u></p> <p>3.2.2.1.1.1.1.1 http://www.labsoflatvia.com/lv/zinas/aicina-pieteikties-accenture-bezmaksas-programmesanas-skolai</p>
Sacensības	<p>Zibens Bizness</p> <p><u>Iesaistes veids:</u> studenti var pieteikties caur tīmekli, tiek atlasīts noteikts dalībnieku skaits</p> <p><u>Darbības veids:</u> uzņēmējdarbības sacensības, kuru laikā studenti no sākuma rada biznesu. Sacensības notiek 3 daļās:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Pirmajā dienā notiek komandu komplektēšana, stratēģijas izstrāde un izejvielu iegāde topošajam biznesa produktam. 2. Otrajā dienā sacensību dalībnieki nodarbojas ar produktu ražošanu, iepakojuma izstrādi un mārketinga pasākumu plānošanu. 3. Trešajā dienā dalībnieku speciāli izveidotos standos modes un izklaides centrā „Rīga Plaza” notiek sacensību dalībnieku saražoto produktu pārdošana, kur komandas savā starpā sacenšas par lielāko peļņu. <p><u>Aktivitātes ilgums:</u> 3 dienas (notiek 1 reizi gadā)</p> <p><u>Finansējums:</u> organizē LU studentu biznesa inkubators, atbalsta <i>Swedbank</i></p> <p><u>Rezultāti:</u> sacensību laikā iegūtā peļņa</p> <p>http://www.biznesainkubators.lu.lv/par/pasakumi/zibens-bizness/</p>
Prototipēšanas studija / laboratorija	<p>Latvenergo radošā laboratorija</p> <p><u>Iesaistes veids:</u> var apmeklēt jebkuras augstskolas students vai skolnieks</p> <p><u>Darbības veids:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Laboratorija dibināta ar mērķi studentiem pilnveidot savas praktiskās iemaņas elektroiekārtu prototipēšanā. ▪ Jebkurš interesents var darboties laboratorijā, izstrādājot savu zinātniski pētiecisko darbu, bakalaura, maģistra darbu vai savas intereses vadīts. ▪ Laboratorijā atrodas instrumenti mehāniskai izstrādei, dažāda veida mēraparāti un testēšanas iekārtas. RTU darbinieki un studenti nodrošina konsultācijas. <p>http://etdv.rtu.lv/index.php/eef-latvenergo-radosa-laboratorija</p> <hr/> <p>LU FabLab prototipēšanas studija</p> <p><u>Iesaistes veids:</u> var izmantot LU studentu Biznesa inkubatora dalībnieki</p> <p><u>Darbības veids:</u> iespēja izmantot divas iekārtas: 3D printeris, Lāzergriezējs</p> <p><u>Finansējums:</u> LU BI</p> <p>http://www.biznesainkubators.lu.lv/par/kasirinkubators/lu-fablab-prototipesanas-studija/</p> <hr/> <p>The Lab – IdeaLab darbnīca</p> <p><u>Iesaistes veids:</u> jebkurš interesents brīvi bez reģistrācijas</p> <p><u>Darbības veids:</u> iespēja izmantot divas iekārtas: 3D printeris, Lāzergriezējs</p> <p><u>Finansējums:</u> darbnīcu uztur IdeaLab / RTU Dizaina Fabrika, dalībnieku darbojās par ziedojumiem, kas parasti ir izejmateriālu apmērā</p>
Platforma	<p>Demola Latvia (2014.g. pieredze)</p> <p><u>Iesaistes veids:</u> students tiešsaitē piesakās uzņēmēju izvirzītās problēmas risināšanai;</p> <p><u>Darbības veids:</u></p>

Aktivitātes veids	Darbības princips, ieejas veids
Platforma	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Uzņēmumi <i>Demola Latvia</i> iesūta problēmjautājumus, kas tiek publicēti platformas mājaslapā, kurā studenti atbilstoši savai profesionālajai virzībai un interesēm piesakās to risināšanai. ▪ Nozaru eksperti katras problēmas risināšanai atlasa atbilstošāko studentu starpdisciplināru komandu; ▪ Komanda meklē inovatīvu problēmas risinājumu un piedalās mācībās, iegūst padomus idejas realizācijai un produkta efektivitātes prezentēšanai klientam; ▪ Ja uzņēmumi piedāvātos risinājumus ir gatavi izmantot reālos apstākļos, tie tiek nopirkti no studentu komandas. Ja rezultātu vēl ir jāuzlabo, uzņēmums motivē komandu ar naudas balvu, lai studenti savu ideju varētu attīstīt tālāk vai realizēt ar pašu spēkiem. <p><u>Programmas ilgums:</u> 4 mēneši <u>Finansējuma avots un apjoms:</u> LIAA (ERAF) <u>Rezultāti:</u> Veiksmīgi izstrādāts produkts / pakalpojums https://www.demola.net/ http://www.fold.lv/2014/02/platforma-studentu-raditam-inovacijam/</p>
	<p>Pūļa finansējuma platforma <i>Fundwise</i> <u>Iesaistes veids:</u> Lai iekļūtu platformā, uzņēmumam ir jābūt ar veiksmīgu pieredzi biznesā. Platformā var iekļūt arī atsevišķs kāda uzņēmuma projekts, bet tam ir jābūt komandai, biznesa plānam, pārdošanas stratēģijai. Nepieciešams veikt tirgus priekšizpēti un pamatot produkta aktualitāti. Pieteikšanās – reģistrācija tīmeklī. <u>Darbības veids:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Dalībnieks publicē savu projektu (biznesa ideju) platformā uz noteiktu laiku; ▪ jebkurš sabiedrības loceklis var investēt dažādos projektos, saņemot pretī uzņēmuma daļas jeb kļūstot par uzņēmuma līdzīpašnieku; ▪ Veiksmīgai finansējuma piesaistei ir nepieciešams ieinteresēt iespējami lielāku potenciālo investoru skaitu; ▪ Kad vēlamais finansējuma apjoms sasniegts, nauda tiek pārskaitīta uz uzņēmuma kontu, un investori kļūst par akcionāriem. <p><u>Programmas ilgums:</u> kampaņas periods 30 – 45 dienas <u>Finansējums:</u> sabiedrība. Kopējais savāktais finansējums var būt līdz 100 000 EUR <u>Rezultāti:</u> uzsākto (finansēto) projektu skaits, % http://www.labsoflatvia.com/lv/zinas/ikviens-vares-klut-par-investoru-jaunaja-pula-finansejuma-platforma-fundwise</p>
	<p><i>TechHub Rīga</i> <u>Iesaistes veids:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Meetups</i>, tīklošanās, sarunu <i>meetups</i> – brīvi pieejami visiem interesantiem bez maksas; ▪ <i>Workshops</i>, lekcijas – brīvi pieejami visiem interesentiem par maksu; ▪ Kļūstot par biedru, ir pieejami dažādi resursi – jaunuzņēmumu, mentoru, uzņēmēju, investoru tīkli, biļetes uz <i>TechHub</i> pasākumiem, pieeja <i>TechHub</i> visā pasaulē, publicitātes nodrošināšana, koprades telpu izmantošana. Biedra nauda ir 45 – 125 EUR / mēn. no personas. <p><u>Darbības veids:</u> darbojas kā jaunuzņēmumu koprades telpa, kas ļauj jaunuzņēmumu dalībnieki savstarpēji sadarboties un dalīties zināšanās, ka arī ir pieejami pieredzējuši mentori, investoru tīkls. Organizē <i>meetup</i>, <i>workshopus</i> un citas jaunuzņēmumu attīstību veicinošas aktivitātes.</p>

Aktivitātes veids	Darbības princips, ieejas veids
	<p><u>Finansējums</u>: par biedra naudu tiek nodrošināta infrastruktūra un dažādi pakalpojumi https://riga.techhub.com/</p> <p>Labs of Latvia <u>Iesaistes veids</u>: informatīvs brīvi pieejams tīmeklis <u>Darbības veids</u>: Latvijas jaunuzņēmumiem veltīta platforma, kur ir apkopota informācija par jaunuzņēmumiem, ka arī pieejams jomas pasākumu kalendārs. <u>Finansējums</u>: Tīmekli finansē Latvijas Garantiju aģentūra <u>Rezultāti</u>: sadarbības veicināšana, jaunuzņēmumu attīstīšana un informēšana http://www.labsoflatvia.com/lv/zinas</p> <p>Latvijas start-up uzņēmumu asociācija <u>Iesaistes veids</u>: informatīvs brīvi pieejams tīmeklis <u>Darbības veids</u>: Latvijas jaunuzņēmumiem veltīta platforma, kur ir apkopota informācija par jaunuzņēmumiem. <u>Rezultāti</u>: sadarbības veicināšana, jaunuzņēmumu attīstīšana un informēšana http://www.startin.lv/</p>
Studentu biznesa inkubators (BI)	<p>RTU Pirmsinkubators <i>IdeaLAB</i> <u>Iesaistes veids</u>: students piesaka savu ideju, aizpildot e-anketu. Ja piedalīsies komanda, ideju piesaka 1 dalībnieks. <u>Darbības veids</u>: <ul style="list-style-type: none"> ▪ pirmajā posmā tiek uzņemti visu iesniegto ideju autori, kuriem būs iespēja piedalīties intensīvu 3 dienu mācību kursā; ▪ Pirmsinkubators nodrošina pieeju ekspertu konsultācijām, mentoringam, koprades telpām, tīklošanai ar industriju un investoriem, tehniskajam atbalstam produkta izstrādē, grāmatvedībai, jurista pakalpojumiem un pieeju fondam; ▪ Pēc 6 mēnešiem komandām būs iespēja virzīties uz nākamo posmu, kur ar katru komandu pie to ideju attīstīšanas strādās individuāli. <u>Programmas ilgums</u>: 1 gads <u>Finansējums</u>: <i>IdeaLAB</i> prototipa izstrādes līdzfinansējuma fonds ir 30 000 EUR + piesaistītais finansējums no investoriem. <u>Rezultāti</u>: Programmas noslēgumā ideju autoriem tiks sniegta iespēja turpināt idejas attīstību kādā no nozares inkubatoriem. http://idealab.rtu.lv/</p> <p>LU Biznesa inkubators. <u>Iesaistes veids</u>: BI var pieteikties, piedaloties ikgadējā konkursā rudenī vai arī var pieteikties citā periodā, ja BI ir palikušas brīvas vietas. BI mērķauditorija ir LU studējošie (bakalaura, maģistra vai doktora studijās), LU absolventi, kas absolvējuši LU pēdējo 2 gadu laikā, LU pētnieki un divpadsmito klašu skolēni, kā arī komandas, kuru sastāvā ir vismaz 50% no minētajām personām. Uzņemšanas notiek 2 posmos: <ol style="list-style-type: none"> 1. no visiem pretendentiem tiek uzņemti 60 dalībnieki uz 3 mēnešiem; 2. no 60 pretendentiem tiek atlasīti un uzņemti 30 dalībnieki uz 9 mēnešiem. <u>Darbības veids</u>: Dalībnieki saņem inkubatora pakalpojumus bez maksas inkubācijas sezonas laikā (darba telpas, mentoring, konsultācijas, pakalpojumi utt.). <u>Programmas ilgums</u>: 12 mēneši</p>

Aktivitātes veids	Darbības princips, ieejas veids
	<p>Finansējums: LU BI http://www.biznesainkubators.lu.lv/</p>
Startup akselerators	<p>B2B startup akselerators 'Startup Wise Guys' <u>Iesaistes veids:</u> jaunuzņēmumi, kas darbojas B2B jomā, var pieteikties akseleratora programmai, no kuriem 20 jaunuzņēmumu dalībnieki tiks aicināti uz intensīvu 3 dienu treniņu programmu, pēc kuras 10 labākās komandas turpinās darbu 3 mēnešu programmā. <u>Darbības veids:</u> Programmas ietvaros dalībniekiem būs pieeja vairāk nekā 150 B2B un SaaS mentoriem, investoriem un <i>alumni</i> pārstāvjiem, kā arī tiks piešķirts finansējums. <u>Programmas ilgums:</u> 3 mēneši <u>Finansējums:</u> 20 000 EUR sākotnējo investīciju (sēklas kapitāls) un darba vietu kopāstrādāšanas telpā https://www.lattelecom.lv/par-lattelecom/jaunumi/kandidatu-atlasi-uzsak-latvija-pirmais-startapu-akselerators</p>
Startup akselerators	<p>Akseleratora programma Central Baltic Startup Springboard <u>Iesaistes veids:</u> studenti piesakās programmai, komandas sacenšas savā starpā par balvām. <u>Darbības veids:</u> programmas laikā būs iespēja iegūt unikālas biznesa un tehniskās zināšanas savas idejas attīstīšanai un prototipa izstrādei. <ul style="list-style-type: none"> ▪ Tiek izstrādāts prototips Latvenergo radošajā laboratorijā; ▪ Vismaz vienam komandas dalībniekam jābūt RTU studentam; ▪ Ja komandai jau ir reģistrēts uzņēmums, tas nedrīkst būt vecāks par 2 gadiem. <u>Programmas ilgums:</u> 10 nedēļas <u>Finansējums:</u> Universitāte / Latvenergo. labākajām komandām balvā apmaksāti braucieni uz ārvalsts universitātēm <u>Rezultāti:</u> uzvarētāju komanda https://www.rtu.lv/lv/universitate/masu-medijiem/zinas/atvert/iespeja-pieteikties-central-baltic-startup-springboard</p>
Uzņēmuma starta kapitāls	<p>Attīstības finanšu institūcijas ALTUM un biedrības Latvijas Biznesa Enģeļu Tīkls finansējums biznesa uzsācējiem (pilotprojekts) <u>Darbības veids:</u> <ul style="list-style-type: none"> ▪ ALTUM savu īstenoto valsts atbalsta programmu ietvaros izsniedz aizdevumus biznesa enģeļu līdzfinansētiem projektiem; ▪ ALTUM aizdevuma apjoms būs ne lielāks par biznesa enģeļa ieguldījumu; ▪ Biznesa uzsācējiem vai strauji augošiem uzņēmumiem, kuri būs piesaistījuši biznesa enģeļu finansējumu, ALTUM aizdevuma saņemšanai nebūs nepieciešama papildu ķīla vai personīgais galvojums. <u>Programmas ilgums:</u> aizdevums uz 8 gadiem <u>Finansējums:</u> kopējais finansējums 1 milj. EUR <u>Rezultāti:</u> privāto investoru piesaiste dzīvotspējīgiem projektiem http://latban.lv/node/118</p>
Līdzfinansēšanas fonds	<p>Latvijas Biznesa Enģeļa Tīkls (biedrība) Biznesa enģelis ir investors, kurš ir guvis pieredzi uzņēmējdarbībā un investē savus privātos līdzekļus biznesa projektos. <u>Iesaistes veids:</u> Pieteikumu anketa jāreģistrē starptautiskajā privāto investoru platformā Gust.com. Pieteikt var jebkādas nozares projektus, arī agrīnā stadijā. <u>Darbības veids:</u></p>

Aktivitātes veids	Darbības princips, ieejas veids
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Projekta pieteikšana LatBAN datu bāzē (gust.com platformā) ▪ Priekšatlase - atbalstīti labākie projekti ▪ Konsultācijas - projekts sagatavots sarunām ar investoriem ▪ Investīciju sesija - investori novērtējuši projektus ▪ Investīciju sarunas - piešķirtas investīcijas perspektīvākajiem projektiem <p><u>Finansējums:</u> uzņēmējs</p> <p><u>Rezultāti:</u> sadarbība, biznesa idejas attīstība / realizēšana</p> <p>http://www.latban.lv/lv/projektiem</p>
Konsultācijas	<p>REA Mentoru klubs</p> <p>Mentoring ir zināšanu pārneses process, kurā mentors dalās praktiskās biznesa zināšanās, kompetencēs, pieredzē un sniedz padomus jaunajiem un esošajiem uzņēmējiem.</p> <p><u>Iesaistes veids:</u> Lai pieteiktos, uzņēmumam ir jāiesniedz pieteikuma anketa REA Mentoru kluba valdei.</p> <p>Prasības uzņēmumiem, lai pieteiktos dalībai biznesa mentoringa programmā:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Jauns uzņēmums (ne vecāks par 5 gadiem), kas atbilst mazā vai vidējā uzņēmuma statusam un aktīvi darbojas vismaz 6 mēnešus; ▪ Inovatīvs un perspektīvs bizness vai tā ideja; ▪ Cilvēkresursu kapacitāte atbilstoši biznesa modelim/idejai; ▪ Motivācija mācīties no biznesa mentora pieredzes, zināšanām, kā arī kļūdām un labās prakses; ▪ Nodefinēti attīstības jautājumi, problēmjautājumi, kuros nepieciešams biznesa mentora atbalsts. <p><u>Darbības veids:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Mentorēšana ietver tikšanās un diskusijas, kā arī cita veida informācijas apmaiņu un komunikāciju; ▪ Pieteikties mentoru konsultāciju saņemšanai var jebkurš Latvijas uzņēmums, kam ir vismaz 6 mēnešu biznesa pieredze; ▪ Mentora kontaktstundas ~ 5h/mēnesī <p><u>Programmas ilgums:</u> 6 mēneši</p> <p><u>Finansējums:</u> Rīgas Ekonomikas augstskola, ERAF inovatīvās uzņēmējdarbības motivācijas programma un mentoringa pakalpojumi</p> <p><u>Rezultāti:</u> Latvijas ekonomikas izaugsmes veicināšana</p> <p>http://www.mentoruklubs.lv/</p>
	<p>Mentorēšanas un "pitch" treniņa pasākums</p> <p><u>Iesaistes veids:</u> jaunuzņēmumi var pieteikties uz individuālu tikšanos ar 'Startup Wise Guys' vadības komandu</p> <p><u>Darbības veids:</u> tiek sniegtas konsultācijas saistībā ar B2B startup akceleratoram 'Startup Wise Guys' pieteikšanos</p>

Aktivitātes veids	Darbības princips, ieejas veids
Konsultācijas	<p>Ventspils Augsto tehnoloģiju parks, biznesa konsultācijas</p> <p><u>Darbības veids:</u> biznesa konsultācijas dažādos ar uzņēmuma attīstību un papildu finansējuma piesaisti saistītos jautājumos:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Biznesa vadības ▪ Publiskā finansējuma piesaistīšana ▪ Privātā finansējums piesaiste ▪ Vietējā un starptautiskā mārketinga pakalpojumi: ▪ Personāla atlases pakalpojumi ▪ Tehnoloģiju / tehnoloģiskās konsultācijas ▪ Uzņēmumu IT sistēmu ieviešana ▪ Uzņēmēju mācības ▪ Citi pakalpojumi – <u>mentorings</u>, ekspertu un augsta līmeņa vadītāju atbalsts un zināšanu bagātināšanas pasākumi u.c <p>http://www.vatp.lv/vatp-piedavatie-konsultaciju-pakalpojumi</p>
Jaunuzņēmumu konference	<p>Jaunuzņēmumu konference <i>TechChill</i></p> <p><u>Iesaistes veids:</u> reģistrācija caur tīmekli, maksas pasākums (2017.gadā biļetes no 99 EUR)</p> <p><u>Darbības veids:</u> Dalība konferencē nodrošina:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Tikšanās ar investoriem un biznesa enģeļiem ▪ Dalība startup expo izstādē ▪ Komandu cīņa (pitch battle) ar balvu uzvarētājam ▪ Jaunuzņēmumu autobuss (no ziemeļvalstīm līdz Rīgai - var sākt dibināt kontaktus jau ceļā) <p><u>Programmas ilgums:</u> 2 dienas</p> <p><u>Finansējums:</u> investoru piesaiste</p> <p><u>Rezultāti:</u> investoru piesaiste, kontaktu tīkls</p> <p>http://www.techchill.co/</p>
Jaunuzņēmumu konference	<p><i>Digital Freedom Festival</i></p> <p><u>Iesaistes veids:</u> Maksas pasākums. Lai pieteiktos pasākumam, vismaz vienam no trim iespējamajiem komandas dalībniekiem ir jābūt ieejas biļetei uz <i>Digital Freedom Festival</i></p> <p><u>Darbības veids:</u> konkurss pirms-sēklas (<i>pre-seed</i>) stadijas <i>startup</i> uzņēmumiem no Baltijas reģiona, Krievijas, Baltkrievijas, Ukrainas un citām valstīm. Festivāla centrālie notikumi ir konference, startup ideju konkurss un meistarklases.</p> <p><u>Programmas ilgums:</u> 2 dienas</p> <p><u>Finansējums:</u> investoru piesaiste</p> <p><u>Rezultāti:</u> investoru piesaiste, kontaktu tīkls. Labākie <i>startup</i> saņems uzaicinājumu uz pārrunām dalībai <i>500 Startups</i> akseleratoru programmai Silīcija ielejā ASV.</p> <p>http://www.digitalfreedomfestival.com/</p> <p>https://kursors.lv/2016/09/17/digital-freedom-festival-un-500-startups-izsludina-pieteiksanos-startup-konkursam/</p>
Agrās attīstības riska kapitāls	<p>Altum atbalsta biznesa uzsācējus, piedāvājot dažādas atbalta programmas:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Starta aizdevums (topošiem un jaudibinātiem uzņēmumiem); ▪ Sēklas un sākuma riska kapitāls (inovatīviem, agrīnas attīstības stadijas uzņēmumiem); ▪ Akselerācijas fondu programma (biznesa uzsācējiem, <i>start-up</i> komandām); ▪ Aizdevumi biznesa enģeļu finansētiem projektiem (biznesa uzsācējiem, maziem un vidējiem uzņēmumiem);

Aktivitātes veids	Darbības princips, ieejas veids
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Mikrokredīti (mikrouzņēmumiem, individuāliem komersantiem); ▪ Sociālās uzņēmējdarbības programma (sociālās uzņēmējdarbības uzsācējiem, sociālajiem uzņēmumiem). https://www.altum.lv/
Iesaiste augstskolas ietvaros	
Mācību programma	<p>Biedrības <i>Junior Achievement Latvija (JA Latvija) start-up programma</i> - starptautiska praktiskās biznesa izglītības platforma.</p> <p><u>Iesaistes veids:</u> mācību iestāde slēdz līgumu ar JA Latvija par iespēju realizēt <i>Start - Up</i> programmu un veidot savus metodiskos materiālus uz <i>JA Worlwide</i> un <i>JA Europa</i> izveidoto materiālu bāzes, atbilstoši mācību kursam, kuru augstākās izglītības iestāde ir apstiprinājusi.</p> <p>Programmā var piedalīties studenti no jebkuras izglītības iestādes, no jebkuras nozares un jebkurā līmenī.</p> <p><u>Darbības veids:</u> Augstskola var īstenot programmu dažādos formātos, piemēram, implimentēt to mācību saturā, Karjeras centros vai Studentu pašpārvaldēs.</p> <p>Biznesa izglītības platformā pieejami:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Semināri; 2.Interaktīvi mācību materiāli/rokasgrāmatas; 3.Finanšu vadības sistēma studentu uzņēmumam; 4.Praktiskās uzņēmējdarbības platforma: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Dalība divos valsts mēroga uzņēmumu gadatirgos-izstādēs (no katras izglītības iestādes līdz 3 studentu uzņēmumiem); ▪ Valsts mēroga mācību uzņēmumu fināls; ▪ Starptautiska mēroga mācību uzņēmumu fināls; ▪ Citi konkursi un praktiskās aktivitātes; ▪ Ieteikumi, kontakti no JA Latvija sadarbības partneriem – uzņēmējiem <p><u>Programmas ilgums:</u> līdz 9 mēn.</p> <p><u>Finansējums:</u> mācību iestāde</p> <p><u>Rezultāti:</u> attīstītas un pilnveidotas dažādu interešu un specialitāšu studējošo jauniešu prasmes un iemaņas uzņēmējdarbībā.</p> <p>http://www.jal.lv/start-up</p>
Inovāciju, tehnoloģiju un zināšanu pārneses kontaktpunkts / centrs	<p>LU, RTU, LLU, RSU un citu augstskolu Inovāciju un tehnoloģiju pārneses centri</p> <p>Nodrošina intelektuālā īpašuma aizsardzību, sadarbojas ar industriju pārstāvjiem un meklē labākos risinājumus gan uzņēmumu attīstībai, gan zinātnisko ideju komercializēšanai.</p> <p><u>Iesaistes veids:</u> pārrunu veidā</p> <p><u>Darbības veids:</u> students un centra konsultants izrunā konkrētu piedāvājumu un vienojās par risinājumu esamību vai neesamību atkarībā no iespējām. Piemēram, studentu pētījuma patentēšana.</p>

Efektīvam studentu inovāciju projektu atbalstam būtiska maksimāli produktīva **sadarbība, resursu koplietošana un atbalsta aktivitāšu savstarpēja papildinātība** starp dažādiem ekosistēmas dalībniekiem, kam ir pieejami attiecīgi resursi un kompetence:

(1) Izglītības un zinātniskajām institūcijām, kurās pieejami cilvēkresursi, infrastruktūra, t.sk. informācijas bāze un sadarbības tīkli;

(2) Finansētājiem – privātpersonām un institūcijām/ fondiem (piem., mecenāti, biznesa eņģeli; riska kapitāla fondi; *ALTUM* starta aizdevumi, sēklas un sākuma riska kapitāls, mikrokredīti), kas iegulda uzņēmumu attīstībā dažādās to attīstības fāzēs;

(3) Specializētiem pakalpojumu sniedzējiem jaunu uzņēmumu attīstībai – inkubatoriem (t.sk. pirms-inkubatoriem, pirms-akseleratoriem, akseleratoriem), komercializācijas reaktoriem u.c., kas nodrošina nepieciešamo vidi un konsultatīvos pakalpojumus jaunu komersantu attīstībai;

(4) Specializētām sadarbības platformām – piem., *Demola Latvia*, *TechHub Riga*, *Labs of Latvia*, pūļa finansējuma platformas, kuru pamatuzdevums ir īstenot sadarbību starp izglītības iestādēm, uzņēmējdarbības sektoru, daudznazaru ekspertiem, valsts pārvaldes, reģionu un pašvaldību iestādēm un organizācijām inovāciju un uzņēmējdarbības sekmēšanai, veicot pieredzes un zināšanu apmaiņu un veidojot sadarbību ar partneriem, iekļaušanos vietējos un starptautiskos starpdisciplināras sadarbības tīklos un tos veidojot.

Plašāka informācija par atbalsta iespējām jaunajiem uzņēmējiem ir atrodamā Latvijas Investīciju un attīstības aģentūras ziņojumā *Pieejamie atbalsta instrumenti uzņēmējiem* (2017) un *Excolo Latvia* pētījumā *Latvijas jauniešu iesaiste uzņēmējdarbībā* (2016).

3.3 Darbs komandās, tīklošanās un mentoringi

Darbs daudzdisciplinārās komandās ir ļoti nozīmīgs sarežģītu problēmu risināšanai un inovatīvu produktu izstrādē. Veidojot komandu, ir būtiski ne tikai apvienot dažādas zinātnes nozares, bet arī iesaistīt cilvēkus ar šādām kompetencēm sekmīgas idejas attīstībai:

- tehnoloģiskā - indivīda īpašumā esošās nepatentētas īpašas praktiskās zināšanas par konkrētiem risinājumiem, idejas satura pārzināšana un spēja risināt tehnoloģiskus jautājumus;
- uzņēmējspēja - izpratne par uzņēmējdarbības procesiem un spēja koordinēt procesus idejas komercializācijai;
- finanšu - spēja plānot un administrēt uzņēmuma finanses;
- administratīvā - spēja koordinēt iekšējos formālos procesus uzņēmumā, risinot ikdienas darba jautājumus;
- mārketingi - izpratne par tirgus izpēti un produkta virzīšanas tirgū pamatprincipiem, kā arī spēja organizēt mārketinga aktivitātes uzņēmumā;
- komunikācija - saskarsmes iemaņas un spēja risināt ar uzņēmuma komunikāciju saistītos jautājumus;
- radošās partnerības - spēja komunicēt dažādos līmeņos ar dažādu sociālo grupu pārstāvjiem, veidojot kopīgas saprašanās un sadarbības telpu.;
- starpnozaru sadarbība - spēja pārredzēt spēles laukumu un veidot sadarbību ar saistītajām vai savstarpēji papildinošām jomām, lai pilnveidotu produktu un celtu uzņēmuma konkurētspēju.

Būtiski atcerēties, ka dažādās idejas attīstības stadijās katrai lomai ir sava nozīme - agrīnajā stadijā būtiska ir tehnoloģiskā un uzņēmējspēju kompetence, vēlāk svarīga kļūst administratīvā, finanšu un mārketinga kompetence. Tomēr nevajadzētu aizmirst, ka tehnoloģiskā kompetence joprojām būs aktuāla, jo darbinieka radošās izpausmes nodrošinās jaunu produktu attīstību, tātad uzņēmuma patstāvīgu izaugsmi un konkurētspēju⁵¹.

Papildus, lai students izstrādātu kvalitatīvu inovatīvu ideju ar augstu pievienoto vērtību, viņam nepieciešama sadarbība ar profesionālu un kvalificētu darba vadītāju ar kompetencēm attiecīgajā virzienā, kas virza studentu darba procesā, sniedzot konsultācijas, nodrošinot ar informāciju, kontaktu tīklu utt. Cita starpā, īpaši starpdisciplināra darba gadījumā, nepieciešams piesaistīt arī citus konsultantus vai mentorus.

Uzņēmējdarbībā būtisku lomu spēlē sociālais kapitāls un tīklojumi – ar to palīdzību tiek komplektētas uzņēmējdarbības ideju realizēšanai nepieciešamās komandas, meklēti piegādātāji, apgūti jauni noieta tirgi utt. Jaunieši, uzsākot uzņēmējdarbību, savu sociālo kapitālu vēl tikai veido un tīklojumi, ko ir izdevies izveidot, bieži ir maz piemēroti uzņēmējdarbības ideju realizēšanai. Viens no veidiem, kā paplašināt savu kontakttīklu, ir strādāt atvērtajās koplietojamajās darba telpās (tādas piedāvā *TechHub*, biznesa inkubatori, jauniešu centri u.c.). Starptautiskā pieredze rāda, ka, uzsākot uzņēmējdarbību, jauniešiem palīdz, ja viņiem ir pieejams kāds pieredzējis uzņēmējs, kas darbojas kā mentors⁵².

Mentoringa daudzās pasaules valstīs ir atzīts kā nepieciešams studiju procesa un progresīvs biznesa izaugsmes instruments. Tā unikālā vērtība ir veiksmīgas pieredzes pārnesē, aktīva dalīšanās zināšanās, pieredzē un kontaktos, kā arī atvērtas problēmu risināšanas un sadarbības kultūras veidošana. Galvenokārt to izmanto studijās nozarēs, kurās ir liels vārdos neizteikto zināšanu īpatsvars jaunu un mazāk pieredzējušu uzņēmumu attīstības sekmēšanai.

Mentoringu īsteno kā konsultatīvu un dialoga veida sadarbību starp mentoru un uzņēmumu vai studentu. Tā ietvaros mentors dalās praktiskās biznesa zināšanās, pieredzē, kontaktos un sniedz padomus uzņēmumam/ studentam, kurš, savukārt, ir ieinteresēts un motivēts attīstīt sava biznesa darbību un konkurētspēju. Mentoringa **nav** konsultanta darbs. Tas ir dialogs un domu apmaiņa. Mentors palīdz uzņēmumam iegūt plašāku un vispusīgāku skatījumu uz biznesa darbību un tās attīstības iespējām un iedrošina uz rīcību. Mentoringa ieguvumi abām pusēm ilustrēti 3.8. tabulā.

⁵¹ Rokasgramata Latvijas pašvaldību darbiniekiem vietējās ekonomikas attīstības sekmēšanai (Biedrība ZINIS).

⁵² Pētījums Latvijas jauniešu iesaiste uzņēmējdarbībā, Excolo Latvia, 2016

Mentoringa ieguvumi

Uzņēmējam	Mentoram
Ārēju ekspertu novērtējums uzņēmuma biznesa darbībai	Potenciāli jaunas sadarbības iespējas, jauni kontakti (<i>ilgtermiņa konsultācijas, sadarbības līgumi utt.</i>).
Jaunas idejas, padomi	Pilnveidošanās un stimuls jaunu ideju ieviešanai
Cita perspektīva un skatījums uz uzņēmuma darbību	Menedžmenta iemaņu attīstīšana mentoringa formā
Jaunu biznesa zināšanu iegūšana un domu apmaiņa	Savas biznesa kompetences plašāka pozicionēšana
Iedrošinājums un (morāls) atbalsts	
Paplašināts kontaktu tīkls	

Mentors ir pieredzējis savas jomas eksperts, kas palīdz cilvēkam ar mazāku pieredzi iegūt kompetenci vai uzsākt biznesu. Mentori ir pieredzējuši biznesa vadītāji, uzņēmēji un savas jomas profesionāļi, kas palīdz attīstīt biznesu, apzināt riskus un potenciālās attīstības iespējas, sniegt praktiskus ieteikumus biznesa attīstīšanai. Mentors var būt ilgstošs vai vērsts tikai uz konkrētas problēmas risināšanu. Pieejamas organizētas mentoringa programmas vai var izvēlēties individuālu nozares mentoru.

Rīgas Ekonomikas augstskolas (REA) absolventi sadarbībā ar augstskolu izveidoja REA Mentoru Klubu (REA MK), apvienojot absolventus, kas šobrīd ir veiksmīgi uzņēmēji, vadītāji un dažādu jomu speciālisti. Klubs paredz mobilizēt biznesa vides pieredzi, aicinot absolventus darboties kā biznesa mentorus, aktualizēt ekonomikai nozīmīgus jautājumus, kā arī dot iespējas kontaktu veidošanai uzņēmēju un vadītāju vidū. REA MK sniedz atbalstu uzņēmumiem Latvijā, piedāvājot kvalitatīvas bezmaksas mentoru konsultācijas⁵³.

Mentoru pakalpojumus piedāvā arī biedrība Līdere⁵⁴ un mentoringu raksturo kā uzņēmējdarbībā sistemātiski veidotas attiecības, kas balstītas uz brīvprātīgu atbalstu starp veiksmīgu uzņēmēju – mentoru, kurš dalās savās zināšanās, pieredzē un uzskatos, un otru uzņēmēju – pieredzes pārņēmēju, kurš ir gatavs un vēlas gūt pieredzi no šīs apmaiņas un bagātināt savu profesionālismu⁵⁵.

Mentoru pakalpojumus piedāvā arī biznesa inkubatori un citas organizācijas, kas darbojas biznesa uzsākšanas atbalsta jomā.

3.4 Latvijas augstskolu, studentu un industrijas sadarbība, to stimuli un barjeras

Šajā apakšnodaļā analizēta studentu iesaiste uzņēmējdarbībā, kā arī apzināti un analizēti augstskolas un industrijas sadarbības stimuli un barjeras.

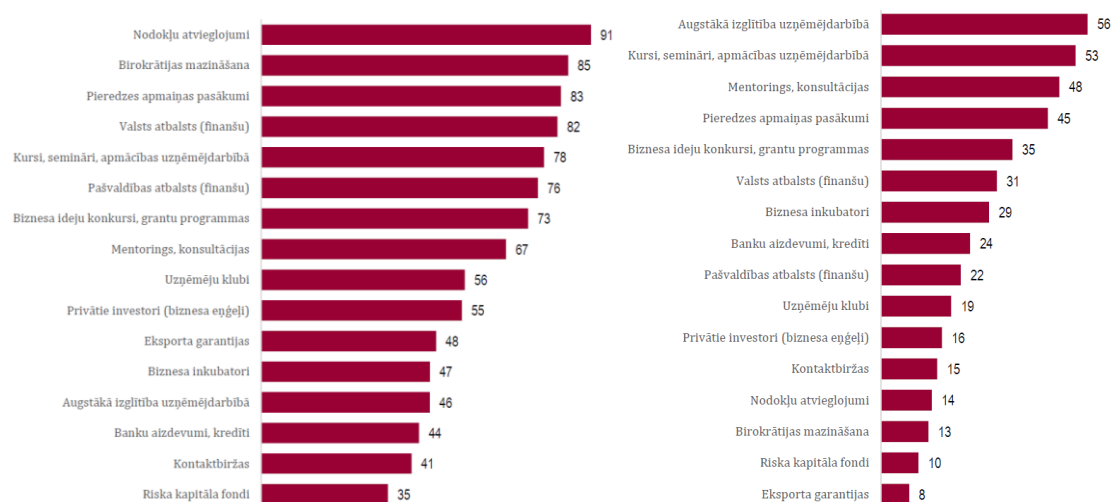
⁵³ Rīgas Ekonomikas augstskolas Mentoru kluba ziņojums Mentorings uzņēmumiem.

⁵⁴ <http://www.lidere.lv/>

⁵⁵ <http://www.db.lv/razosana/kas-ir-mentorings-451190>

Studentu iesaiste uzņēmējdarbībā

Pētījumā *Latvijas jauniešu iesaiste uzņēmējdarbībā (2016)* tika secināts, ka jauniešu sniegtie vērtējumi par viņiem nepieciešamajiem atbalsta veidiem (3.5. att.) liecina par konservatīvām, tradicionālām un zema riska uzņēmējdarbības formām jauniešu vidū. Pieprasījums pēc atbalsta veidiem, kas nepieciešami augsta riska, inovatīvām un eksportspējīgām uzņēmējdarbības jomām (privātie investori, uzņēmēju klubi, eksporta garantijas, banku aizdevumi, kredīti, kontaktbiržas, kā arī riska kapitāla fondi), ir izteikti zems. Savukārt nodokļu atvieglojumi, birokrātijas mazināšana un pašvaldības finanšu atbalsts ir tie atbalsta veidi, kas jauniešu vērtējumos tiek vērtēti kā ļoti nepieciešami, bet to pieejamība - kā ļoti zema. Kopumā pētījumā iegūtie dati, informācija un viedokļi liecina, ka jauniešu uzņēmējdarbības veicināšana nav tik daudz saistīta tieši ar konkrētiem atbalsta veidiem, cik ar jauniešu uzņēmējdarbības ekosistēmu kopumā – nozīmīgi ir ne tikai atbalsta rīki, bet arī uzņēmīguma kā prasmes attīstīšana jau no pamatskolas līmeņa, uzņēmējdarbības pozitīva publiskā tēla veicināšana, konsultāciju un mentoringa pieejamība u.tml.

3.4. att. Jauniešiem-uzņēmējiem nepieciešamais atbalsts un Jauniešiem-uzņēmējiem pieejamais atbalsts (studentu aptaujas dati) ⁵⁶

Mācību process ir efektīvāks, ja jauniešiem ir iespēja socializēties ar uzņēmējiem, kas var gan palīdzēt ar padomu, gan iedvesmot jauniešus ar savu piemēru, un, ja process ietver kā formālas, tā arī neformālo mācības elementus⁵⁷. LUA veiktajā pētījumā⁵⁸ ir minēts, ka daudzās Latvijas augstskolās studenti tiek iesaistīti inovāciju projektu īstenošanā studiju kursa, prakses vai cita pasākuma ietvaros, kā rezultātā tiek veicināta studējošo uzņēmības, uzņēmējspēju un radošuma attīstība, tomēr iesaiste diemžēl nav pietiekama. Pētījumā veiktās augstskolu pārstāvju intervijas un aptaujas

⁵⁶ Pētījums Latvijas jauniešu iesaiste uzņēmējdarbībā, Excolo Latvia, 2016

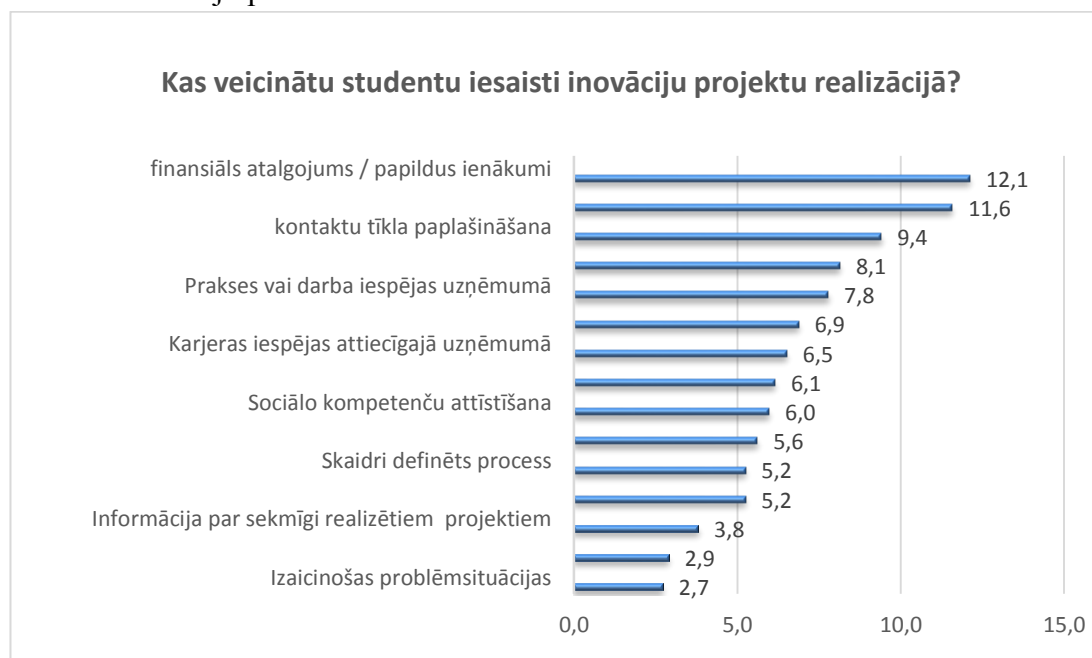
⁵⁷ Pētījums Latvijas jauniešu iesaiste uzņēmējdarbībā, Excolo Latvia, 2016

⁵⁸ Projekta «Studiju procesa un industrijas sadarbības veicināšanas pasākumu alternatīvu modeļu izpēte» ārvalstu un Latvijas pieredzes analīze un datu apkopojums darbības programmas «Izaugsme un nodarbinātība» 1.1.1.3. pasākumam «Inovāciju granti studentiem»

liecina, ka studējošie uzsāk mācības augstskolā ar atšķirīgām praktiskā darba kompetencēm, prasmēm un spējām. Jāatzīmē, ka daļa talantīgo jauniešu dodas studēt uz ārvalstīm. Lielai daļai nav bijusi iespēja attīstīt uzņēmīgumu, uzņemties atbildību, darboties patstāvīgi un/vai komandā, kas ir viens no faktoriem, kāpēc daudziem jaunuzņemtajiem studentiem nav intereses veidot sadarbību ar uzņēmējiem / iesaistīties inovatīvā uzņēmējdarbībā. Augstskolās studējošie, apgūstot dažādas studiju programmas, tiek iesaistīti inovāciju un uzņēmējspēju attīstošos studiju priekšmetos, tiek stimulēti izstrādāt produktus un pakalpojumus, darboties komandās u.tml., kas attīsta interesi par uzņēmējdarbību. Taču diemžēl motivācija nav pietiekama.

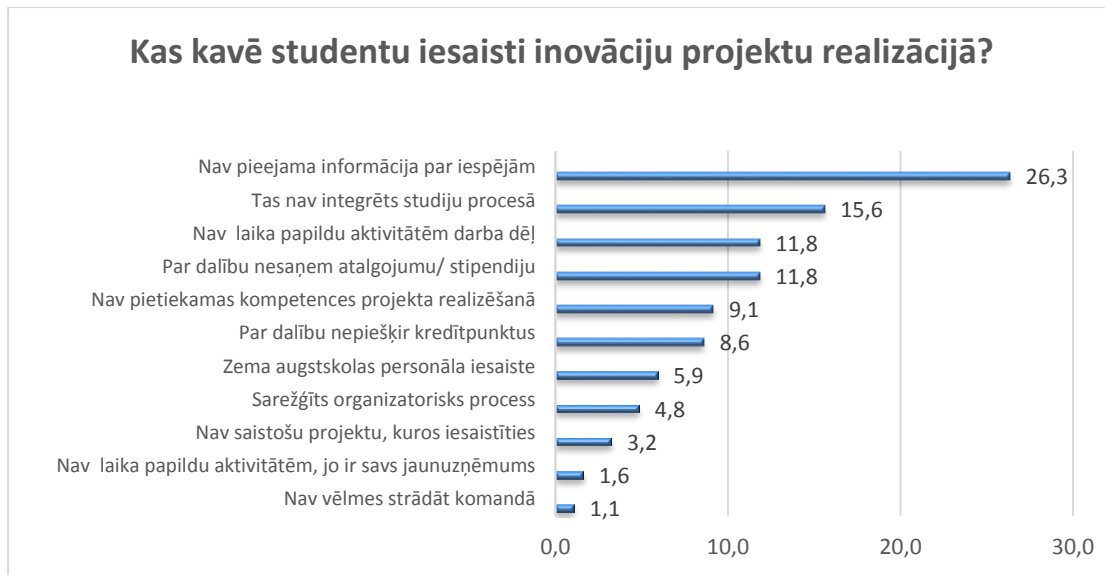
Pēc veiktajām intervijām studenti tika iedalīti 2 grupās – tie, kuri gatavi uzsākt uzņēmējdarbību (30%) un tie, kuri nav gatavi uzsākt uzņēmējdarbību (70%). Intervējot uzņēmējdarbībā ieinteresētos studentus, kā nozīmīgākais ietekmes faktors uzņēmējspēju attīstībai tika atzīta *iespēja strādāt komandā, pašiem radīt un attīstīt*.

Analizējot jautājumus par stimuliem, kas varētu veicināt studējošo iesaisti inovāciju projektos (3.6. att.), pirmajā vietā ierindojās finansiālais atbalsts / papildus ienākumu gūšana (12.1%), kam sekoja praktiskās pieredzes gūšana (11.6%) un kontaktu tīkla paplašināšana (9.4%). Savukārt vismazākā interese bija par izaicinošu problēmsituāciju risināšanu (2.7%) un iespēju kopā ar uzņēmēju dibināt jaunuzņēmumu (2.9%), kas signalizē nepieciešamību pievērst papildus uzmanību šo jautājumu ietveršanai studiju procesā.

3.5. att. Studentu iesaisti inovāciju projektos veicinošie faktori (%)

Analizējot **barjeras** studējošo iesaistei inovāciju projektos (3.7. att.), kā galvenais šķērslis tiek minēts informācijas trūkums par iespējām (26.3%), otrajā vietā seko atbilde, ka daļība inovāciju projektā nav integrēta studiju procesā (15.6%).

3.6. attēls. Barjeras studentu iesaistei inovāciju projektos (%)

Pētījuma *Latvijas jauniešu iesaiste uzņēmējdarbībā (2016)* ietvaros intervētie jaunieši-uzņēmēji atzina, ka jauniešiem ir nepieciešams specifisks atbalsts, tomēr akcents tiek vairāk likts uz zināšanu, prasmju un konsultāciju nepieciešamību, ne tik daudz uz finanšu pieejamību. Tāpat jaunieši paši atzīst, ka šobrīd ir nepietiekama uzņēmējdarbības kompetenču integrācija skolu mācību programmās. Arī pašvaldību pārstāvji un atbalsta rīku koordinatori pauž līdzīgu viedokli – jauniešu specifiskās atbalsta vajadzības izriet no fakta, ka jauniešiem nav atbilstošas pieredzes⁵⁹.

Līdz ar to jāsecina, ka nepieciešams veicināt ar uzņēmējdarbības uzsākšanu un attīstību saistītās informācijas pieejamību un izplatīšanu aktuālo un nepieciešamo zināšanu ieguvei, kā arī ar dažādu finanšu instrumentu palīdzību palielināt un attīstīt studentu inovāciju projektu skaitu, kas ilgtermiņā sniegtu uzņēmīgu studentu skaita pieaugumu. Šajā procesā liela nozīme ir augstskolas iesaistei, nodrošinot skaidri saprotamu procesa aprakstu, sniedzot par to kredītpunktus studentiem, kā arī studiju procesā ir jāiesaista kvalificēti darba vadītāji⁶⁰.

Pētījumā *“Nākotnē stratēģiski pieprasītākās prasmes Latvijā”* uzsvērts, ka jaunu prasmju veidošanās nākotnē būs saistīta ar tehnoloģiju attīstību un pielietošanu, “zaļās ekonomikas” sektoriem, darbaspēka elastību un mobilitāti, vadību un organizāciju, komunikāciju, savstarpējo saskarsmi, spēju darboties starptautiskajā tirgū, daudznacionālā, daudz kultūru vidē, jaunu (t.sk. Āzijas valstu) valodu apguvi⁶¹. Tautsaimniecības struktūras maiņa iezīmē nepieciešamību veikt pārmaiņas gan izglītībā, gan darba tirgū, un būtiska loma šo pārmaiņu īstenošanā ir jauniešiem. Savukārt, sekmīga adaptācija šīm pārmaiņām lielā mērā saistīta ar dažādu iemaņu un

⁵⁹ Pētījums *Latvijas jauniešu iesaiste uzņēmējdarbībā*, Excolo Latvia, 2016

⁶⁰ Projekta «Studiju procesa un industrijas sadarbības veicināšanas pasākumu alternatīvu modeļu izpēte» ārvalstu un Latvijas pieredzes analīze un datu apkopojums darbības programmas «Izaugsme un nodarbinātība» 1.1.1.3. pasākumam «Inovāciju granti studentiem»

⁶¹ SIA “Projektu un kvalitātes vadība” (2013). *Pētījums “Nākotnē stratēģiski pieprasītākās prasmes Latvijā”*.

pamata un caurviju prasmju apguvi konkurētspējas saglabāšanai ilgtermiņā⁶². Augstskolu studiju process un tā īstenošana ir nepārtraukti jāpilnveido, lai sekotu globālajām tendencēm un aktuālajām iniciatīvām, arvien lielāku lomu ieņemot augstskolu sadarbībai ar industriju. Tā jāvērs uz studentu inovāciju projektu īstenošanu, nodrošinot uzņēmējspēju (uzņēmīguma) un radošuma attīstīšanu, nepieciešamo praktisko iemaņu un pieredzes iegūvi, tostarp sociālā kapitāla, kontaktu un tīklojumu veidošanu, lai studenti sekmīgi sāktu patstāvīgas darba gaitas un iekļautos darba tirgū, sāktu veidot un attīstīt savu paša uzņēmumu un padarītu Latvijas ekonomiku spēcīgāku.

Augstskolas un industrijas sadarbības stimulu un barjeru analīze

LUA savā veiktajā pētījumā, pamatojoties uz publiski pieejamo datu analīzi, identificēja vairāk nekā 350 faktoros (barjeras un stimulus), kas ietekmē augstskolas un industrijas sadarbību. Pēc datu apkopošanas, analīzes, ekspresaptaujas un mērķgrupas aptaujas, tika noteiktas galvenie stimuli un barjeras augstskolas un industrijas sadarbībai. Plašāka informācija par aptaujāto augstskolu un uzņēmēju norādītajiem stimuliem un barjerām augstskolas un industrijas sadarbība apkopota 3.pielikumā.

Galvenie stimuli augstskolas un industrijas sadarbībai:

1. Iespēja lēti iegūt risinājumu, augstskolu iesaiste problēmu risināšanā;
2. Iespēja ietekmēt kompetenču veidošanu un attīstīšanu potenciālajam darba tirgum, tostarp studentu projekti kalpo kā jauno darbinieku piesaistes un atlases rīks, iespēja ietekmēt izglītības procesu (kompetenču veidošanu un attīstīšanu potenciālajiem darbiniekiem);
3. Finansējums (pieejams papildu finansējums);
4. Kontaktu tīkls (esošie labie personīgie kontakti);
5. Elastīga uzņēmuma darbinieku iesaiste projektos (iesaiste ir regulējama pēc uzņēmumu vajadzības (minimāli/ maksimāli);
6. Skaidra komunikācija, konkrēts piedāvājums no darba tirgus;
7. Prestižs (tā ir iespēja iesaistīt augstskolu studentus, tādējādi sniegt labumu sabiedrībai, augstskolai prestižs sadarboties ar industriju, nodrošinot prakses vietas un darba vietas absolventiem);
8. Birokrātiskā sloga mazināšana;
9. Mūžizglītība – dalība projekta izstrādē nodrošina abu pušu personāla profesionālo izaugsmi;
10. Papildu ieguvumi augstskolai (budžeta vietas, finansējums, jaunas studiju programmas utt.).

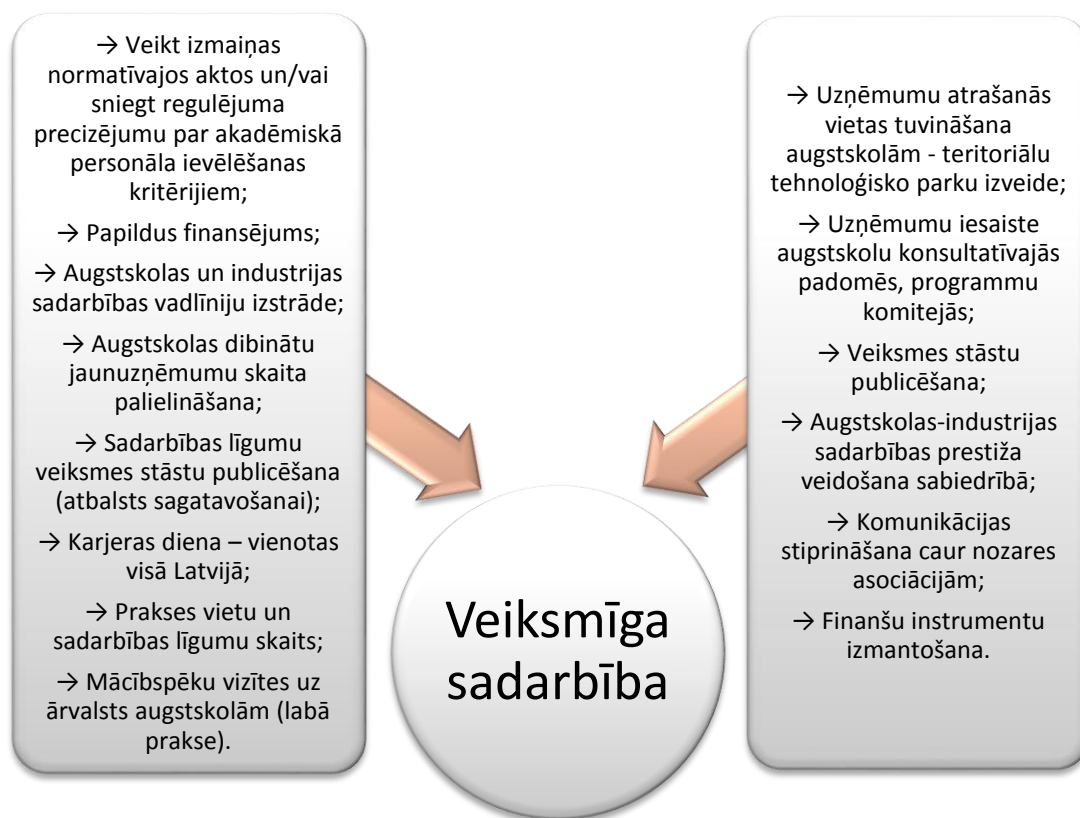
Galvenās barjeras augstskolas un industrijas sadarbībai:

1. Resursu trūkums abām pusēm, izteikti uzņēmumos. Uzņēmumi norāda, ka nav pietiekamu resursu, tostarp cilvēkresursu, laika resursu un naudas resursu (vismazāk tika norādīts uz naudas resursiem);
2. Komunikācijas problēmas – uzņēmumiem trūkst informācijas par sadarbības iespējām, augstskolām trūkst informācijas par pieprasījumu;

⁶² SIA "Excolo Latvia: (2016). Pētījums "Latvijas jauniešu iesaiste uzņēmējdarbībā".

3. Zema augstskolas personāla interese un motivācija (augstskolas personāls – studenti, mācībspēki, zinātniskais un akadēmiskais personāls);
4. Kompetenču un/vai infrastruktūras trūkums augstskolā (augstskolās nav, kas nepieciešamas mūsu problēmsituāciju atrisināšanai, studentiem ir nepietiekamas zināšanas, atšķirīgs izpratnes līmenis, zema uzticamība rezultātu kvalitātē);
5. Ieinteresētības trūkums sadarbībai, motivācijas trūkums (norāda abas iesaistītās puses).
6. Neskaidrības par intelektuālā īpašuma tiesībām (vairāk par to domā uzņēmumi nekā augstskolas);
7. Augsta birokrātija, sarežģīts sadarbības organizatoriskais process, pārāk lēns projektu attīstības process;
8. Nav vienotas struktūras, kas koordinē sadarbību (galvenokārt minēts augstskolās, norādot, ka vērojams atbalsta vienības trūkums), nav metodoloģija projektu izstrādei.

Ieteicamie risinājumi augstskolas un uzņēmumu barjeru pārvarēšanai savstarpējās sadarbības veicināšanai ilustrēti 3.8. att.

3.7..att. Risinājumi augstskolas un uzņēmumu barjeru pārvarēšanai savstarpējās sadarbības veicināšanai

Barjeru, kuru novēršana sniegtu vislielāko ietekmi uz rezultātu, novērtēšanai tika izmantoti divu veidu apgalvojumi – funkcionāli (pozitīvi noformulēts apgalvojums, proti, tiek formulēts) un disfunkcionāli (noteiktais aspekts izpildās, savukārt disfunkcionāls ir negatīvi noformulēts apgalvojums – tāds, kurā apgalvots, ka noteiktais aspekts neizpildās). Iegūtie nozīmīgākie sekmējošie un kavējošie faktori (barjeras, kuru novēršana var sniegt visātrāko pozitīvo rezultātu) apkopoti 3.9. tabulā.

3.8.tabula

Augstskolas un industrijas sadarbību veicinošie un kavējošie aspekti

Drīzāk sekmējošie aspekti	Labākas karjeras iespējas absolventiem, kuri piedalījušies sadarbībā
	Industrijas koncentrēšanās uz praktiskiem rezultātiem (lietišķie pētījumi)
	Studentu praktisko iemaņu attīstība augstskolas un industrijas sadarbības rezultātā
	Studentu motivācija sadarbībai
	Citu institūciju (pašvaldības u. c.) iesaiste augstskolas un industrijas sadarbībā
	Industrijas spējas apgūt un lietot pētījumu rezultātus
Drīzāk kavējošie aspekti	Finansējuma regularitāte augstskolas un industrijas sadarbībai (būtiski kavējošs)
	Augstskolas un industrijas sadarbībā sasniedzamie rezultāti ir/nav skaidri un konkrēti
	Mācībspēku motivācija sadarbības veicināšanai
	Augstskolas un industrijas sadarbībā iesaistīto pušu kopīga mērķa esamība
	Izpratne par augstskolas un industrijas sadarbībā iesaistīto pušu interesēm
	Pieeja industrijas pētniecības un attīstības telpām un aprīkojumam
	Intelektuālā īpašuma tiesību skaidrība
	Pieeja augstskolas pētniecības un attīstības telpām un aprīkojumam
	Augstskolas un industrijas sadarbībā iesaistīto pušu savstarpējā uzticēšanās
	Industrijas pārstāvju motivācija augstskolas un industrijas sadarbībai

Aptaujas rezultātā tika iegūti arī vairāki ieteikumi brīvā formā. Galvenās atziņas un ieteikumi augstskolas un industrijas sadarbības veicināšanai ir šādi:

1. Īstenot iesaistīto pušu tīklošanas aktivitātes, kuru laikā notiek iepazīšanās un darbs grupās, kā rezultātā tiek izstrādāti studentu inovāciju grantu programmas projektu pieteikumi. Aktivitāšu informācijas izziņošanai galvenokārt izmantot tiešos saziņas kanālus katras iesaistītās puses informēšanai;
2. Jānodrošina informācijas pieejamība par ieguvumiem no augstskolas un industrijas sadarbības;
3. Katrai sadarbības projektā iesaistītajai personai jāparedz finansiālā atbildība;
4. Projektu konkursā jāizveido administratīvie un kvalitātes kritēriji;
5. Jāparedz projekta atbilstības un kvalitātes kritēriji:
 - ir definētas zināšanas, prasmes un attieksmes (kompetences), ko procesā apgūst studenti;
 - ir atrunāti intelektuālā īpašuma tiesību jautājumi – gan autortiesību, gan mantisko tiesību jautājumi;

- ir atrunāta rezultātu (tajā skaitā zinātnisko publikāciju) publicēšanas kārtība
- jāparedz iespēja publicēt sadarbības rezultātus zinātniskos izdevumos;
- tiek izmantota noteikta metodika rezultāta sasniegšanai, tā ir aprakstīta, izmantojot atsauces uz mācību un zinātnisko literatūru;
- projekts ir integrēts augstākās izglītības institūcijas studiju kursā;
- projektā sasniedzamo rezultātu novitātes pakāpe.

Salīdzinot pēc *Kano* modeļa metodikas iegūtos rezultātus ar interviju gaitā iegūtajiem secinājumiem, LUA pētījuma ietvaros tika secināts, ka augstskolas un industrijas sadarbību var veicināt šādi pasākumi:

- regulāras finansējuma aktivitātes dažādu atbalsta instrumentu veidā;
- dažādu veidu un formu mācībspēku motivācija sadarbībai veicināšanai;
- dialoga veidošana starp augstskolu un industriju;
- skaidru sasniedzamo rezultātu formulēšana visām iesaistītajām pusēm;
- intelektuālā īpašuma tiesību jautājumu skaidrība;
- komunikācijas aktivitātes.

4 Inovācijas granti studentiem – ieviešanas nosacījumi Latvijā

Šajā nodaļā ietverts 1.1.1.3.pasākumu būtiskāko ieviešanas nosacījumu apraksts, tostarp pasākuma mērķis, atbalstāmās darbības, finansējuma saņēmēji un sadarbības partneri, pieejamais finansējums un priekšnoteikumi projektu īstenošanai.

4.1 1.1.1.3.pasākuma mērķis

Atbilstoši Darbības Programmas *Izaugsme un nodarbinātība* ietvaros izvirzītajai vispārējai Kohēzijas politikas fondu attīstības prioritātei *Tautsaimniecības ražīguma, pievienotās vērtības, inovāciju, pētniecības un zinātnes kvalitātes līmeņa celšana*, 1.1.1.3.pasākums paredz ieguldījumu studentu pamata un caurviju kompetenču attīstībā, īstenojot studentu inovāciju projektus atbilstoši veicinošā un papildinošā augstākās izglītības vidē (studiju programmu saturs, pedagoģiskā prakse un rezultātu novērtēšanas pieeja, motivēts un kompetents akadēmiskais personāls, atvērta un pieejama infrastruktūra, pieejams mentoru tīkls utt.), tostarp palīdzot veidot jaunos uzņēmējus, kuru biznesa modelis būs vērsti uz inovācijām, ar prasmi domāt globāli, saskatīt iespējas, gatavību aizstāvēt un prezentēt savu viedokli un idejas.

1.1.1.3. pasākuma mērķis ir (1) sekmēt studentu pētniecības un inovācijas projektu īstenošanu, (a) kas veicina studentu inoventu spēju attīstību un uzņēmīgumu, t.sk. uzņēmējspēju, (b) kuru mērķis ir inovatīvu risinājumu izstrāde praktisku, reālu sabiedrības vai nozares problēmu risināšanai, zināšanas izmantojot praksē un mācoties darot, un (2) stiprināt augstskolu un studentu sadarbību ar uzņēmumiem un (3) piesaistīt privāto finansējumu studijām, kas vērstas uz inovāciju spējas un uzņēmīguma attīstību, īstenojot studentu inovāciju projektus.

Studentu inovācijas projektiem ir jābūt vērstiem uz sabiedrībai kopumā vai kādai tās daļai nozīmīgu problēmu risināšanu, ar mērķi uzlabot esošo situāciju vai dzīvi, tie var būt vērsti uz konkrētu pasūtītāju attīstības vajadzību vai problēmu atrisināšanu, vai arī paredzēt inovatīvu ideju izstrādi virzībai uz studenta paša uzņēmuma izveidi vai pašnodarbinātību.

Pamatinformācija par pasākumu

Atlases veids	Atklāta projektu iesniegumu atlase
Finansējuma saņēmēji	Augstskolas (publiskās, privātās)
Sadarbības partneri	Augstskolu zinātniskie institūti, zinātniskās institūcijas, komersanti, biedrības, nodibinājumi, valsts vai pašvaldības institūcijas
Mērķa grupa	Studējošie (jebkurās bakalaura, profesionālo studiju, maģistra, doktora vai rezidentūras studiju programmās), augstākās izglītības institūcijas.
Atbalsta veids	Investīcijas studējošo, jo īpaši STEM, medicīnas un radošo industriju jomās, pētniecības un inovācijas projektu īstenošanai jaunu produktu un tehnoloģiju izstrādei, inovatīvu risinājumu izstrādei praktisku nozares vai sabiedrības problēmu risināšanai, t.sk. materiāltechniskais, mentoru un tīklošanās atbalsts, lai nodrošinātu kvalitatīvu speciālistu īpatsvara palielinājumu, jaunu uzņēmēju rašanos un veicinātu problēmu risināšanu ar turpmāku praktisko pielietojamu.
Ietekme uz horizontālo principu <i>Ilgspējīga attīstība</i> un <i>Vienlīdzīgas iespējas</i>	Netieša pozitīva ietekme: 1) Izstrādātās tehnoloģijas, kas nodrošina dabas resursu efektīvu un lietderīgu izmantošanu tīrāka ražošanas procesa ieviešanā, samazinot izejvielu un enerģijas patēriņu, emisiju un atkritumu apjomu; 2) Darbības, kas nodrošinās vienlīdzīgas iespējas neatgārīgi no dzimumam, vecuma, etniskās izcelsmes, invaliditātes u.c. faktoriem. Mērķa grupai piedāvātas alternatīvas darba formas un elastīgs darba laiks.
Koordinācija ar citiem finanšu instrumentiem un programmām	Pasākuma īstenošanā tiks nodrošināta papildinātība ar pasākumiem šādās ES fondu programmās (detalizētāku aprakstu sk. 6.nodaļā): 1) 1.2.2.2. Inovāciju motivācijas programma (LIAA finansējuma saņēmējs); 2) 1.2.1.2. Atbalsts tehnoloģiju pārneses sistēmas pilnveidošanai (LIAA finansējuma saņēmējs); 3) 3.1.1.6. Reģionālie biznesa inkubatori un radošo industriju inkubators (LIAA finansējuma saņēmējs); 4) 8.2.1. Samazināt studiju programmu fragmentāciju un stiprināt resursu koplietošanu (augstskolu atklāta projektu atlase); 5) 8.2.2. Stiprināt augstākās izglītības institūciju akadēmisko personālu stratēģiskās specializācijas jomās (augstskolu atklāta projektu atlase).
Pieejamais finansējums	Pasākuma kopējais attiecināmais finansējums ir ne mazāks kā 38 533 333 <i>euro</i> , ko veido Eiropas Reģionālās attīstības fonda (turpmāk - ERAF) finansējums 28 900 000 <i>euro</i> un privātais līdzfinansējums ne mazāk kā 9 633 333 <i>euro</i> apmērā. Lai slēgtu vienošanos vai līgumu par projekta īstenošanu, līdz 2018. gada 31. decembrim atlases kārtās pieejamais kopējais attiecināmais finansējums ir 26 467 597 <i>euro</i> , tai skaitā ERAF finansējums – 19 850 698 <i>euro</i> . Pēc 2019. gada 1. janvāra atbildīgā iestāde atbilstoši Eiropas Komisijas lēmumam par prioritārajam virzienam "Pētniecība, tehnoloģiju attīstība un inovācijas" ERAF noteiktā snieguma ietvara izpildi var ierosināt palielināt pieejamo attiecināmo finansējumu līdz plānotajam maksimālajam finansējuma apmēram.
Sasniedzamie rādītāji	Iznākuma rādītāju plānotā vērtība 2023.gadā: 1) Komersantu skaits, kuri sadarbojas ar pētniecības institūcijām – 270; 2) Privātās investīcijas, kas papildina valsts atbalstu inovācijām vai pētniecības un izstrādes projektiem – vismaz 3 128 000 EUR.

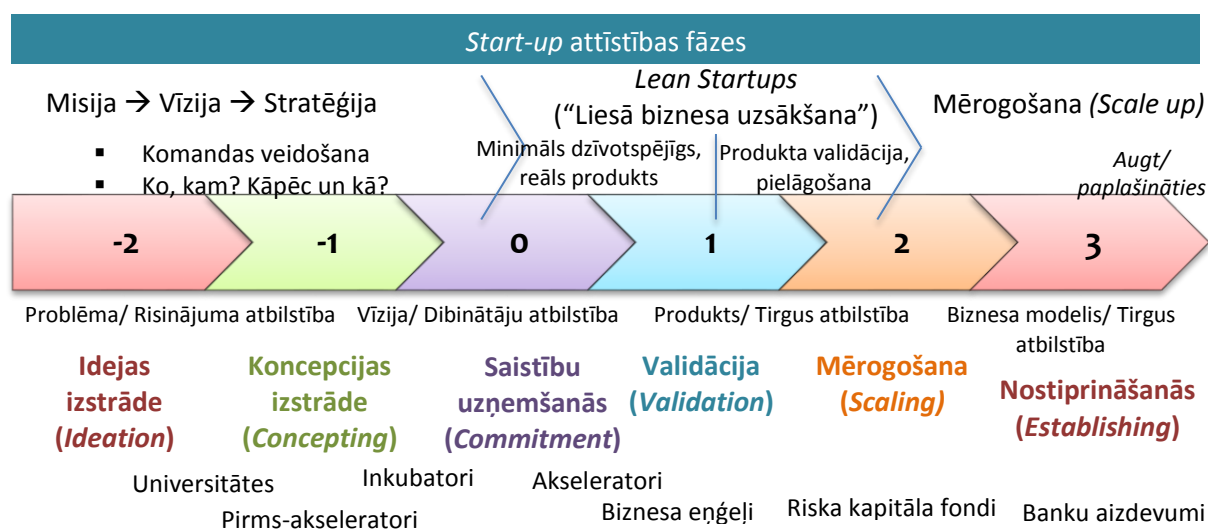
Jauniešu/ studējošo inovācijas spēju un uzņēmējspēju attīstības pasākumus iedala vairākos veidos⁶³:

⁶³ Uzņēmējdarbības atbalsta veidu strukturējums no Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas izstrādātā pārskata "Putting the Young in Business, Policy Challenges for Youth Entrepreneurship" (2010), <http://www.oecd.org/cfe/leed/putting%20the%20young%20to%20businesspdf.pdf>;

- 1) **Izglītība un ārpusizglītības mācības**, kuru ietvaros tiek attīstītas:
 - a. Inovāciju kompetence, tostarp spēja prezentēt idejas interesentiem un investoriem;
 - b. Uzņēmējdarbības iemaņas un prasmes;
- 2) **Start-up atbalsts un biznesa attīstības atbalsts**, kas ietver:
 - a. Finanšu atbalstu – granti, finanšu balvas; aizdevumi;
 - b. Infrastruktūras atbalstu – telpas, aprīkojums, tostarp atvērtas koplietojamas darba telpas, inkubatori;
 - c. Idejas;
 - d. Konsultācijas un mentoringu;
- 3) **Tīklošanās** – nacionālas un starptautiskas jaunu uzņēmēju asociācijas;
- 4) **Dažādu paaudžu un jomu zināšanu pārnese**:
 - a. Mentoringi, koučings;
 - b. Senioru, uzņēmēju konsultācijas.

Augstskolām studiju procesa laikā būtu jānodrošina **komplekss atbalsts** studējošo uzņēmējspēju attīstībai, veidojot atbilstošu studiju programmu saturu un kursus, tostarp izkopjot atbilstošu mācīšanas praksi un novērtēšanas sistēmu, kā arī atbalsta programmas un pasākumus, ko īsteno motivēti, pieredzējuši, augstas raudzes speciālisti (profesori, zinātnieki, mentori, uzņēmēji, investori u.c.) plašos sadarbības tīklos un pieejamā atvērtā infrastruktūrā. Augstskolām arvien jāstiprina sadarbība ar komersantiem un nozaru asociācijām, kas sniedz priekšlikumus aktuālām nozares problēmām vai attīstības izaicinājumiem, kuru risināšanā varētu iesaistīties studējošie, un līdzfinansē to darbu un sniedz ieguldījumu tā īstenošanā ar cilvēkresursiem un/vai infrastruktūru.

Jaunu uzņēmumu attīstībā ir izdalāmas vairākas fāzes (sk. 4.2. att. *Atbalsts dažādās start-up attīstības fāzēs*). Katrai fāzei ir specifiski uzdevumi, izaicinājumi un attiecīgi atšķirīgi atbalsta instrumenti un finansētāji.

4.2. Atbalsts dažādās start-up attīstības fāzēs⁶⁴

⁶⁴ <https://www.slideshare.net/aneeshzutshi/class-2-digital-ecosystems-and-ecosystem-actors>

1.1.1.3. pasākuma ietvaros ieguldījumi pamatā plānoti no “-2” (idejas izstrāde) līdz “1” fāzei (minimālā produkta prototipa validācija un pielāgošana), paredzot papildinātību ar šajās fāzēs nepieciešamo studentu biznesa inkubatoru atbalstu un sadarbības un tīklošanās pasākumiem, kas tostarp tiek nodrošināti LIAA īstenotās *Inovāciju motivācijas programmas* ietvaros. Turpmākam atbalstam “1” līdz “3” (komersanta paplašināšanās) fāzei specializētas programmas plānotas Ekonomikas ministrijas pārziņā esošajās finanšu instrumentu programmās (akseleratori, biznesa eņģeļu atbalsts, riska kapitāla fondi, jaunu produktu izstrāde un ieviešana ražošanā, klasteru programma u.c.).

4.2 Projekta īstenotāji, atbalstāmās darbības un to īstenošanas priekšnoteikumi

4.2.1 Finansējuma saņēmēji un sadarbības partneri

1.1.1.3.pasākuma finansējuma saņēmēji ir *augstākās izglītības iestādes (augstskolas un koledžas)*, kas *atklātā projektu iesniegumu atlasē* konkurē par finansējumu *Studentu inovāciju programmu* īstenošanai. Augstākās izglītības iestādes izstrādā Studentu inovāciju programmas, ievērojot savu darbības profilu, attīstības stratēģiju, līdzšinējās iniciatīvas un pasākumus studējošo inovāciju veicināšanai, kā arī starptautisko un vietējo labo praksi studējošo inovācijas spēju un projektu attīstībai.

Projekta iesniedzējam Studentu inovāciju programma **ir jāizstrādā** partnerībā ar **stratēģiskajiem sadarbības partneriem**:

- zinātniskajām institūcijām;
- augstākās izglītības iestādēm;
- augstskolas studentu organizāciju;
- biznesa akseleratoriem, biznesa inkubatoriem, biedrībām, nodibinājumiem vai citām organizācijām, kurām ir kompetences biznesa attīstībā;
- augstskolas darbības profilam atbilstošajām vadošajām nozaru asociācijām.

Studentu inovāciju programmas **īstenošanā** projekta iesniedzējs iesaista vienu vai vairākus **projekta sadarbības partnerus**, atbilstoši pamatojot to ieguldījumu un kompetenci pasākumu īstenošanā:

- komersantus;
- zinātniskās institūcijas;
- augstākās izglītības iestādes;
- biedrības;
- nodibinājumus;
- valsts vai pašvaldības institūcijas.

Projekta sadarbības partnera ieguldījumu projekta īstenošanā var veidot:

- (1) piekļuves nodrošināšana sadarbības partnera infrastruktūrai (tehnoloģiskajām iekārtām, materiāliem, datu bāzēm, programmatūrām u.c.);

(2) cilvēkresursu ieguldījums (mentoru, tehnoloģiju ekspertu, biznesa attīstības ekspertu, tostarp no jaunuzņēmumiem, zinātniskā personāla u.c. speciālistu nodrošināšana);

(3) finanšu vai materiālo resursu ieguldījums.

Vēršam uzmanību, ka atbilstoši ES fondu nosacījumiem institūcija nav uzskatāma par sadarbības partneri, ja tā sniedz tikai finansējumu vai iegulda mantiskos resursus.

Projekta sadarbības partneru iesaiste projektā ir jāpamato, sniedzot skaidrojumu par sadarbības partneru lomu, to ieguldījumu, tiesībām un pienākumiem, pamatojot to kapacitāti noteikto aktivitāšu izpildē, skaidrojot sadarbības mehānismu un citus ar projekta īstenošanu svarīgus jautājumus. Pēc projekta apstiprināšanas ar projekta sadarbības partneriem jānoslēdz sadarbības līgums.

Lai tuvinātu augstākās izglītības iestādēs sagatavoto speciālistu un studiju procesa atbilstību darba tirgus prasībām un veicinātu inovatīvu ideju īstenošanu, 1.1.1.3. pasākuma plānošanas un ieviešanas fāzēs ir nepieciešama komersantu iesaiste, paredzot, ka:

- Ir nodrošināta nozares sasaiste ar augstākās izglītības studiju procesu;
- Studentu inovāciju programma ir izstrādāta partnerībā ar komersantiem un nozaru asociācijām, tostarp biznesa akceleratoriem un biznesa inkubatoriem;
- Studentu inovāciju pieteikumu atlasī un rezultātu izvērtēšanu nodrošina ekspertu komisija, kuras sastāvā ir iekļauti jaunuzņēmumu (*start-up*) dibinātāji un citi komersanti, nozaru un tehnoloģiju eksperti;
- Programmas īstenošanā ir iesaistīti mentori un studentu darbu vadītāji no uzņēmumiem.

4.2.2 Projekta īstenošanas priekšnoteikumi un attiecināmās izmaksas

Pirmajai kārtai plānotais kopējais attiecināmais finansējums ir līdz 26 467 597 euro, tai skaitā Eiropas Reģionālās attīstības fonda finansējums – 19 850 698 euro un privātais līdzfinansējums – 6 616 899 euro. Pirmās kārtas projektu īsteno ne ilgāk kā trīs gadus no dienas, kad projekta iesniedzējs noslēdzis līgumu ar sadarbības iestādi, bet ne ilgāk kā līdz 2023.gada 31. augustam.

Lai pretendētu uz 1.1.1.3.pasākuma finansējumu, augstākās izglītības iestādē ir jābūt izveidotam **Inovāciju fondam** (*projekta iesniedzējs sava fonda nosaukumam var lietot līdzvērtīgu apzīmējumu, piemēram, Attīstības fonds u.tml.*), kas var būt projekta iesniedzēja esošs vai izveidots iekšējs fonds (no citām finansējuma saņēmēja darbībām skaidri nodalīta finanšu plūsma) un/vai fonds, kas ir nodibinājums, kam piešķirts sabiedriskā labuma organizācijas statuss, kas finansē Studentu inovāciju programmas pasākumus atbilstoši minētās programmas nolikumam, nodrošinot skaidru finanšu plūsmu nodalīšanu no citām fonda darbībām, ja tādas tiek īstenotas. Ja projekta iesniedzējs neplāno piesaistīt ziedojumus kā privāto finansējumu vai tā daļu, atsevišķa nodibinājuma, kam piešķirts sabiedriskā labuma organizācijas statuss, izveidei nav nepieciešamības.

Projekta īstenošanai nepieciešamo **privāto līdzfinansējumu** var veidot:

- (1) ziedojumi vai dāvinājumi Inovācijas fondā, kas ir finanšu līdzekļi vai manta bez atlīdzības noteiktiem mērķiem vai bez mērķa;
- (2) cits finansējums Inovācijas fondā, tostarp:
 - komersantu finansējums (juridiskas personas mērķmaksājums);
 - finansējuma saņēmēja un sadarbības partnera rīcībā esošie līdzekļi no viņu saimnieciskās darbības, kredītresursi vai citi finanšu resursi, par kuriem nav saņemts nekāds publisks atbalsts, tai skaitā finansējums, par kuru nav saņemts nekāds valsts vai pašvaldības galvojums, vai valsts vai pašvaldības kredīts uz atvieglotiem nosacījumiem (juridiskas personas mērķmaksājums);
 - privātpersonu finansējums (fiziskas personas mērķmaksājums);
 - finansējuma saņēmēja un sadarbības partnera ieguldījumi natūrā, kuru vērtību ir iespējams neatkarīgi auditēt un novērtēt. Kopējais ieguldījums natūrā nepārsniedz piecus procentus no projekta kopējām attiecināmajām izmaksām.

Ieguldot privāto finansējumu Inovāciju fondā ziedojumu veidā (vispārējie ziedojumi neierobežotai lietošanai vai mērķziedojumi noteiktiem mērķiem), atbalstītājam (juridiskai vai fiziskai personai) ir tiesības saņemt ienākuma nodokļa atlaidi. Savukārt mērķmaksājuma nodošanas gadījumā atbalstītājs gūst labumu atbilstoši sadarbības līgumā noteiktajam (piemēram, dalība problēmjautājumu bankā).

Studentu inovāciju pieteikumu finansēšanas modelis redzams 4.3.attēlā. 1.1.1.3. pasākuma ietvaros projektā piesaistāmā privātā līdzfinansējuma apjomam ir jābūt **vismaz 25 procentu** apmērā no kopējā projektam paredzētā finansējuma.

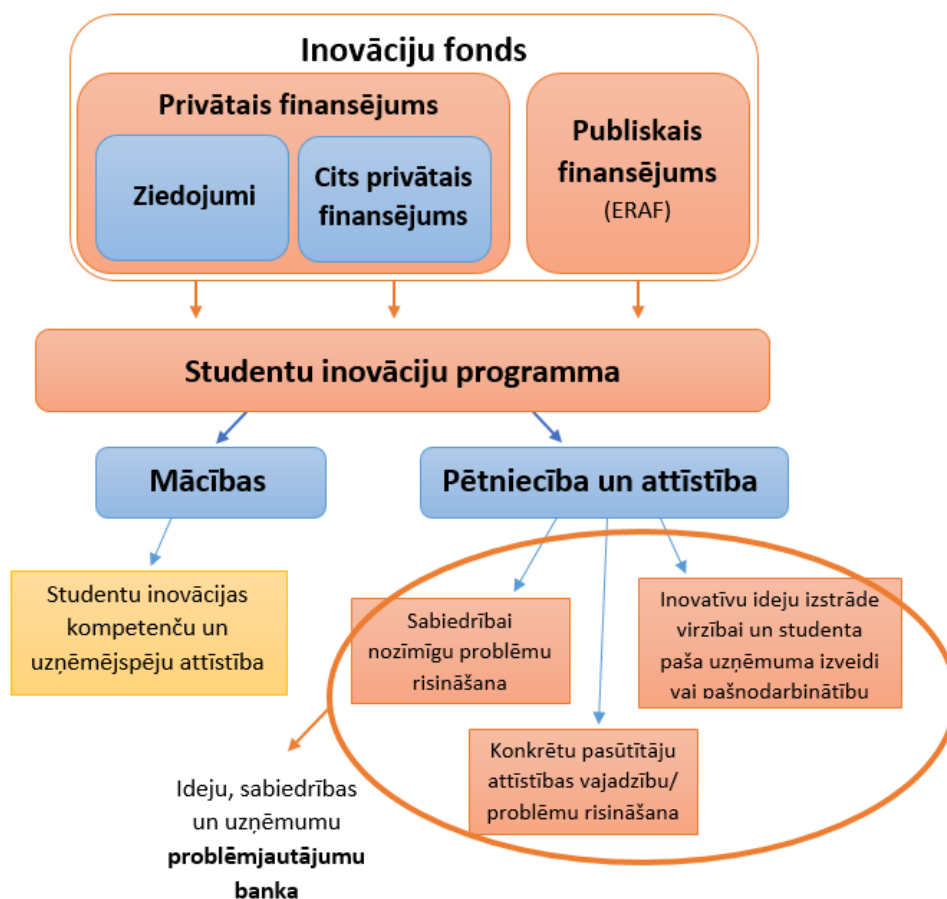
Privātā līdzfinansējuma faktiskā pieejamība var tikt nodrošināta pakāpeniski. Ne vēlāk kā līdz vienošanās vai līguma par projekta īstenošanu noslēgšanai projekta iesniedzējs izveido *Inovāciju fondu*, kura ietvaros plānots finansēt Studentu inovāciju programmu un tajā jābūt finansējumam tādā apjomā, lai tas spētu nosegt vismaz pirmās studentu inovāciju pieteikumu uzsaukuma kārtas izmaksas, kas ir: vismaz 33 %, ja paredzētais programmas ilgums ir 3 gadi un vismaz 50 %, ja paredzētais programmas ilgums ir 2 gadi.

*Inovāciju fonda un Studentu inovāciju programmas nolikumam, finansējuma piešķiršanas kārtībai, kritērijiem un uzraudzības procedūrām jābūt caurspīdīgām un publiski pieejamām, kā arī saskaņotām ar attiecīgās **augstskolas Padomnieku konventu, studentu pašpārvaldi, kā arī augstskolas darbības profilam atbilstošajām vadošajām nozaru asociācijām***⁶⁵.

⁶⁵ Latvijā reģistrēta biedrība, kura (1) pārstāv saimnieciskās darbības veicējus no nozares, kurā tiek nodarbināti attiecīgās augstskolas studenti un absolventi; (2) apvieno nozares saimnieciskās darbības veicējus, kuru kopējais apgrozījums pēdējā noslēgtā pārskata gadā ir vismaz 150 000 000 *euro* gadā; (3) ir reģistrēta Uzņēmumu reģistra Biedrību un nodibinājumu reģistrā vismaz 5 pilnus gadus pirms projekta iesnieguma iesniegšanas sadarbības iestādē.)

Veselības, kā arī kultūras un mākslas nozares gadījumā projekta iesniegumam pievieno kritērijā minēto nozares asociācijas atzinumu vai attiecīgās profesionālās organizācijas (izņemot attiecīgās nozares arodbiedrību) atzinumu par studentu inovācijas programmas saskaņošanu.

Plānots, ka projektu iesniegumu atbilstību kvalitātes kritērijiem 3.1., 3.2., 3.3. un 3.5. vērtēs starptautiski eksperti. Lai nodrošinātu kvalitatīvu un objektīvu 1.1.1.3.pasākuma ietvaros iesniegto projektu iesniegumu novērtējumu, to saturiskās kvalitātes vērtēšanai tiks piesaistīti Eiropas Komisijas Izglītības, audiovizuālās jomas un kultūras izpildaģentūras ekspertu datu bāzē⁶⁶ un/vai ES pētniecības pamatprogrammas “Apsvārnsnis 2020” datu bāzē esošie eksperti, kam ir pieredze līdzīga satura projektu vērtēšanā Eiropas Savienības mērogā.

4.3.att. Studentu inovāciju pieteikumu finansēšanas shēma

Studentu inovāciju programmai jāizpilda vismaz šādas prasības:

1. **Skaidra programmas loģika**, kas nodrošina studējošo inovāciju kompetenču un uzņēmīguma attīstību, veicina studējošo darbību starpdisciplinārās komandās, tai skaitā iesaistot sociālo un humanitāro jomu studējošos, veido sadarbību ar nozarēm un vienlaikus piesaista privāto finansējumu studiju procesam. Studentu inovāciju programmu ir svarīgi sasaistīt arī ar augstākās izglītības iestādes studiju programmu īstenošanu, ko var panākt, piemēram, ieskaitot studējošajiem kredītpunktus studiju programmas B vai C izvēles daļā par studentu inovāciju pieteikumu īstenošanu.

⁶⁶ Plašāka informācija Eiropas Komisijas Izglītības, audiovizuālās jomas un kultūras izpildaģentūras interneta vietnē https://eacea.ec.europa.eu/about-eacea_en

Programmas iekšējā loģika ir (1) teorētiski atbilstoša studējošo inovāciju kompetenču un uzņēmīguma attīstības labākajai praksei, (2) tā modernizē izglītību un attīsta augstākās izglītības iestādes līdzšinējo praksi (pedagoģisko, vadības, sadarbības utt.), (3) tā ietekmē cilvēkkapitāla pieaugumu un sniedz ieguldījumu citu Latvijas Viedās specializācijas stratēģijas mērķu sasniegšanā (tostarp ieguldījumu tāda nozaru uzņēmumu biznesa modeļa attīstībā, kas vērsts uz inovācijām un augstāku pievienoto vērtību), paredz skaidrus programmas sasniedzamos rezultātus, (4) tā ir īstenojama un tajā iesaistītas vadības un ieviešanas komanda varēs nodrošināt plānoto rezultātu sasniegšanu;

2. Skaidri definēti studentu inovāciju pieteikumu atlases nosacījumi un ***kritēriji, sasniedzamie rezultāti un projektu uzraudzības un finansēšanas kārtība.***

Studentu inovāciju programma tostarp var paredzēt prioritāra atbalsta sniegšanu jauniešiem, kas Junior Achievement programmas ietvaros⁶⁷ izveidojuši un vadījuši skolēnu mācību uzņēmumu;

3. Augstākās izglītības iestādē darbojas ***motivācijas mehānisms akadēmiskajam personālam*** to iesaistei studentu inovāciju pieteikumu izstrādē un īstenošanā;
4. Augstākās izglītības iestādes veido un pastāvīgi attīsta ***“Ideju, sabiedrības un komersantu problēmjautājumu banku”***, kas apkopo sabiedrībai un konkrētiem komersantiem aktuālus izaicinājumus problēmas un ražošanas vai attīstības problēmjautājumus, kuru risinājumus varētu piedāvāt studējošie. *“Ideju, sabiedrības un komersantu problēmjautājumu bankas”* izveidi var organizēt sadarbībā ar augstskolu tehnoloģiju pārnese struktūrvienībām, komersantiem un LIAA, piemēram, ar tehnoloģiju skautiem⁶⁸ 1.2.1.2. pasākuma ietvaros, kuru pienākumos ir apkopot uzņēmumu inovāciju izpētes vajadzības un nodrošināt atbilstošas informācijas apriti starp uzņēmumiem un zinātniskajām institūcijām, palīdzēt identificēt potenciāli komercializējamās idejas, tās definēt un noformēt. Katrs skauts pārstāv savu jomu un sadarbojās ar visām attiecīgās jomas zinātniskajām organizācijām;
5. Finansējums paredzēts tai skaitā studentu inovāciju pieteikumiem, kas vērsti uz sabiedrībai kopumā vai kādai tās daļai nozīmīgu problēmu risināšanu, ar mērķi uzlabot esošo situāciju vai dzīvi, sniedzot ieguldījumu inovāciju attīstībai Latvijā. Inovāciju pieteikumi var būt vērsti uz konkrētu komersantu vai valsts/ pašvaldības institūciju pasūtītāju attīstības vajadzību vai/ problēmu atrisināšanu, vai arī paredzēt inovatīvu ideju izstrādi virzībai uz studējošo paša uzņēmuma izveidi vai pašnodarbinātību, tostarp palīdzot veidot jaunos komersantus, kuru biznesa modelis būs vērsts uz inovācijām, ar prasmī domāt globāli, saskatīt iespējas, gatavību aizstāvēt un prezentēt savu viedokli un idejas;
6. Finansējumu var paredzēt arī ***citās augstākās izglītības iestādēs, t.sk. ārvalstu, studējošajiem***, kas iesaistīti studentu inovāciju pieteikumu īstenošanā komandā ar attiecīgās projekta iesnieguma iesniedzēj-augstskolas vai iesniedzēj-koledžas studējošajiem, sniedzot ieguldījumu inovāciju attīstībai Latvijā. Studējošo

⁶⁷ <http://www.jal.lv/SMU>;

⁶⁸ Tehnoloģiju skautu kontakti ir publicēti LIAA mājas lapā: <http://www.liaa.gov.lv/lv/tehnologiju-skauti>

komandās var iesaistīt arī **vispārējās vidējās izglītības un profesionālās izglītības iestāžu izglītojamos;**

7. Studējošajiem, kas konkursa kārtībā ieguvuši iespēju īstenot studentu inovāciju pieteikumu, **jāprezentē sasniegtie rezultāti publiskās prezentācijās** (tiklāt, ciktāl netiek aizskartas komercintereses, ja attiecināms), piemēram, *TED*⁶⁹ konferenču veidā, un tiem jābūt publiski pieejamiem;
8. Augstākās izglītības iestādei ir jāspēj demonstrēt **pietiekams mentoru, studentu darbu vadītāju un laboratoriju tīkls** (korelācijā ar indikatīvi plānoto studentu skaitu) studentu inovāciju pieteikumu atbalstam, tai skaitā paredzot gan speciālistu, gan studējošo un pēcdoktorantu iesaisti. Mentori un studentu darbu vadītāji informatīvo atbalstu studējošajiem var sniegt gan klātienē, gan distancēti tiešsaistes datu pārraides režīmā. Īstenojot studentu inovāciju pieteikumus, studējošais var izvēlēties gan mentorus vai darbu vadītājus augstākās izglītības iestādes mentoru/darbu vadītāju tīkla ietvaros, gan iesaistīt mentoru vai darba vadītāju patstāvīgi ārpus tīkla, pamatojot viņa profesionalitāti un atbilstību;
9. Programmas **izmaksu efektivitāte**, tostarp vidējās izmaksas pret vienu labuma guvēju, tiešo izmaksu studējošajiem un saistīto izmaksu īpatsvars un pamatojums.

Veidojot Studentu inovāciju programmu, projekta iesniedzējs var iestrādāt dažādus pēc saviem uzskatiem atbilstošākos, taču skaidri pamatotus, inovatīvās uzņēmējdarbības kompetenču attīstības pasākumus, ietverot, piemēram, tādas pasākumus kā inovāciju konkursi un sacensības, inovāciju darbnīcas, kuru ietvaros tiek īstenoti studentu inovāciju pieteikumi, vasaras skolas, specializētas mācības un mācību konferences u.c. pasākumi, kas nodrošina studējošo inovāciju spējas un uzņēmīguma attīstību. Daži pasākumu piemēri apkopoti 3.2.2. nodaļā un 2. pielikumā, programmas piemērs ir redzams 2. pielikumā.

Studentu inovāciju pieteikumu ietvaros tai skaitā ir veicamas šādas darbības:

1. Komersanta vai citas iesaistītās organizācijas pieteiktā esošā problēmjaūtājuma risinājums vai jaunu tehnoloģiju, produktu, pakalpojumu utt. izstrāde;
2. Sabiedrībai svarīga problēmjaūtājuma risinājums, t.sk. ar to saistītu jaunu tehnoloģiju, produktu, pakalpojumu utt. izstrāde;
3. studējošā vai studējošo komandas pašu definētās idejas risinājums sociālekonomiskās situācijas uzlabošanai, t.sk. jaunu tehnoloģiju, produktu, pakalpojumu utt. izstrādei;
4. Studējošā inovatīva jaunuzņēmuma izveides plānošana līdz uzņēmuma reģistrācijas brīdim (neieskaitot).

Studentu inovācijas programma var paredzēt tādas sasniedzamos rezultātus kā:

1. Studējošo uzņēmējspēju attīstība (iesaistīto studējošo skaits);
2. Jaunu produktu, procesu, pakalpojumu, tehnoloģiju izveide vai organizatoriskā vai mārketinga inovācija / sniegts ieguldījums jaunu produktu, procesu,

⁶⁹ *TED* (akronīms no angļu vārdiem “*Technology, Entertainment, Design*”) ir privātas bezpeļņas organizācijas *Sapling Foundation* rīkota konferenču sērija ar saukli “Idejas, ar kurām vērts dalīties” (“*Ideas worth spreading*”).

- pakalpojumu, tehnoloģiju izveidē vai organizatorisko vai mārketinga inovāciju radīšanā;
3. Kvalitatīvu speciālistu skaita palielinājums (studentu darba vadītāju un mentoru piesaiste, studējošo un akadēmiskā personāla uzņēmējspēju kompetenču attīstība);
 4. Jaunuzņēmumu izveide pēc Studentu inovāciju programmas beigām (studējošo skaits, kas nodibina jaunuzņēmumu pēc Studentu inovāciju programmas absolvēšanas);
 5. Biznesa idejas attīstība pēc Studentu inovāciju programmas beigām (studējošo skaits, kas tālāk iesaistās biznesa inkubatorā, biznesa akseleratorā, *ALTUM* programmā u.c. agrās attīstības riska kapitāla programmās).
 6. u.c.

Studentu inovāciju pieteikumu izstrāde ir līdzīga 1.2.2.2.pasākuma projekta “Atklāta inovāciju platforma *DEMOLA Latvia*” darbības mehānismam (skat. sinerģijas aprakstu 5. nodaļā) un var būt paredzēts kā viens no Studentu inovāciju programmas moduļiem.

Studentu inovāciju programmas ietvaros studentu inovāciju pieteikumu atlasī un novērtēšanu nodrošina ekspertu komisija, kuras sastāvā ir iekļauti eksperti ar atbilstošu zinātnisko un biznesa attīstības kompetenci un pieredzi, tostarp tie var būt:

- zinātniskais personāls – profesori, asociētie profesori, vadošie pētnieki, pētnieki un zinātniskie asistenti, kuriem ir pieredze inovāciju izstrādē vai ieguldījuma sniegšanu to radīšanā (ar inovācijām saistīto lekciju kursu vai praktisko darbu vadīšana, diplomdarbu vadīšana, projektu īstenošana / dalība utt.);
- jaunuzņēmēji – komersanti, kuri veic komercdarbību pirmos piecus gadus kopš to reģistrēšanas komercreģistrā, tiem ir augstas izaugsmes potenciāls, to pamatdarbība ir saistīta ar mērogojamu biznesa modeļu un inovatīvu produktu izstrādi, ražošanu vai attīstību;
- komersanti, kuri veic komercdarbību vairāk nekā piecus gadus kopš to reģistrēšanas komercreģistrā un kuriem ir pieredze inovāciju ieviešanā ražošanā;
- pārstāvji no Latvijas darba devējus, nozaru uzņēmumus un veselības nozari pārstāvošajām organizācijām;
- nozaru vai tehnoloģiju eksperti - pārstāvji no tehnoloģijās balstītajiem uzņēmumiem, no jaunuzņēmumu kopstrādes telpām, akseleratoriem, biznesa inkubatoriem un citiem kopienu centriem;
- investori, finanšu speciālisti, jaunuzņēmumu nozari atbalstoši korporatīvie partneri un pakalpojumu sniedzēji.

Eksperti tiek atlasīti, izmantojot šādus atlasē kritērijus:

- eksperta kvalifikācija atbilst konkrētā studentu inovāciju pieteikuma nozarei vai apakšnozarei;

- eksperta līdzšinējā vērtēšanas kompetence un darba pieredze atbilst konkrētā studentu inovāciju pieteikuma nozarei vai apakšnozarei;
- eksperts izvērtējumu veic neatkarīgi, viņš nepārstāv studentu inovāciju pieteikuma iesniedzēja institūciju un viņa darbībā nav tādu apstākļu, kas varētu izraisīt interešu konfliktu.

Ekspertu darba apmaksu tiek veikta saskaņā ar projekta iesniedzēja iekšējo darba samaksas kārtību, ievērojot publisko iepirkumu likuma normas.

1.1.1.3.pasākuma ietvaros projekta tiešās attiecināmās izmaksas ietver šādas izmaksu pozīcijas:

1. **tiešās personāla izmaksas** – finansējuma saņēmēja un sadarbības partnera projekta vadības un īstenošanas personāla atlīdzības izmaksas.

IZM sadarbībā ar partneriem izvērtēs iespējamību un pamatotību studentu darba vadītājiem izmaksām izstrādāt vienas vienības izmaksu metodiku.

2. **pārējās projekta īstenošanas izmaksas:**

2.1. **mērķstipendijas izmaksas** studējošajiem saskaņā ar finansējuma saņēmēja izstrādātajā Studentu inovācijas programmas nolikumā noteiktajiem kritērijiem par studentu inovāciju pieteikumu īstenošanu. Stipendijas apmērs līdzvērtīgs paaugstinātās valsts stipendijas apjomam⁷⁰, kuras apmērs nepārsniedz minimālās stipendijas divkārtu apmēru, t.i.:

2.1.1. bakalaura, profesionālās augstākās izglītības, maģistra un rezidentūras studiju programmā studējošajam, vispārējās vidējās izglītības, profesionālās izglītības iestāžu un koledžu izglītojamajam – līdz 199,2 *euro* mēnesī;

2.1.2. doktora studiju programmā studējošajam – līdz 227,6 *euro* mēnesī;

2.1.3. vienreizēja stipendija par godalgotas vietas iegūšanu Studentu inovāciju programmas pasākumu ietvaros – līdz 1000 *euro* komandai.

Studentu inovāciju programmas stipendijas saņemšana neizslēdz iespēju studentiem vienlaikus saņemt arī valsts stipendiju.

2.2. ar studentu inovāciju projektu īstenošanu **saistītās materiālu un pakalpojumu izmaksas;**

2.3. studentu inovācijas programmā plānoto studējošo **tīklošanās un publisko pasākumu izmaksas;**

2.4. **informatīvo un metodisko materiālu izstrādes un publiskošanas izmaksas,** ja nepieciešams, tulkošanas izmaksas;

⁷⁰ Atbilstoši MK 24.08.2004. noteikumu Nr.740 "Noteikumi par stipendijām" 4.3.apakšpunktam no augstākās izglītības iestāžu stipendiju fonda var piešķirt paaugstinātu stipendiju, kuras apmērs nepārsniedz minimālās stipendijas divkārtu apmēru. To piešķir saskaņā ar augstākās izglītības iestādes stipendiju piešķiršanas nolikumā noteiktajiem kritērijiem, lai veicinātu studējošo sekmes, zinātnisko pētniecību, izaugsmi un līdzdalību augstākās izglītības iestādes sabiedriskajā dzīvē, kā arī augstākās izglītības pieejamību (4 prim punkts); <https://likumi.lv/doc.php?id=93004>

Uz projekta sadarbības partneri, atbilstoši ieguldījumam programmas īstenošanā un sadarbības līgumā noteiktajam, ir attiecināmas tās pašas izmaksas, izņemot studējošo stipendijas. Stipendiju izmaksu nodrošina finansējuma saņēmējs – augstākās izglītības iestāde.

Plānots, ka faktiskais atbalsts studējošajiem tiks uzsākts ar 2018./2019. akadēmisko gadu. Pirmās kārtas projektu īsteno ne ilgāk kā trīs gadus no dienas, kad projekta iesniedzējs noslēdzis līgumu ar sadarbības iestādi, ne ilgāk kā līdz 2023. gada 31. augustam.

Viena projekta minimālās publiskās attiecināmās izmaksas netiek noteiktas, savukārt maksimālās publiskās attiecināmās izmaksas (ERAF) nepārsniedz **2.5 milj. euro**

5 1.1.1.3. pasākuma atbilstība valsts atbalsta definīcijai un paredzamā ietekme uz konkurenci un tirdzniecību

SAM pasākuma 1.1.1.3. nav ietekmes uz konkurenci un tirdzniecību, un tā ietvaros nav plānots sniegt valsts atbalstu uzņēmumiem un saimnieciskās darbības veicējiem.

1.1.1.3.pasākuma ietvaros plānots finansēt *ar saimniecisku darbību nesaistītus projektus* – augstskolu projektus, kura ietvaros augstskola īsteno darbības, kurām nav saimnieciska rakstura, tas ir, projekts paredz praktisko mācību un prasmju apguves pasākumu īstenošanu, kas vērsti uz studējošo inovāciju kapacitātes un uzņēmīguma attīstību formālās izglītības sistēmas ietvaros, kā arī personāla skaita un kvalifikācijas pieaugumu. Projekta ietvaros tiek nodrošināta studējošo uzņēmējspēju attīstība caur dažādiem inovatīvās uzņēmējdarbības kompetenču attīstības pasākumiem, tai skaitā īstenojot studentu inovāciju pieteikumus, kurus realizējot studējošie mācās darba vidē.

Lai novērstu neatļauta komercdarbības atbalsta sniegšanu un nepieļautu šķērssubsīdijas, finanšējuma saņēmējam jānodala pamatdarbības nesaimnieciskās, pamatdarbības saimnieciskās un pārējās saimnieciskās darbības finanšu plūsmas, ieviešot papildus pazīmes vai dimensijas grāmatvedības uzskaitē⁷¹. Īstenojot projektu, ir nodrošināta atsevišķa ar projekta īstenošanu saistīto nesaimniecisko darījumu ieņēmumu un izdevumu grāmatvedības uzskaitē, kā arī darbību un ar to īstenošanu saistīto finanšu plūsmu nodalīšana atbilstoši normatīvajiem aktiem par kārtību, kādā finanšu pārskatos atspoguļojams valsts, pašvaldību, ārvalstu, Eiropas Savienības, citu starptautisko organizāciju un institūciju finansiālais atbalsts (finanšu palīdzība), ziedojumi un dāvinājumi naudā vai natūrā.

Ja minēto mācību pasākumu īstenošanas rezultātā veidojas intelektuālais īpašums, tad, atbilstoši projekta iesniedzēja intelektuālā īpašuma tiesību pārvaldības un izmantošanas kārtībai, projekta iesniedzējs nodrošina studējošo radīto zināšanu un tehnoloģiju pārnesi bez ekskluzivitātes un diskriminēšanas:

1. intelektuālā īpašuma licences līgumu slēdz ar licenciātu, kas noteikts atklātā konkursā, tādējādi izslēdzot iespēju slēgt ekskluzīvu licences līgumu;
2. labuma guvējs/-i par visām licenciātam nodotajām ekonomiskajām priekšrocībām saņem tādu atlīdzību, kas ir līdzvērtīga tirgus cenai par intelektuālā īpašuma tiesībām, kuras izriet no augstskolas projekta ietvaros veiktās darbības. Ja nav iespējams noteikt tirgus cenu, pierādījums tirgus cenai ir intelektuālā īpašuma publiska izsole saskaņā ar normatīvajiem aktiem par izsoļu organizēšanu, vai dokumentēta sarunu procedūra starp augstskolu – licenciāru – un licenciātu, kuras rezultātā licenciārs ir ieguvis maksimālo cenu par savām intelektuālā īpašuma tiesībām;
3. ja projekta īstenošanas rezultātā tiek gūti ieņēmumi no projekta ietvaros iegūto zināšanu un tehnoloģiju pārneses un projekts atbilst Eiropas Parlamenta un Padomes

⁷¹ Vadlīnijas Pētniecisko Organizāciju finanšu uzskaites sistēmas pilnveidei: Zinātniskās Institūcijas (Zinātniskais Institūts, Augstskola, Augstskolas Zinātniskais Institūts) finanšu vadības sistēmas/grāmatvedības politikas apraksts (FIDEA, 2011)

2013. gada 17. decembra Regulas Nr. 1303/2013, ar ko paredz kopīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu, Kohēzijas fondu, Eiropas Lauksaimniecības fondu lauku attīstībai un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un vispārīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu, Kohēzijas fondu un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1083/2006 (turpmāk – Parlamenta un Padomes Regula Nr. 1303/2013), 61. panta 7. punkta "b" apakšpunkta un 65. panta 8. punkta nosacījumiem, labuma guvējs veic finanšu analīzi, lai noteiktu finansējuma deficīta apjomu, kas attiecināms finansēšanai no publiskiem līdzekļiem.

6 Demarkācija un sinerģija ar citām atbalsta programmām

1.1.1.3.pasākuma ietvaros plānots atbalstīt pirmsinkubācijas posma studējošo sektoru, paredzot ieguldījumus no idejas izstrādes fāzes līdz minimālā produkta prototipa validācijas un pielāgošanas fāzei. 1.1.1.3.pasākumam ir tieša sasaiste ar šādām 7 ES fondu programmām izglītības un uzņēmējdarbības attīstības atbalstam:

1) 1.2.2. specifiskā atbalsta mērķa "Veicināt inovāciju ieviešanu komersantos"

1.2.2.2. pasākums "***Inovāciju motivācijas programma***" (LIAA finansējuma saņēmējs). Pasākuma mērķis ir informēt un iedrošināt (tai skaitā, piešķirot godalgas) sabiedrību sākt inovatīvu uzņēmējdarbību, informēt sabiedrību par norisēm saistībā ar inovācijām un to potenciālu, tādējādi veicinot sabiedrību un uzņēmējus pievērsties inovatīvu risinājumu izstrādei un lietošanai, kā arī paaugstināt inovatīvo komersantu īpatsvaru ekonomikā un motivēt komercdarbības sākšanu Latvijas Viedās specializācijas stratēģijā noteiktajās specializācijas prioritātēs vai jomās. Pasākuma mērķgrupa ir potenciālie komercdarbības iesācēji, pašnodarbinātas personas, fiziskas personas (biznesa ideju autori), biedrības un nodibinājumi, pamatizglītības, vidējās un vidējās speciālās izglītības, kā arī augstākās izglītības iestāžu audzēkņi un studējošie, komersanti, augstskolas, zinātniskās institūcijas, pašvaldības un pašvaldības iestādes, valsts institūcijas un sabiedrība kopumā.

1.1.1.3. pasākuma sinerģija var veidoties ar 1.2.2.2. pasākuma projektu "Atklāta inovāciju platforma DEMOLA Latvia", kas nodrošina universitāšu studentu, zinātnisko institūciju un uzņēmumu kopēju sadarbības platformu, kuras ietvaros tiek radīti jauni produkti vai inovatīvi risinājumi jau esošiem produktiem. Tā kā finansējums projekta *Demola Latvia* īstenošanai ir pieejams līdz 2018. gada beigām, kas aptuveni sakrīt ar 1.1.1.3. aktivitātes projektu uzsākšanu (2018.g. septembris), *Demola Latvia* darbības mehānisms var tikt pārņemts kā viens no Studentu inovāciju programmas moduļiem, izmantojot iegūto pieredzi, sadarbības mehānismus, uzņēmēju un mentoru kontaktīklu, uzticību atpazīstamam zīmolam utt. Programma ir pārņemama tikai daļēji, jo tās esošajā mehānismā nav paredzēta pietiekama privātā līdzfinansējuma piesaiste. Ja abu projektu īstenošanas laiki sakrīt, no LIAA programmas var paredzēt segt vai daļēji segt attiecināmās izmaksas par telpu īri, marketinga pasākumiem un administratīvajām izmaksām, savukārt saturiskajam projekta nodrošinājumam izmantot 1.1.1.3. pasākumam pieejamo finansējumu.

2) 1.2.1. specifiskā atbalsta mērķa "Palielināt privātā sektora investīcijas P&A"

1.2.1.2. pasākums "***Atbalsts tehnoloģiju pārneses sistēmas pilnveidošanai***" (LIAA finansējuma saņēmējs). Pasākuma mērķis ir, sniedzot ieguldījumu Latvijas Viedās specializācijas stratēģijas mērķu sasniegšanā, atbalstīt pētniecības rezultātu komercializācijas kompetences attīstīšanu valsts pētniecības organizācijās, sekmējot šo pētniecības organizāciju īpašumā esošo pētniecības rezultātu komercializāciju gan Latvijā, gan ārvalstīs, lai palielinātu pētniecības organizāciju ienākumus no pētījumu rezultātu komercializēšanas vai pārvērstu

pētījumu rezultātus veiksmīgā uzņēmējdarbībā, kā arī veicinātu inovācijas aktivitātes sīkajos (mikro), mazajos un vidējos komersantos, tehnoloģiju pārnese ceļā sniedzot tiem atbalstu jaunu vai būtiski uzlabotu produktu vai tehnoloģiju attīstībai.

1.2.1.2.pasākuma ietvaros tehnoloģiju skauti tostarp apkopos uzņēmumu inovāciju izpētes vajadzības un nodrošinās atbilstošas informācijas apriti starp uzņēmumiem un zinātniskajām institūcijām (tostarp augstskolām kā pētniecības organizācijām).

Saskaņā ar 2016.gada 25.oktobra MK noteikumiem Nr.692 1.2.1.2. pasākumā atbalstu saņem zinātniskās institūcijas pētījumu rezultātu komercializēšanai, kur intelektuālā īpašuma tiesības (mantiskās tiesības) pieder zinātniskajām institūcijām, savukārt 1.1.1.3. pasākuma ietvaros atbalsts tiek sniegts studējošajiem praktisko mācību īstenošanai formālās izglītības sistēmas ietvaros.

- 3) 3.1.1. specifiskā atbalsta mērķa "Sekmēt MVK izveidi un attīstību, īpaši apstrādes rūpniecībā un RIS3 prioritārajās nozarēs" 3.1.1.6. pasākums "**Reģionālie biznesa inkubatori un radošo industriju inkubators**" (LIAA finansējuma saņēmējs).

Pasākuma mērķis ir atbalstīt jaunu dzīvotspējīgu un konkurētspējīgu komersantu izveidi un attīstību Latvijas reģionos, nodrošinot gala labuma guvējiem uzņēmējdarbībai nepieciešamās konsultācijas, mācības un pasākumus par vispārīgiem uzņēmējdarbības jautājumiem, mentoru atbalstu, vidi (telpas) un grantu līdzfinansējumu komersantu darbības izmaksām. 3.1.1.6. pasākuma ietvaros atbalstu sniedz pirmsinkubācijas un inkubācijas atbalsta veidā.

Sinergija un demarkācija ar 1.1.1.3. tiks nodrošināta, paredzot pie attiecināmām izmaksām biznesa inkubatora pakalpojumu izmantošanu Studentu inovāciju programmas ietvaros tiem projekta iesniedzējam, kuri nesaņem atbalsta finansējumu 3.1.1.6. programmā 1.1.1.3. pasākuma īstenošanas laikā.

- 4) 8.2.1. specifiskā atbalsta mērķa pasākums "**Samazināt studiju programmu fragmentāciju un stiprināt resursu koplietošanu**".

8.2.1.pasākuma ietvaros paredzēts atbalsts kopīgo doktorantūras studiju programmu un studiju programmu ES valodās izstrādei, aprobācijai un akreditācijai, tostarp paredzot tāda studiju programmu satura izstrādi, kas maksimāli veicina studentu inovācijas kompetenču un uzņēmīguma attīstību sistēmiskā veidā. Sinergija ar 1.1.1.3. var tikt nodrošināta, piemēram, izstrādājot programmas moduli, kurš būtu izmantojams Studentu inovāciju programmā.

- 5) 8.2.2. specifiskā atbalsta mērķa pasākums "**Stiprināt augstākās izglītības institūciju akadēmisko personālu stratēģiskās specializācijas jomās**" (augstskolu atklāta projektu atlase).

Atbalsts paredzēts ārvalsts pasniedzēju piesaistei darbam augstākās izglītības institūcijā Latvijā, t.sk. latviešu valodas apguvei; atbalsts akadēmiskā personāla kompetenču un prasmju pilnveidei, t.sk. ES valodu apguvei un stažēšanās uzņēmumos; jauno pasniedzēju piesaiste, atbalstot doktorantu akadēmisko darbu augstākās izglītības institūcijā. Sinergija tiks nodrošināta, piesaistot ārvalsts pasniedzējus un / vai doktorantus kā mentorus vai ekspertus Studentu inovāciju

grantu programmā, veicinot zināšanu pārnesi, starptautiskās pieredzes izmantošanu, uz ārvalstīm emigrējušo zinātnieku atgriešanu Latvijā utt.

- 6) Sinerģija tiks nodrošināta ar **8.1.1.** specifiskā atbalsta mērķa pasākumu „**Palielināt modernizēto STEM, tajā skaitā medicīnas un radošās industrijas, studiju programmu skaitu**”, kas iekļauj infrastruktūras attīstību, t.sk. radošo industriju studiju programmu modernizācijai. SAM 8.1.1. ietvaros veiktie ieguldījumi studiju programmu infrastruktūras attīstībā ir nozīmīgs papildinājums arī inovāciju attīstības iespējām studējošajiem.
- 7) Ievērojot to, ka daļa no augstākās izglītības institūcijām ir arī zinātniskās institūcijas, sinerģija tiks nodrošināta ar **8.2.3.** specifiskā atbalsta mērķa pasākumu „**Nodrošināt labāku pārvaldību augstākās izglītības institūcijās**”, kura ietvaros atbalstu plānots sniegt augstāko izglītības institūciju pārvaldības pilnveidošanai, ar mērķi konsolidēt un efektīvi izmantot pieejamos augstāko izglītības iestāžu resursus, veicināt studiju programmu izcilību un konkurētspēju, kā arī stiprināt vadības personāla kapacitāti;
- 8) Demarkācija ar 1.1.1.5. pasākumu: abos pasākumos tai skaitā paredzēta dalība tīklošanās aktivitātēs, demarkācija parādās pasākuma mērķa grupās - 1.1.1.5. pasākuma mērķa grupa ir zinātniskās institūcijas, zinātniskais personāls (vadošie pētnieki, pētnieki un zinātniskie asistenti), Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrā reģistrētie komersanti un Nacionālais kontaktpunkts, savukārt 1.1.1.3. pasākuma mērķa grupa ir studējošie un augstākās izglītības institūcijas, un pasākuma mērķis - attīstīt studējošo inovācijas spēju un uzņēmīgumu, līdz ar to tīklošanās pasākumi paredzēti galvenokārt studējošajiem daudzdisciplināru komandu izveidei un studējošo sociālā kapitālā attīstībai.

Papildus 1.1.1.3.pasākumam identificējama arī netieša sasaiste ar papildus programmām, kas paredz atbalstu pētniecības (nr. 1 - 2) un biznesa (nr. 3 – 7) projektiem tālākās to attīstības fāzēs. Sinerģija ar 1.1.1.3. pasākumu ir studējošo biznesa attīstības nepārtrauktība, pēc programmas beigām attīstot savu jaunuzņēmumu, piesaistot investīcijas utt.

1. 1.1.1. specifiskā atbalsta mērķa **1.1.1.1. pasākums “Praktiskas ievirzes pētījumi”**. Aktivitātes ietvaros paredzēts atbalstīt pētniecību, kas sniedz ieguldījumu Latvijas viedās specializācijas stratēģijas mērķu sasniegšanā, zinātnes un tehnoloģiju cilvēkkapitāla attīstībā un jaunu zināšanu radīšanā tautsaimniecības konkurētspējas uzlabošanai. Pasākuma mērķa grupa ir zinātniskās institūcijas, komersanti, zinātnē un pētniecībā nodarbinātie darbinieki, maģistranti un doktoranti. 1.1.1.3. pasākuma projekta īstenošanā iesaistītais zinātniskais darbinieks vienlaikus var iesaistīties arī 1.1.1.1. pasākumā, ja veicamie uzdevumi abu pasākumu ietvaros nepārklājas un vienlaikus netiek saņemta atlīdzība arī 1.1.1.1. pasākuma ietvaros, kā arī tiek ievērotas Darba likuma normas attiecībā uz nodarbinātības ierobežojumiem.
2. 1.1.1. specifiskā atbalsta mērķa **1.1.1.2. pasākums “Pēcdoktorantūras pētniecības atbalsts”**. Aktivitātes ietvaros paredzēts attīstīt jauno zinātnieku

prasmes un palielināt zinātnisko kapacitāti, nodrošinot jauno zinātnieku karjeras uzsākšanas iespējas zinātniskajās institūcijās un pie komersantiem, kā arī pētniecības kompetenču pilnveidošanu, cilvēkresursu atjaunotni un kvalificētu speciālistu skaita pieaugumu. Sinerģija ar SAM 1.1.1.3. var veidoties kā studējošo kompetenču attīstība un studējošo sagatavošana iesaistīties pētnieciskajā darbā un pēc 1.1.1.3. pasākuma Studentu inovāciju programmas absolvēšanas īstenot projektu 1.1.1.2. ietvaros vai sniegt ieguldījumu tā izstrādē, tādā veidā nodrošinot nepārtrauktību pēc projekta beigām. Ievērojot demarkāciju ar pasākumu 1.1.1.2., pasākuma 1.1.1.3. īstenošanā iesaistītais pēcdoktorants sniedz apliecinājumu, ka vienlaikus nesaņem atlīdzību 1.1.1.2. pasākuma ietvaros.

3. **3.1.1. Sekmēt pasākums “MVK izveidi un attīstību, īpaši apstrādes rūpniecībā un RIS3 prioritārajās nozarēs”.** Atbalsts paredzēts jaunu MVU izveidei un esošu attīstībai, kas ietver finansējuma pieejamības veicināšanu, t. sk. garantiju, aizdevumu izsniegšanu, investīciju veikšanu, darījumu strukturēšanu, konsultācijas un mācības. Vienlaikus tiks nodrošināti biznesa inkubatoru pakalpojumi (pirmsinkubācijas atbalsts, aizdevumi, konsultācijas, mentorings, semināri, atbalsts prototipu izstrādei u. c.), tai skaitā radošo industriju komersantiem un izveidota radošā inkubatora infrastruktūra;
4. **3.1.2. pasākums “Palielināt straujas izaugsmes komersantu skaitu”.** SAM ietvaros tiks veicināts straujas izaugsmes komersantu skaita pieaugums, atbalstot jaunu straujas izaugsmes komersantu veidošanos un esošu turpmāku izaugsmi. Straujas izaugsmes komersantu skaita pieaugums sekmēs jaunu darba vietu radīšanu, konkurētspējas celšanu un ekonomikas straujāku izaugsmi. Lai veicinātu straujas izaugsmes komersantu skaita pieaugumu, tiks nodrošināts specifisks konsultatīvs un finansiāls atbalsts, ņemot vērā to vajadzības. Atbalsts dos spēju piesaistīt ārējo finansējumu un risinās tirgus nepilnības finanšu pieejamības jomā. Jaunu ideju un esošu komersantu attīstībai ar strauju izaugsmes potenciālu ir būtiski turpināt atbalsta sniegšanu riska kapitāla veidā.
5. **3.3.1. pasākums “Palielināt privāto investīciju apjomu reģionos, veicot ieguldījumus uzņēmējdarbības attīstībai atbilstoši pašvaldību attīstības programmās noteiktajai teritoriju ekonomiskajai specializācijai un balstoties uz vietējo uzņēmēju vajadzībām”.** SAM ietvaros tiks uzlabota uzņēmējdarbību veicinoša publiskā infrastruktūra un jaunradītas darba vietas, uzņēmējiem nodrošinot labvēlīgus apstākļus uzņēmējdarbības attīstībai attiecīgajās teritorijās.
6. 1.2.1. specifiskā atbalsta mērķa **1.2.1.1. pasākums “Atbalsts jaunu produktu un tehnoloģiju izstrādei kompetences centru ietvaros”.**
7. 1.2.1. specifiskā atbalsta mērķa **1.2.1.4. pasākums “Atbalsts jaunu produktu ieviešanai ražošanā”.** Pasākuma mērķis ir veicināt komersantu produktivitātes un konkurētspējas paaugstināšanu, izstrādājot un ieviešot ražošanā jaunus produktus un tehnoloģijas, kā arī palielinot privātā sektora ieguldījumus pētniecībā, attīstībā un inovācijās atbilstoši Viedās specializācijas stratēģijai.